ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΤΗΣΙΩΝ 8, ΤΗΛ. 30:461 ||| ΙΔΡΥΤΗΣ: Κ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ ||| ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ ||| ΣΑΒΒΑΤΟ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 1938

ΕΦΗΜΕΡΑ

ΤΟ ΚΑΛΑΜΕΝΙΟ ΜΠΑΣΙΟΥΝΑΚΙ

Αὐτὲς τὶς μέρες ἔπεσε στὰ χέρια μου ἕνα «παράξενο» βιβλιαράκι. Στὸ ἐξώφυλλο διάβασα : «Δ. Ο. Μητάκη, Προέδρου τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου Πειραιῶς : Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Λάμπρου Πορφύρα». Πῶς λοιπὸν νὰ μὴν παραξενευτῶ ; Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου τοῦ Πειραιᾶ, γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Πορφύρα ; Τ' ἄνοιξα μὲ κάποιο δικαιολογημένο, πιστεύω, δισταγμό. Ἡ πρώτη μου εὐχάριστη ἔκπληξη ἦταν ἡ καθάρια δημοτική του γλῶσσα. Ἔπειτα μ' ἔθελξαν οἱ ζωντανὲς ἀπόψεις του, οἱ διαυγεῖς κρίσεις του, ἡ εὐγένεια κ' ἡ μετριοφροσύνη τοῦ ὕφους του. Βέβαια ὅλες αὐτὲς οἱ εὐχάριστες ἐκπλήξεις μου ὑποχώρησαν κάπως, σὰν εἶδα πὼς ὁ «Πρόεδρος τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου Πειραιῶς» ἦταν κάποτε μέλος τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὅμιλου. Τακτικά, μιὰ φορὰ τὴ βδομάδα, ἀνέβαινε ἀπὸ τὸν Πειραιὰ στὴν Ἀθήνα μαζὶ μὲ τὸν Πορφύρα καὶ παρακολουθοῦσε τὶς συγκεντρώσεις του.

Τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ—μιὰ διάλεξη ποὺ δόθηκε στὸν Πειραιὰ τώρα μὲ τὶς γιορτὲς στὴ μνήμη τοῦ ποιητὴ τῶν «Σκιῶν»—συγκινεῖ πραγματικά, ὄχι μονάχα μὲ τὴν ἀνεκδοτολογία του, μὰ κι' ἀπὸ τὴν καθαρὴ διανοητική του πλευρά, κι' ἄς λέγει ὁ συγγραφέας του πὼς δὲν ὑπῆρξε ποτὲ «οὔτε λογοτέχνης, οὔτε κριτικός». Μπορεῖ ὅμως γι' αὐτὸ ἀκριβῶς νὰ συγκινεῖ : εἶναι τόσο εἰλικρινὰ γραμμένο ! Κι' αὐτὸ πιστεύω πὼς εἶναι πράγμα κάπως δύσκολο γιὰ ὅλους ἐμᾶς,ποὺ παίρνουμε πάντα γιὰ μέτρο τὸν ἑαυτούλη μας καὶ κρίνοντας τοὺς ἄλλους αὐτὸν ὑπερασπιζόμαστε.

Ὅμως—μιὰ καὶ δὲ συμπάθησα ποτέ μου ἰδιαίτερα τὴν ἀοριστολογία—ἄς μοῦ ἐπιτρέψει ὁ κ. Δ. Μητάκης νὰ παραθέσω ὡρισμένα μέρη ἀπὸ τὸ βιβλιαράκι του, γιὰ τοὺς ἀναγνῶστες τῆς στήλης αὐτῆς. Ὁρίστε πρὶν τρία ἀνέκδοτα τοῦ Πορφύρα, ποὺ, ὅπως νομίζω, μᾶς δίνουν μιὰ ὁλοκληρωμένη γνώση τοῦ ψυχικοῦ καὶ πνευματικοῦ του κόσμου.

Τὸ πρῶτο :

«Χτὲς βράδυ, μοῦ εἶπε» διηγόνταν ὁ Πορφύρας στὸν Μητάκη στὴν ἐπιχὴ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου «διάβαζα σπίτι μου στὴν ἐφημερίδα τὴν περιγραφὴ τῆς ναυμαχίας τῆς Γιουτλάνδης. Ἡ μάνα μου ἔκλαιγε γιὰ τὰ χαμένα παιδιὰ καὶ τὶς μανοῦλες τους, κ' ἔκλαιγε μὲ τὰ ἴδια δάκρυα καὶ τοὺς Ἐγγλέζους καὶ τοὺς Γερμανούς. Ἐγὼ προσπάθησα νὰ φτάσω στὸ τέλος μὲ ἀγωνία γιὰ νὰ δῶ...ποιὸς ἦταν ὁ νικητής. Ὁ θεῖος μου ὁ Θεόδωρος μὲ διέκοπτε συνεχῶς φωνάζοντας τὴν ὑπηρέτρια γιὰ νάρθει ἀπὸ τὴν κουζίνα νὰ κλείσει τὸ παράθυρο γιατὶ τὸ ρεῦμα τὸν γτυποῦσε στὴν πλάτη. Καὶ μέσα στὸ σπίτι, συνεπέρανε, ὅπως καὶ στὴν κοινωνία, οἱ αἰώνιοι τρεῖς τύποι ἀνθρώπων : ὁ ἀλτρουϊστής, ὁ ἐγωϊστὴς κι' ὁ παλιάνθρωπος ποὺ θέλει πάντα νἄχει δίκιο τὸ κόμμα του».

Τὸ δεύτερο :

«Ἅμα πεῖς στὸ Ἐγγλεζόπουλο» ἔλεγε ὁ Πορφύρας «τί εἶναι τὸ μπαμπάκι ; Θὰ σοῦ πεῖ πὼς εἶναι φυτό, πὼς τὸ φυτεύουμε σὲ ὡρισμένη ἐποχή, πὼς κάνει ἄνθες,πὼς τὸ ξεκοκκίζουμε,τὸ γνέθουμε, τὸ κάνουμε κλωστὴ κλπ. Ἅμα ρωτήσεις ἕνα Ἑλληνόπουλο τί εἶναι μπαμπάκι, θὰ σοῦ ἀπαντήσει ἀδίστακτα : βάμβαξ ! Ὅλες οἱ γνώσεις του δηλαδὴ περιορίζουνται σὲ μιὰν ἀκόμα κούφια λέξη».

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 2)

ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ

ΠΑΡΙΣΙΝΑ ΘΕΑΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑΤΑ

ΠΑΡΙΣΙ, Μάης 1938.

Ἡ δουλειὰ ποὺ γίνεται σήμερα μέσα στὴν διάσημη «Γαλλικὴ Κωμωδία», ἀναγκάζει καὶ τοὺς αὐστηρότερους ἐπικριτές της ν' ἀναθεωρήσουν τὴν ἀπαισιοδοξία τους γιὰ τὸ μέλλον καὶ τὴν ἀποστολὴ αὐτοῦ τοῦ θεάτρου. Δὲν εἶναι πιὰ ἕνα ἐπιστέγασμα νεκρὸ τῆς Μολιερικῆς δόξας, οὔτε τὸ κοιμητήριο τῆς θεατρικῆς τέχνης, ὅπου τὰ ἀνυπόφορα τρεμολὸ τῶν ἠθοποιῶν παράλλαζαν τὴ συγκίνηση σὲ μιὰ φωνητικὴ πάλη καὶ σὲ ὑστερίες καμποτινισμοῦ, ἀλλὰ ἕνα ἐργαστήριο ζωντάνιας, ποὺ οἱ πόρτες του ἀνοίγουν πρὸς κάθε ἀληθινὴ ἀνανέωση.

Ο ΦΡΑΝΣΟΥΑ ΜΩΡΙΑΚ

Κάπου - κάπου, στὰ θέατρο αὐτό, ποὺ συναγωνίζουνταν ὡς προχτὲς τοὺς Αἰγυπτίους στὴ μαεστρία τῆς ταρίχευσης, ἢ τοὺς φακίρες τῶν Ἰνδιῶν στὴν ἀποσκοράκιση κάθε πόνου καὶ κάθε χαρᾶς, κάπου-κάπου σήμερα στὴ σκηνὴ αὐτὴ δίνουνται παραστάσεις ποὺ τὴν ἄρτια προσπάθειά τους θὰ τὴ ζήλευαν πολλοὶ πρωτοποριακοὶ θίασοι. Καὶ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Ἔγινε ἕνα θαῦμα πού, καθὼς ὅλα τὰ θαύματα (αὐτὰ τοὐλάχιστον ποὺ ἐπιτυχαίνουν) προετοιμάστηκε ἀπὸ ὁλόκληρες γενεές, ἀπὸ μιὰ ὁμαδικὴ δίψα συγχρονισμοῦ, ἀπὸ ἀληθινοὺς τεχνίτες ποὺ δουλέψανε ἐπίμονα, ἀλύγιστοι ἐμπρὸς στὴν ἀδιαφορία τοῦ μεγάλου κοινοῦ, προσπαθῶντας νὰ γίνουν πιὸ σταθεροί, πιὸ ὥριμοι ἐμπρός του — ἀντὶ νὰ κάθουνται λ. χ. καὶ νὰ ἐξηγοῦν τὸ «διατί» καὶ τὸ «πόθεν» τῆς ἀδιαφορίας αὐτῆς πού, τὸ κάτω-κάτω, δὲν ἔχει καὶ σημασία, ἀφοῦ μεταστρέφεται σὲ θαυμασμὸ μόλις σὲ δεῖ νὰ ἐπιτύχεις... Καὶ τὸ πιὸ ἀγράμματο κοινὸ σ' ἀκολουθεῖ, ἅμα καταλάβει πὼς βάσταξες. Ἔχει μέσα του μιὰ παρακαταθήκη ξυπνάδας ποὺ σέβεται τὸ δυνατό, σταθερὸ βῆμα τῆς μεγάλης προσπάθειας ποὺ δὲν τὴν τσακίζουν τὰ ἐμπόδια. Ὅσες προσπάθειες πελάγωσαν, εἶταν πάντα γιὰ τὴν ἴδια αἰτία: ἔλλειψη διάρκειας. Μπορεῖ νὰ βρίσκεις δικαιολογίες γιὰ τὸ πῶς καὶ τὸ γιατί σοῦ ἔλειψε ἡ διάρκεια. Ἀλλὰ οἱ δικαιολογίες δὲ σὲ σώζουν ποτέ. Ξεναντίας, τὸ ταλέντο τῆς δικαιολογίας (γιατὶ κάποτε παίρνει τὴν ὄψη ἀληθινοῦ ταλέντου) εἶναι ὁ πιὸ σίγουρος δρόμος τοῦ θανάτου. Τάφος χωρὶς ἐπιτάφιο. Κάθε φορὰ ποὺ συναντᾶτε καλλιτέχνες, ἢ ἐμπόρους, ἢ πολιτικούς, ἢ ἀνθρώπους νέους, ποὺ γιὰ τὴν ὁποιαδήποτε ἀναποδιὰ τῆς περιπέτειάς τους σᾶς ξεφουρνίρουν τοὺς ὁπλισμοὺς τῆς δικαιολογίας, τραβῆξτε ἀμέσως πέρα. Εἶναι ἀσήμαντες ὑποθέσεις ! Τὸ ταλέντο αὐτὸ ἔχει καταργήσει μέσα τους τὰ νεῦρα, τὴν ἐνάργεια καὶ κάθε λαχτάρα γιὰ τὰ μελλούμενα.

Οἱ γενεὲς ποὺ χρόνια πολλὰ καὶ χωρὶς νὰ σταματοῦν δουλεύανε γιὰ νὰ ξεσαβανώσουν τὶς θεατρικὲς παραδόσεις τῆς Γαλλίας, δὲ ζήτησαν ποτὲ νὰ δικαιολογήσουν τὶς διάφορες στραβοτιμονιές τους. «Ἀπὸ κάθε ἀποτυχία, βγαίνει ἕνα μάθημα ἐπιτυχίας», ἔλεγε ὁ Φλωμπέρ, κ' ἡ φράση του αὐτὴ συνοψίζει τὸ δημιουργικὸ οἶστρο τῆς Γαλλίας, ποὺ ἔφτιασε τοὺς καθεδρικοὺς ναούς, τὰ πλούτη τῆς συνέχειας, τὴ φωτεράδα τῆς πνευματικῆς βαθύτητας, τὴν πειθώ τῆς ὑπομονῆς, τὰ ἀπρόοπτα τῆς ἐθνικῆς ἐγρήγορσης ἀπὸ τὴ μάχη τοῦ Βαλμὶ ὡς τὴ μάχη τοῦ Μάρνη, καὶ ποὺ ἔφτιασε τέλος αὐτὸς ὁ οἶστρος τοῦ Γάλλου τὸ πιὸ μεγάλο του ἀγαθό, τὴ λευτεριά του, κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσή του.

Κι' ἀντὶ νὰ χάνουν τὸν καιρό τους νὰ δικαιολογοῦν τὸν ἑαυτό τους καὶ νὰ ἐξηγοῦν τοὺς ἀπέναντι, οἱ νέοι (ποὺ εἶταν νέοι τὸν καιρὸ τοῦ Ἀντουάν, καὶ ποὺ τώρα εἶναι ὀγδοντάρηδες) δουλεύανε, μυρίζουνταν τὰ ἐλαττώματα τὶς ἀδυναμίες, τὶς ἀτέλειές τους, τὶς μειώνανε καὶ μαζὶ πλουτίζαν τὴν πεῖρα γιὰ μιὰ εὐρύτερη δράση. Μὲ τὴν ἐπίγνωση τῆς «κακίας», μὲ τὴν κατανόηση τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης ἀποτυχίας τους, στραβοπατῶντας καὶ νιώθοντας πὼς στραβοπατοῦν, φαρδαῖναν τὸ δρόμο τῆς ἀρετῆς τους. Πρόσθεταν καὶ πολλαπλασίαζαν τὶς πιθανότητες τῆς ἀξίας τους.

Ἀπὸ ἔνστικτο κι ἀπὸ καθοδηγητικὴ παγίωση τοῦ πολιτισμοῦ τους, ξαίρουν πὼς οἱ συζητήσεις, οἱ κριτικὲς μέσα σὲ κλειστὸ χῶρο ἢ καὶ στὸ ὕπαιθροο, εἶναι ἀέρας κοπανιστός. Ὁ προφορικὸς λόγος, μὲ τὶς ψευδαιστήσεις τῆς δράσης, εἶναι γιὰ τὰ πολὺ μικρὰ παιδία, ἢ γιὰ τοὺς πολὺ ἡλικιωμένους ἀκαμάτηδες τῶν καφενέδων. Πούλβερη καὶ κορνιαχτός, ποὺ δὲν ἀνησυχοῦν κανένα, οὔτε καὶ φτιάνουν τίποτε. Χρειάζεται δουλειά. Μελέτη, γράψιμο, ἐκτέλεση. Εἶναι χαμένος καιρὸς νὰ κρίνεις καὶ νὰ ἐξευτελίζεις τὴν ἐργασία τοῦ ἀντιπάλου, ὅταν ἐσὺ ὁ ἴδιος μένεις μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, καὶ μὲ τὸ ἀκατάπονετο στόμα σου γιὰ μόνη σου ἀρματωσιά. Τὸν ἀντίπαλο δὲ θὰ τὸν φᾶς μὲ εὐφυῖες οἰκογενειακῆς χρήσης καὶ κατανάλωσης (ἀποφασίζοντας ἀπὸ τὴν αὐτοκέφαλη ἕδρα τοῦ μηδενικοῦ σου πὼς «δὲν εἶναι πηγαῖος», ἢ πὼς δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν «ἐγκεφαλική μας ἀνάταση», ἢ, ἀντίθετα, ἀπιστεῖ «στὴ θρησκεία τῆς ἁπλότητας», ἢ δὲν «ἐμπερικλείει στὸ ἔργο του τὶς διεθνεῖς τάσεις κι ἀγωνίες», ὡσὰν ἡ δική σου «λαλέουσα» ἀδράνεια νἄζησε ἀπὸ τὰ γεννησοφάσκια της μὲ τοῦτες δὰ τὶς διεθνεῖς τάσεις κι ἀγωνίες καὶ νὰ τὶς ἔκανε ἀμπελοχώραφό της), ἀλλὰ μόνο ἂν μπορεῖς νὰ στερεώσεις ἔργο καλλίτερο ἀπὸ τὸ δικό του.

Ἔτσι, σιγὰ-σιγά, μὲ τὶς ἐφαρμογὲς τοῦ Ἀντουάν, μὲ τὴν κίνηση τοῦ Λύνιε Πόε καὶ μὲ τὸν παγκόσμιό τους ἀντίχτυπο πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο, μὲ συνέχεια τὴ δράση τοῦ «Βιὲ Κολομπιὲ» τοῦ Κοπώ, ὅπου στρατολογήθηκαν οἱ δημιουργικώτερες πνευματικὲς δυνάμεις τοῦ περιοδικοῦ «Νέα Γαλλική Ἐπιθεώρηση» (ἀπὸ τοὺς συντάχτες τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ, ποὺ οἱ γεροντότεροί τους, ὁ Ἀντρὲ Ζίντ, ὁ Σλουμπερζέ, ὁ Κοπώ, δὲν εἶταν ἀκόμη τότε σαραντάρηδες, δημιουργήθηκε ὁ πρῶτος πυρήνας τοῦ «Βιὲ Κολομπιέ»), ἔτσι μπόρεσαν νὰ ἔρθουν κατόπι οἱ πρωτοποριακὲς ὁλοκληρώσεις τοῦ Γκαστὸν Μπατού, τοῦ Λουὶ Ζουβέ, τοῦ Σὰρλ Ντουλλὲν — καί, τὰ τελευταῖα χρόνια, ἡ ἐργασία τοῦ Ρενὲ Ροσέ, ποὺ τοῦ γρωστοῦμε ἕνα συγγραφέα σὰν τὸν Ἀντρὲ Ζοσσὲ τῆς «Ἐλισάβετ» καὶ τῶν «Βοργιάδων». Ἐμπρὸς σὲ παρόμοιο μέτωπο συνεχικῆς δημιουργίας, ὅπου οἱ καλλιτέχνες τῆς σκηνῆς (ἠθοποιοί, σκηνοθέτες καὶ σκηνογράφοι) πηγαίναν παράλληλα μὲ τοὺς δραματογράφους καὶ συνθετοποιοῦσαν τὸν ἀγώνα τους, τὸ κοινὸ δὲν μποροῦσε νὰ μείνει ἀδιάφορο. Κατάλαβε πὼς οἱ «νέοι» φέρναν ἐνδιαφέροντα εὑρήματα, ἕνα πνεῦμα ἄμεσης συγκίνησης, ἕναν ὁλόκληρο κόσμο εἰλικρίνειας καὶ πὼς γιὰ τοῦτο ξυπνοῦσαν ἀπροσδόκητη ἠχὼ στὴν καρδιὰ τοῦ κόσμου. Ὁ στόμφος κ' οἱ συμβατισμοὶ τῆς «Γαλλικῆς Κωμωδίας» ἀρχίζουν νὰ χάνουν τὴ γοητεία τους. Ἡ ἀνάγκη γιὰ ἀλήθεια τῆς φύσης τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἀνθρώπων ποὺ λούσανε γύρω μου. Εἶδα τὴν ἐπιβράβευση τῶν ψευδαιστήσεων τῆς δράσης, εἶναι γιὰ τὰ πολὺ μικρὰ παιδία, ἢ γιὰ τοὺς πολὺ ἡλικιωμένους ἀκαμάτηδες τῶν καφενέδων. Πούλβερη καὶ κορνιαχτός, ποὺ δὲν ἀνησυχοῦν κανένα, οὔτε καὶ φτιάνουν τίποτε. Χρειάζεται δουλειά. Μελέτη, γράψιμο, ἐκτέλεση. Εἶναι χαμένος καιρὸς νὰ κρίνεις καὶ νὰ ἐξευτελίζεις τὴν ἐργασία τοῦ ἀντιπάλου, ὅταν ἐσὺ ὁ ἴδιος μένεις μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, καὶ μὲ τὸ ἀκατάπονετο στόμα σου γιὰ μόνη σου ἀρματωσιά. Τὸν ἀντίπαλο δὲ θὰ τὸν φᾶς μὲ εὐφυῖες οἰκογενειακῆς χρήσης καὶ κατανάλωσης (ἀποφασίζοντας ἀπὸ τὴν αὐτοκέφαλη ἕδρα τοῦ μηδενικοῦ σου πὼς «δὲν εἶναι πηγαῖος», ἢ πὼς δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν «ἐγκεφαλική μας ἀνάταση», ἢ, ἀντίθετα, ἀπιστεῖ «στὴ θρησκεία τῆς ἁπλότητας», ἢ δὲν «ἐμπερικλείει στὸ ἔργο του τὶς διεθνεῖς τάσεις κι ἀγωνίες», ὡσὰν ἡ δική σου «λαλέουσα» ἀδράνεια νἄζησε ἀπὸ τὰ γεννησοφάσκια της μὲ τοῦτες δὰ τὶς διεθνεῖς τάσεις κι ἀγωνίες καὶ νὰ τὶς ἔκανε ἀμπελοχώραφό της), ἀλλὰ μόνο ἂν μπορεῖς νὰ στερεώσεις ἔργο καλλίτερο ἀπὸ τὸ δικό του.

Ἔτσι, σιγὰ-σιγά, μὲ τὶς ἐφαρμογὲς τοῦ Ἀντουάν, μὲ τὴν κίνηση τοῦ Λύνιε Πόε καὶ μὲ τὸν παγκόσμιό τους ἀντίχτυπο πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο, μὲ συνέχεια τὴ δράση τοῦ «Βιὲ Κολομπιὲ» τοῦ Κοπώ, ὅπου στρατολογήθηκαν οἱ δημιουργικώτερες πνευματικὲς δυνάμεις τοῦ περιοδικοῦ «Νέα Γαλλική Ἐπιθεώρηση» (ἀπὸ τοὺς συντάχτες τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ, ποὺ οἱ γεροντότεροί τους, ὁ Ἀντρὲ Ζίντ, ὁ Σλουμπερζέ, ὁ Κοπώ, δὲν εἶταν ἀκόμη τότε σαραντάρηδες, δημιουργήθηκε ὁ πρῶτος πυρήνας τοῦ «Βιὲ Κολομπιέ»), ἔτσι μπόρεσαν νὰ ἔρθουν κατόπι οἱ πρωτοποριακὲς ὁλοκληρώσεις τοῦ Γκαστὸν Μπατού, τοῦ Λουὶ Ζουβέ, τοῦ Σὰρλ Ντουλλὲν — καί, τὰ τελευταῖα χρόνια, ἡ ἐργασία τοῦ Ρενὲ Ροσέ, ποὺ τοῦ γρωστοῦμε ἕνα συγγραφέα σὰν τὸν Ἀντρὲ Ζοσσὲ τῆς «Ἐλισάβετ» καὶ τῶν «Βοργιάδων». Ἐμπρὸς σὲ παρόμοιο μέτωπο συνεχικῆς δημιουργίας, ὅπου οἱ καλλιτέχνες τῆς σκηνῆς (ἠθοποιοί, σκηνοθέτες καὶ σκηνογράφοι) πηγαίναν παράλληλα μὲ τοὺς δραματογράφους καὶ συνθετοποιοῦσαν τὸν ἀγώνα τους, τὸ κοινὸ δὲν μποροῦσε νὰ μείνει ἀδιάφορο. Κατάλαβε πὼς οἱ «νέοι» φέρναν ἐνδιαφέροντα εὑρήματα, ἕνα πνεῦμα ἄμεσης συγκίνησης, ἕναν ὁλόκληρο κόσμο εἰλικρίνειας καὶ πὼς γιὰ τοῦτο ξυπνοῦσαν ἀπροσδόκητη ἠχὼ στὴν καρδιὰ τοῦ κόσμου. Ὁ στόμφος κ' οἱ συμβατισμοὶ τῆς «Γαλλικῆς Κωμωδίας» ἀρχίζουν νὰ χάνουν τὴ γοητεία τους. Ἡ ἀνάγκη γιὰ ἀλήθεια τῆς φύσης τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἀνθρώπων ποὺ λούσανε γύρω μου. Εἶδα τὴν ἐπιβράβευση

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 4)

PUNCTUM CONTRA PUNCTUM

ΞΕΜΥΣΓΗΡΕΜΑ

Κοινότυπα κι' ὁλοφάνερα πράματα ὑποστηρίζω. Ἀλήθειες βαρειὲς καὶ γοντροκαμένες τόσο ποὺ πλακώνουνε τὴν καρδιά μου στὸν ὕπνο καὶ στὸν ξύπνο σὰν ἀγκωνάρια μαύρου βραγνά. «Βοήθεια» κράζω κάθε φορὰ ποὺ μὲ θωρεῖτε νὰ βγαίνω ἀπὸ τεντηδὼ τὴν κολώνα γιὰ νὰ παραστήσω τὸν κόκορα τῆς Ρωμηωσύνης. Θαρρεῖτε πὼς τὸ θέλω ; Θαρρεῖτε πὼς εἶναι ὅλ' αὐτὰ πρόθεσή μου ; Θαρρεῖτε πὼς τὰ ξελαρυγγίσματά μου εἶναι ἀπόφαση ποὺ βνῆκε ἀπὸ κανένα ἐπιστημονικὸ διανοητικὸ ἐργαστήρι ; Φωνὴ τῆς καρδιᾶς εἶναι μονάχα καὶ τοῦ αἱμάτου μου. Τί φταίω τάχα ἐγὼ ἂν ἕνα πρωϊνὸ ἔστριψ' ἡ βίδα ὁλάκερου τοῦ ἑαυτοῦ μου καὶ πίστεψε πὼς ἀνταμώθηκε ξάφνου μὲ τὸ «φῶς τὸ ἀληθινό»; Τί φταίω γώ, ἂν ἕν' ἀστραφτερὸ ἑλληνικὸ πρωϊνὸ, ἀγναντεύοντας τὸ καρπερὸ χωράφι τῆς γῆς ποὺ μ' ἀνάθρεψε, πίστεψα πὼς τόειδα γιομάτο ἀπὸ τριβόλια καὶ παράσιτα ; Τί φταίω ἂν ἐβουρκώσανε τὰ μάτια μου ἀπὸ τὸ θλιβερὸ τοῦτο θέαμα ; Τί φταίω ἂν διαπιστώνοντας ἐκεῖνο ποὺ εἴμαστε, πόνεσα γιὰ κεῖνο ποὺ δὲν εἴμαστε, καὶ ποὺ, ὡστόσο, θὰ μπορούσαμε νἀμαστε ;

Ὤ, μὰ τὴν πίστη μου, εἶδα τρομερὰ ποάματα κεῖνο τ'ἀστραφτερὸ ἑλληνικὸ πρωϊνό ! Εἶδα ποὶν ἀπ' ὅλα τὶς παγερὲς, εἶδα τὶς σιωπηλὲς—μὰ καὶ γι' αὐτὸ τραγικὰ φλύαρες—πλάτες τῶν ἄκακων ἀνθρώπων ποὺ μᾶς περιστοιχίζουνε.Προσωπικὸ προηγούμενο δὲν εἴναμε μαζί μας οἱ καλοὶ τοῦτοι ἄνθρωποι. Κι' ὅμως ! Ὅσο ἔφτανε ἡ ἀγτίδα τῆς βλεπιᾶς μου ὁλόγυρα, ἄλλο δὲν εἶδ' ἀπὸ τὸ πανεκόβλητο φευγιό τους, φευγιὸ ποὺ γινόταν ὁλοένα καὶ πιὸ γρήγορο, ὅσο πιότερο βρόντταγα τὴν «εὐρωπαϊκιὰ» δονκιγωτικὴ πανοπλία μου γιὰ νὰ προκαλέσω τὸ σπλάγνος τοῦ γυρισμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τῶν κοντά μου. Ἔστοιψα τότες ἀπὸ ἔνστιγτο, κ' εἶδα στὸν κατρέφτη τὴν «εὐρωπαϊκὴ» μούρη μου. Ἔ, λοιπὸν, τὴν ἀλήθεια σᾶς λέω, πιστέψτε με : Καταμόναγο σκιάγτρο ἐφανερώθ' ἡ θωριά μου στὰ μάτια μου τὰ ἴδια, μέσα στ' ἀστραφτερὸ ἐκεῖνο λάμπος τοῦ πρωγιοῦ ποὺ ἰστορῶ. Εἶδα ὁ ἴδιος καὶ τρόμαξα. Μὰ γι' αὐτὸ κι' εὐλογῶ ἀπὸ τότες τὴν ὥρα ἐκείνη τοῦ τρόμου μου. Γιατὶ μέσα στὶς ἱερὲς στιγμὲς τῆς βαθειᾶς συλλογῆς ποὺ ἀκολούθησαν τὸ δέος του, ἀναμέτρησα ὅλου τοῦ γαμένου καιροῦ μου τὸ διάβα. Διὰ μονάγα στιγμούλες ἀστραπῆς μοῦ ἐφάνη πὼς ἄρκεσαν γιὰ νὰ φωτίσουνε τὸ πᾶν ὁλόγυρα μου. Μέσα σ' αὐτὲς ἔνοιωσα πὼς ἔζηνα, πὼς ἐξήγησα καὶ πὼς λύτρωσα τὸν ταλαιπωρημένον πνευματικόν ἑαυτό μου ἀπ' ὅλα τὰ ἐφιαλτικά του προβλήματα. Εἶδα μὲ μιᾶς τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τοῦ δρόμου. Ξήγησα — ἀναδρομίζοντας στὰ περασμένα—τὸ πονετικὸ γαμόγελο καὶ τὶς πλάτες τοῦ διπλανοῦ μου, κάθε φορὰ ποὺ τοῦγα προσφέρει τὸ ἔργο τῆς «κοσμοπολίτικης» ἀνησυχίας μου. Εἶδα πὼς ἤτανε ἀνησυχία ποντεπόρου ποὺ εἶχε χάσει τὸν μπούσουλα κι' ὄχι ἀνησυχία κοσμοπολιτισμοῦ. Ἔνοιωσα μὲ μιᾶς καὶ δικαίωσα τὸ διπλανό μου ποὺ ἔκρινε κοσμοπολίτικο μονάγα τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἔργου μου ποὺ ἤτανε βγαρμένο ἀπὸ τὴν πλέριαν αὐθορμησιὰ τῆς καρδιᾶς μου, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν καρδιὰ τῆς γῆς ποὺ μ' ἀνάστησε, ἀπὸ τὴν ἀλήθειά τῆς φύσης τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἀνθρώπων ποὺ λούσανε γύρω μου. Εἶδα τὴν ἐπιβράβεψη

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ Κ' ΟΙ ΛΑΟΙ

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

«ΠΙΣΩ ΑΠ' ΤΟΥΣ ΣΚΟΤΕΙΝΟΥΣ ΛΟΦΟΥΣ»

Φαίνεται πως είναι συνήθεια στην Ἀμερική κάθε συγγραφέας νὰ θὰ κάνει κάπως γνωστὸ τὸ ὄνομά του μὲ ἕνα-δυὸ βιβλία νὰ θεωρεῖ ὑπεχρέωσή του νὰ γράψει ἀναίρεσις καὶ τὴν θεογραφία του. Σχεδὸν αὐτὴ εἶναι ἡ περίπτωση τοῦ «καφοῦ συγγραφέα Τζέσσε Στιούαρτ. Λέμε «σχεδόν», γιατί ὁ Στιούαρτ δὲν εἶναι «κάπως», ἀλλὰ πολὺ γνωστὸς καὶ ἐξαιρετικὰ ἀγαπητὸς στὸ Ἀμερικάνικο κοινό. Ἡ λογοτεχνική του ἐργασία εἶναι ποικιλόμορφη. Ἔχασε τὴν καρπέρα του σὰν δημοσιογράφος καὶ τὸ 1934 τύπωσε μιὰ ποιητικὴ συλλογὴ μὲ τὸν τίτλο «Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν μεγάλη γλῶσσα». Τῆς γίνεται εὐμενεστάτη ὑποδοχὴ, τὴν χαρακτηρίζουν «ἀποκαλυπτικὴ». Τὸ 1936 ἐγράφει μιὰ συλλογὴ διηγημάτων μὲ τὸν τίτλο «Φλαμμένα κεφάλια» καὶ φανερώνει ὅτι καὶ σ' ἄλλα πεδία ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ποίηση μπορεῖ νὰ ἀναδειχτεῖ. Τέλος, τὸν περασμένο μῆνα κυκλοφόρησε τὴν ἐργαφία του μὲ τὸν τίτλο «Πίσω ἀπὸ τοὺς σκοτεινοὺς λόφους». Ἐκεῖνο ποὺ χαρακτηρίζει τὴν λογοτεχνικὴ ἐργασία τοῦ κ. Στιούαρτ εἶναι τὸ ἔντονο τοπικὸ χρῶμα ποὺ ὑπάρχει σ' αὐτήν. "Ἐχει ἀκόμη ἀλεζώντανη φρέσκα ἐκεῖνου ποὺ ὧς τώρα ἐνόμιζα λαθεμένο ξεστρότισμα ἀπ' τὸ δρόμο τῆς ἀνώτερη ἐξωτοπογρονικῆς τέχνης, κ' εἶδ' αὐτὸ ποὺ τὸ νόμιζα ὧς τώρα γιὰ τέχνη ἀνώτερη στὸ καλάθι τῶν σκουπιδιῶν τῆς αἰώνιας πραγματικότητας. Σὰν ἄγραντο Μυστήριο ἐμετάλαβα τὴν ἄρνηση τῶν συνανθρώπων μου, καὶ σὰν ξαναβάφτισμα δέχτηκα τὴ σοφία τῆς φύσης.

Καὶ γιὰ τὸ λοιπὸν γιατὶ ἀπὸ τότες φωνάζω. Τὸ δικό μου τὸ πάθημα, μιᾶς καὶ τόνοιωσα, μάθημα γιὰ τὸν ἑαυτό μου μονάχα δὲν στάθηκε βολετὸ νὰ τὸ κρατήσω. Μιᾶς καὶ μ' ὁδήγησε σ' ἕνα δρόμο ποὺ τὸν πιστεύω σωστὸ γιὰ τὸ λυτρομὸ τῆς νεοελληνικῆς πνευματικῆς μας προσπάθειας νοιώθω βαρειὰ τὴν ὑποχρέωση τοῦ διαλαλημοῦ.

Δὲ θὰ σταματήσω λοιπὸν τὸ τροπάρι μου. Πὲς καὶ ματαπᾶς, δρεῖη δὲν ἔχει ποτὲς νὰ τελειώσει ἢ κουβέντα ἐκεῖνη ποὺ ὑποστηρίζει μιὰν ἀλήθεια τετράγωνη κ' ἁπλὰ ὁλοφάνερη, ὅταν τὴν ἀλήθεια ἐούτη τὴ βλέπεις νὰ τὴν καταδυναστεύουνε οἱ παρεξηγημένες ἀντίλψεις τῆς ἔννοιας τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ συγχρονισμοῦ, καὶ τοῦ προσανατολισμοῦ μας στὰ εὐρωπαϊκὰ πνευματικὰ ρεύματα. Καινουμένου δὲ θορρὸ πὼς εἶμαι γιὰ νὰ μαϊμουδίζω, μὰ ἀν αὐτὸ σᾶς κάνει κέφι βαφτίστε με τοιράκι τοῦ Περικλῆ τοῦ Γιαννόπουλου. Κρυφὸ μαζὶ καὶ φανερὸ κοιμάρι μου τόγω τώρα ποὺ ξαφνικὰ ἀνακάλυψα νάγω πιασμένο κι' ἐγὼ τὸν ἴδιο τὸ δικό του σκοπό. Μπορεῖ νὰ κάνω φάλτσα ἐγώ, κ' ἡ φωνή μου μπορεῖ νὰ δείχνει ἀτροφικιὰ καὶ κακοριζικὴ μπροστὰ στὴ δικιά του. Ἔτσιμος γι' αὐτὸ εἶμαι νὰ παραδώσω τὴ θέση μου σ' ὁποιον βουληθεῖ νὰ τὰ πεῖ καλλίτερ' ἀπό μένα. Μεγάλη ὡστόσο προθυμία δὲ βλέπω ἀνάμεσα στοὺς συνοδέρφους μου, κ' ἐν τῇ δουλειᾷ μου τούτη δὲν τηνε σεγκοντάριζε τὸ κοινό, ἀν δὲν ἔνοιωθα βαθειὰ μέσα μου τὴν ἀνάγκη ν' ἀκούγεται μιὰ τέτοια φωνὴ σ' αὐτὲς τὶς δύσκολες ὧρες, ἀν δὲν ἔβλεπα ὁλοζώντανο μπροστά μου τὸν παραζαλισμένο γορὸ τῶν θυμάτων τῆς παρεξηγημένης εὐρωπαϊκῆς πνευματικῆς ὀρολογίας, νὰ χορεύει τὸν σκοταδερὸ γορὸ της γυρίζοντας τὶς πλάτες στὸ θριαμβικὸ φῶς τοῦ ἥλιου μας, περιφρονῶντας τὴν ὁποιαδήποτε ζωὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὴ ζωὴ τῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητας, μποροῦσα καὶ νὰ τὰ παρατᾶβω στὴ μέση. "Ὁμως θὰ συνεγίσω τὴ δουλειὰ ποὺ ἄρχισα, πιστεύοντας πὼς συντελῶ μὲ τὶς μικρὲς μου δύναμες στὴν θετικότερη προϋπόθεση κάθε πνευματικοῦ πολιτισμοῦ : Στὴν προσγείωση, καὶ στὴν ἀνανέωση τῆς ἑπαφῆς μας μὲ τὴν πραγματικότητα.

Ε. ΚΟΥΡΗΤΗΣ

Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΓΚΟΝΚΟΥΡ

Τὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας «Γκονκοὺρ» ἐξέλεξαν τὸν ἀντικαταστάτη τοῦ Ρικοῦλ Πονσόν, ποὺ εἶχε πεθάνει τελευταῖα. Τὶς περισσότερες ψῆφοις πῆρε ὁ Ρενέ Μπενζαμέν. Ἐρευνοῦήσαν ὁ Πιέρ Μακ Ὀρλάν, ὁ Ἀλεξάνδρ' Ἀρνοὺ καὶ ὁ Ἀνρὶ Λεμπλόν.

Τὸ νέο μέλος τῆς Ἀκαδημίας «Γκονκοὺρ» εἶχε θραβευθεῖ ἄλλετε μὲ τὸ βραβεῖο Γκονκοὺρ γιὰ τὸ μυθιστόρημά του «Γκασπάρ». Ὁ Ρενὲ Μπενζαμὲν ἐχει γράψει κι' ἄλλα ἀξιόλογα μυθιστορήματα καὶ μιὰ σειρὰ πολύφρετων ἀνταπεκρίσεων.

ΓΥΡΩ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Τὶς ἡμέρες αὐτὲς θὰ κυκλοφορήσει στὸ Παρίσι ἕνα καινούριο βιβλίο τῆς Βεατρίκης Ντυσσάν ποὺ εἶχε γράψει ἄλλοτε τὸ ἔργο «Ὁ ἠθοποιός, ὀνόματι Μελιάρ». Στὸ καινούριο της βιβλίο ποὺ ἔχει γιὰ τίτλο «Χωρὶς ἀμφιβολία εἶναι πιὰ ἀργά...» θὰ μᾶς δώσει τὰ πορτραῖτα τῶν μεγάλων τραγωδῶν: Μάρς, Ντερβάλ, Ρασέλ, Σάρας Μπερνάρ κ. ἄ.

Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΜΩΡΑΣ

Λογαριάζεται γιὰ βέβαιη ἡ ἐκλογὴ τοῦ Μωρὰς στὴν Γαλλικὴ Ἀκαδημία. Ὁ πιὸ ἐπικίνδυνος συναγωνιστής, ἀλλὰ καὶ ἀμοιβέστης τος, ὁ Ζερὼν Ταρὲ, ἀποφάσισε νὰ ἀποσύρει τὴν ὑποψηφιότητά του «ἀπὸ σεβασμὸ γιὰ τὸ μεγάλο δάσκαλό του». Οἱ ἄλλοι ἀντίπαλοι Σεσὲ, Ἀρτιεὺς καὶ Λε Ρουὰ-δὲν εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνοι, γιατὶ ἡ μεγάλη πλειοψηφία εἶναι μὲ τὸ μέρος τοῦ Μωρᾶς. Τὴν ἀντιπολίτευση κατευθύνουν οἱ καθολικοὶ καὶ μερικοὶ κερυφαῖοι ὅπως ὁ Πὶλ Βαλερύ. Ἡ πολεμικὴ ποὺ γίνεται ἐναντίον του ξαναθγάζει στὴ σκηνὴ τὰ παλιὰ κηρύγματα τοῦ Μωρᾶς ὅσον ἀφορᾶ τὴ θία, καθὼς καὶ τὶς θεωρίες του γιὰ τὸ χριστιανισμὸ ποὺ ὁ ἴδιος ἀναγκάστηκε νὰ ἀφαιρέσει ἀγρότερα στὴν ἐπανέκδοση τῶν βιβλίων του.

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΥΦΟΣ

Τὰ γαλλικὰ γράμματα ἰδιαίτερα ἀπασχολοῦν τὶς ἡμέρες αὐτὲς τὸ θραβεῖο τῆς κριτικῆς. Τὶς μεγαλύτερες πιθανότητες συγκεντρώνει ὁ κριτικὸς "Υβ Γκαντὸν, ποὺ ἔκαμε ἀρκετὸ κρότο μὲ τὸ τελευταῖο του ἔργο «Τὸ δαιμόνιο τοῦ ὕφους».

Ὁ "Υβ Γκαντὸν ὑποστηρίζει πὼς ἡ κριτικὴ ἔχει ξεπέσει γιατὶ «οἱ κριτικοὶ ἔγιναν ἠθικολέγοι, ξεχνώντας πὼς πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἔπρεπε νὰ ἦναι καλλιτέχνες». Κατὰ τὴ γνώμη του, ὅλα θρίσκονται μέσα στὸ ὕφος τοῦ συγγραφέα. «Πρέπει νὰ ξεδιαλύνει κανεὶς τὸ ὕφος, τότε ξεκαθαρίζουν καὶ οἱ ἰδέες», γιατὶ ὅπως ἔλεγε κ' ἐ Μπουφφὸν «Τὸ ὕφος μᾶς δίνει ἀτόφιο τὸν ἄνθρωπο».

ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΗ ΝΑ ΓΡΑΦΟΥΜΕ;

ΤΟΥ ΠΩΛ ΑΣΑΡ

Μέσα στὸ καφενεῖο (στὴ Βολωνία ; στὴ Φλωρεντία ;), ποὺ κάθεται ὁ Μαρίνο Μορέττι, μπαίνει ἕνας globe - trotter, ψαρεύο δεῖγμα τῆς πλανωμένης αὐτῆς ράτσας. Κοντὸ σακάκι καὶ παντελόνι, στῆθος ἀκάλυπτο, γόνατα «ὀζῶδη» καὶ γάμπες, ποὺ ξέφυγαν ἀπὸ κάποιο πίνακα τοῦ Τιντορέττο. Μοιράζει ἀπὸ τραπεζὶ σὲ τραπεζὶ ἕνα καρτ - ποστάλ, μ' αὐτὴ τὴν λεζάντα : «Ἀπὸ τὶς 13 Ἀπριλίου 1933, ξεκινῶντας ἀπ' τὴν Βουδαπέστη, περιηγήθηκα εἰκοσιεφτὰ χῶρες. Σκοπὸς τοῦ ταξιδιοῦ μου εἶναι νὰ σπουδάσω τοὺς λαοὺς καὶ τὰ ἤθη τους, γιὰ νὰ βγάλω, ἔτσι, ἕνα βιβλίο, ποὺ νὰ περιέχει τὶς ἐντυπώσεις μου». Φτάνει νὰ κόψετε τὴν φωτογραφία, ποὺ εἶναι πάνω ἀπ' τὴ λεζάντα καὶ νὰ τὴν ταχυδρομήσετε, γράφοντας στὸ πίσω μέρος τ' ὀνομα καὶ τὴ διεύθυνσή σας, καὶ θὰ πάρετε, σὲ καιρὸ, τὸ βιβλίο τῶν ἐντυπώσεων, στὴ γλῶσσα ποὺ θὰ ὑποδείξετε : οὐγγρικά, γαλλικά, ἀγγλικά, γερμανικά, ἰταλικά. Ἡ φροντίδα γ' ἀπαντήσετε μὲ μερικὲς δεκάρες στὴ δελεαστικὴν αὐτὴ πρόταση, εἶναι ἀφημένη στὴ γενναιοδωρία σας καὶ τὴν καλή σας καρδιά.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Μαρίνο Μορέττι ἀνεβαίνει στὸ λόφο, γιὰ νὰ θαυμάσει τὸ πανόραμα τῆς πόλης· καὶ, νὰ μπροστά του, ὁ συνάδελφός του στὴ λογοτεχνία, ὁ globe - trotter, Ἀπὸ κουβέντα σὲ κουβέντα, ὁ τελευταῖος, καταλήγει νὰ τοῦ πεῖ πὼς πολλοὶ ἄνθρωποι τοῦ δίνουν κάτι· ἄλλα κανένας μέχρι τώρα δὲν ἔστειλε τὴν κάρτα στὴν διεύθυνσή του στὴν Οὐγγαρία, κανένας δὲν εἶχε τὴν περιέργεια νὰ διαβάσει τὸ βιβλίο του γιὰ τὶς εἰκοσιεφτὰ χῶρες τῆς Εὐρώπης. Κι' ὕστερα, ὁλ'αὐτὰ θὰ ἦταν χαμένος κόπος. Τὸ βιβλίο του δὲν τόγραψε κ' ἐστεῖ τὴν κάρτα στὴν διεύθυνσή του στὴν Οὐγγαρία, κανένας δὲν εἶχε τὴν περιέργεια νὰ διαβάσει τὸ βιβλίο του γιὰ τὶς εἰκοσιεφτὰ χῶρες τῆς Εὐρώπης. Κι' ὕστερα, ὁλ'αὐτὰ θὰ ἦταν χαμένος κόπος. Τὸ βιβλίο του δὲν τόγραψε κ' ἐστεῖ τὸ φορτίο του, ὅπως ἕνας μηχανοκίνητος καθαρίζεται ἀπὸ τὶς λαδιές του : ἀναγεννιοῦνται (τότε) καὶ δίνουνται ὁλόκληρο στὴ γραφή· τὴν στιγμὴ ποὺ διαβάνει. Ἡ πιὸ μεγάλη φροντίδα τοῦ συγγραφέα εἶναι, ἴσως, νὰ μη ζεῖ ποτὲ στὸ παρόν : πάντα ἔχει τὸ αἴσθημα μιᾶς προσπάθειας, ποὺ δὲν ἔχει τελειώσει, πάντα ἀποζητᾶει νὰ πιάσει μιὰ σκέψη, ποὺ τοῦ ξεφεύγει, μιὰ μορφὴ, ποὺ ἡ φωνή της τὸν στενοχωρεῖ.Δὲν εἶναι παρὰ προσμονὴ κ' ἀγωνία. Πραγματικὰ γιὰ ἀναγκαῖο νὰ γράφει ;

Γιὰ' ἀπαντήσω σ' αὐτὸ τὸ φλιβερὸν ἐρώτημα, ἀνοίγω τὴ «σύνοψή» μου, ἕνα μικρὸ βιβλίο, ποὺ δὲν τ' ἀπογοιτεύζουμαι καὶ ποὺ δὲν μὲ ξεγελᾶει ποτέ. Μοῦ χρησιμεύει σὰν ρυθμιστὴς τῆς δύσκολες περιστάσεις, μοῦ δίνει τὴν παρηγοριὰ σὲ καιροὺς δοκιμασίας· περιέχει τὸ καθετὶ ποὺ ἀφορᾶ ὄχι μόνο τὸ ἐπάγγελμα, ἀλλὰ καὶ τὴ λειτουργία τοῦ γράφειν». "Ἕνας νεαρὸς ποιητὴς πῆγε κάποτε καὶ ζήτησε συμβουλὲς ἀπ' τὸν Ράϊνερ—Μαρία Ρίλκε· αὐτὸς ἔγραψε τὴν ἀπάντησή του στὶς «Ἐπιστολὲς» του. Δέκα ἐπιστολὲς, αὐτὸ εἶν' ἀρκετό. Ἐγὼ γνωρίσει σκέψη πιὸ φιλοσοφημένη. Διαβάστε αὐτὴ τὴ φόρμουλα :

«Μπεῖτε στὸν ἑαυτό σας, ἀναζητεῖστε τὴν ἀνάγκη, ποὺ σᾶς κάνει νὰ γράψετε· ἐξετάστε ἂν ἔχει ριζώσει βαθειὰ στὴν καρδιά σας. κατάβαθα. Ὁμολογεῖστε στὸν ἑαυτό σας : θὰ μποροῦσατε νὰ πεθάνετε ἂν σᾶς ἀπαγορευόταν νὰ γράψετε ; Αὐτὸ προπάντων : ἀναρωτηθεῖτε κατὰ τὴν πιὸ σιωπηλὴ ὥρα τῆς νύχτας σας : «Πραγματικὰ, νοιώθω ἀνάγκη νὰ γράφω ;». Βρέστε μέσα σας τὴν πιὸ εἰλικρινὴ ἀπάντηση. "Ἂν ἡ ἀπάντηση αὐτὴ εἶναι καταφατική, ἂν μπορεῖτε ν' ἀπκριθεῖτε σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτηση μ' ἕνα ἁπλὸ καὶ δυνατὸ «Ναί», τότε χτίστε τὴ ζωή σας πάνω σ' αὐτὴ τὴν ἀνάγκη».

Τότε ἀποδεχθεῖτε τὴν μόνωση σὰν μιὰ προπαρασκευή. Κυνηγεῖστε μόνο τὸ δύσκολο. Μὴν βιάζετε τὴν ἐσώτερη λειτουργία;ποὺ ὀδηγεῖ στὴν ὡριμότητα. Ἀφοσιωθεῖτε στὴν δημιουργικὴ κίνηση, ποὺ ἐμψυχωνει τὸ σύμπαν, γιὰ καλὰ ἀξίζει νὰ δουμᾶτεαι καλὸς γλύπτης, καλὸς ὑποδηματοποιὸς καὶ γλύπτης, σὰ μοναχικὸς καὶ τὴν πραγματοποιεῖ μ' ἐπιτυχίες.

"Ας ἐξετάσουμε τώρα ἕνα μάτι, ἕνα χέρι, ἕνα πόδι. "Ἔχουν κι' κάθε μ' ἐπιτυχία ἢ χωρὶς ἐπιτυχία: τὸ μάτ. δηλαδὴ νὰ βλέπει, τὸ χέρι νὰ πιάνει, τὸ πόδι νὰ στηρίζει τὸ κορμί.

Μὰ ὅσν ὑπάρχει ἀρα; ἐ κατὰ τρόπο ἀνάλογο μιὰ ἰδιαίτερη ἐνέργεια γιὰ τὸν ἄνθρωπο; Μ' αὐτὸ ἔνοοῦμε μιὰ ἐνέργεια τέτοια ποὺ α') νὰ μπορεῖ μονάχα ὁ ἄνθρωπος νὰ τὴν ἐκτελεῖ, β) ἐκτελῶντας την νὰ κάνει τὸ ἔργο ποὺ ἰδιάζει ἀποκλειστικὰ σ' αὐτόν. "Αν ὑπάρχει λοιπὸν μιὰ τέτοια ἐνέργεια, ἀνάλογα μὲ τὸν τρόπο ποὺ θὰ τὴν ἐκτελέσει ὁ ἄνθρωπος, θὰ ἐνεργήσει καλὰ ἢ κακά. Θὰ πραγματοποιήσει τὴν ἐσώτερή του οὐσία. "Ἡ θὰ ἐνεργήσει λοιπὸν οὐμφωνα ὡ' ἐκεῖνο ποὺ ταριάζει πραγματικὰ μὲ τὴ φύση του ἢ ἀντίθετα σ' αὐτό. "Ἡ θὰ εἶναι εὐτυχισμένος ἢ δὲ θὰ εἶναι.

"Ας ἐξετάσουμε λοιπὸν, μὲ τὴ σκέψη αὐτή, τὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἀνθρώπου. Σὲ κάθε ἄνθρωπο ἡ ζωὴ παρουσιάζεται μὲ τρεῖς μορφὲς: φυτικὴ ζωή, ζωϊκὴ ζωή, λογικὴ ζωή.

Ἡ φυτικὴ ζωὴ ἐμφανίζεται μὲ τὴ μορφὴ τῆς ἀναπνοῆς, τῆς θρέψης καὶ τῆς αὔξησης' ἀπ' αὐτὴ ἐξαρτᾶται ἡ διατήρηση τοῦ ἀτόμου· καὶ τοῦ εἴδους. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ μορφὴ τῆς ζωῆς δὲν ἰδιάζει ἀποκλειστικὰ στὸν ἄνθρωπο. "Ἀνήκει στὰ φυτὰ καὶ στὰ ζῶα, ὅπως καὶ σὲ μᾶς. "Οταν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος περνόει μιὰ τέτοια ζωή, δὲν ἐκπληρώνει τὴν ἰδιαίτερή του ἐνέργεια.

Ἡ ζωϊκὴ ζωὴ ἔχει τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς αἴσθησης. Αὐτὴ δὲν τὴν ἔχουν τὰ φυτά: Ἀλλὰ κ' αὐτὴ δὲν εἶναι καθαυτὸ ἀνθρώπινη. «Ἀνήκει καὶ στὸ ἄλογο καὶ στὸ βόδι καὶ σ' ὅλα τὰ ζῶα», ὅπως καὶ σὲ μᾶς. "Ο—αν ὁ ἄνθρωπος Ἱκανοποιεῖ τὶς ἀνάγκες αὐτῆς τῆς ζωῆς, δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε καὶ τότε ἀκόμη, πὼς ἀνταποκρίνεται στὴν ἰδιαίτερή του λειτουργία.

Πότε πλέον ὁ ἄνθρωπος κάνει αὐτὸ ποὺ ἰδιάζει ἀποκλειστικὰ σ' αὐτόν; "Οταν ζεῖ τὴ λογικὴ ζωή, ἀποκρίνεται ὁ "Αριστοτέλης. Γι' αὐτὴ εἶναι ἱκανός. Γι' αὐτὴ εἶναι ὁ μόνος ἱκανός. Αὐτὴ εἶναι λοιπὸν ἐτὸ ἰδιαίτερο τοῦ ἀνθρώπου».

"Αλλὰ πὼς πρέπει νὰ ἐννοήσουμε αὐτὴ τὴ «λογικὴ ζωή»;

Ὁ "Αριστοτέλης ἀποκρίνεται: ἡ λογικὴ ζωὴ ἔχει δυὸ μορφές.

Στὴν ὑψηλότερή της μορφὴ ἀναμένεται θεωρητικὴ ζωή. Μ' αὐτὸ ἐννοοῦμε τὴ διανοητικὴ ζωή, τὴ ζωὴ ποὺ ἔχει γιὰ σκοπὸ τὴ μάθηση, τὴ γνώση, τὴ φιλοσοφία. Καμμιὰ ὑπαρξη δὲν εἶναι ἀνώτερη γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Καμμιὰ ὑπαρξη δὲν εἶναι ἐντυχέστερη γι' αὐτόν. Δὲν εἶναι ἡ ἴδια ἐκείνη ὅπου πραγματοποιοῦνται πλήρεστερα οἱ χαρακτηριστικοί μας πόθοι; Πρέπει ὅμως νὰ γίνουν ἀρκετὲς παρατηρήσεις Ἡ θεωρητικὴ ζωὴ εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ, νόηση ποὺ συλλαμβάνει καὶ νοεῖ ὁλοκληρωτικὰ τὸν ἑαυτό της. Εἶναι λοιπὸν, ἀδιαβάσουν τὸ Φίλητρο τοῦ Πλάτωνα γιὰ νὰ καταλάβουν τὴν πλάνη τους. Ἡ γνώση ἑνωμένη μὲ τὴν ἡδονὴ, εἶναι περισσότερο ἐπιθυμητὴ παρὰ ἡ ἡδονὴ μόνη. Ἡ ἡδονὴ λοιπὸν δὲν εἶναι τὸ μόνο ἀγαθό. Οἱ συνθῆσιμ'νοι δρισμοὶ τῆς εὐδαιμονίας εἶναι λοιπὸν τελικὰ πλανεμένοι. Πρέπει νὰ ζητήσομ'εν ἕναν ἄλλον.

Ποῦν' ἀπ' ἄλο ἡ εὐδαιμονία προϋποθέτει μιὰν ἐνέργεια. "Ας πάρουμε ἕναν ἄνθρωπο βυθισμένο γιὰ πάντα σ' ἕνα βαοὺν ὕπνο. Θὰ μποροῦσαμε νὰ τὸν ποῦμε εὐτυχισμ'νο; Χωρὶς ἕναν δοισμένο τρόπο ἐνέργειας δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ εὐδαιμονία. Μὰ τὸν τρόπο αὐτὸ πῶς νὰ τὸν ὁρίσομε ;

Ἐδῶ παρεμβαίνει ἡ κύρια ἔννοια τῆς ἀριστοτελικῆς ἠθικῆς: ἡ ἔννοια τῆς ἐνέργειας.

"Ας ἐξετάσομε ἕναν αὐλητὴ, ἕνα γλύπτη, ἕναν ὑποδηματοποιὸ, ἕνα μαραγκό. Ὁ καθ'νας ἀπ' αὐτοὺς ἔχει ἕνα εἰδικὸ ἔργο. "Ἔργο τοῦ γλύπτη εἶναι νὰ σκαλίζει ἀγάλματα, τοῦ ὑποδηματοποιοῦ νὰ στιάνει παπούτσια, τοῦ μαραγκοῦ νὰ σκαρώνει σκαμπὲς. Ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς μπορεῖ νὰ κάνει τὸ ἔργο του μ' ἕναν τρόπο ἐπιδέξιο ἢ ἀδέξιο. "Αν τὸ κάνει καλὰ ἀξίζει νὰ ὀνομάζεται καλὸς γλύπτης, καλὸς ὑποδηματοποιὸς, καλὸς μαραγκός. Κάνοντας αὐτὸ πραγματοποιεῖ τὴ φύση του σὰν ὑποδηματοποιὸς, σὰν γλύπτης, σὰν μαραγκός καὶ τὴν πραγματοποιεῖ μ' ἐπιτυχία.

Ἐκεῖνο ποὺ τὴ χαρακτηρίζει εἶναι ἡ ἀνάπτυξη τῶν «ἠθικῶν» ἀρετῶν. Αὐτὲς διαφέρουν αἰσθητὰ ἀπὸ τὶς διανοητικὲς ἀρετές.

Οἱ ἠθικὲς ἀρετὲς εἶναι πρῶτ' ἀπ' ὅλα συνήθειες. «"Ενα χελιδόνι δὲν φ.ρνει τὴν ἄνοιξη». "Ἔτσι δὲν εἶναι κανεὶς γενναιόδωρος γιατὶ φάνηκε τέτοιος μιὰ φορὰ στὴ ζωή του. Δὲν εἶναι κανεὶς ἐπίσης μεθυστακας γιατὶ τότσουξε μιὰ φορὰ, Δὲν εἶναι γενναιόδωρος παρὰ ἂν ἔχει τὴ συνήθεια νὰ εἶναι τέτοιος, καὶ δὲν εἶναι μεθυστακας παρὰ ἂν ἔχει τὴ συνήθεια νὰ μεθάει.

Ἐξ ἄλλου οἱ ἠθικὲς ἀρετὲς βρίσκονται σὲ μιὰ «μεσότητα». "Ολες παρακολουθοῦν τὴν ἴδια περίπτωση. Σὲ κάθε περίσταση τῆς ζωῆς ὑπάρχει μιὰ ὑπερβολὴ ποὺ πρέπει ν' ἀποφεύγουμε καὶ μιὰ ἔλλειψη ποὺ θὰ ἦταν ἐπίσης ἀλέθρια. Ἡ ἀρετὴ βρίσκεται ἀνάμεσα στὶς δυὸ. Σωματικὲς ἀσκήσεις πολὺ βίαιες καταστρέφουν τὴ δύνκμη. Ἡ ἔλλειψη ἄσκησης φέρνει τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα. Ποιὸ θὰ εἶναι λοιπὸν ἡ λογικὴ πράξη; Νὰ κάνουμε τὶς ἀναγκαῖες ἀσκήσεις, νὰ μὴ φτάνουμε σὲ ὑπερβολὴς. Αὐτὸς εἶναι ὁ κανόνας, ἀπ' ὅπου πηγάζουν οἱ ἠθικὲς ἀρετές. Ὁ "Αριστοτέλης καταταχώνει ἕναν ἀλόκληρο κατάλογο ἀπ' αὐτές. Ἐλαττώματα ἀπὸ ὑπερβολὴ: ἡ θρασύτητα, ἡ ἀκολασία, ἡ ἀσκητεία, ἡ βωμολοχία, ἡ δαγυλότητα, ἡ κολακεία κλπ. Ἐλαττώματα ἀπὸ ἔλλειψη: ἡ δειλία, ἡ ἀναισθησία, ἡ φιλαργυρία, ἡ χαριστιά, ἡ ἀοργησία, ἡ ἔχθρα κλπ. Ἐνδιάμεσες ἀρετές: ἡ ἀνδρεία, ἡ ἐγκράτεια, ἡ ἐλευθεριότητα, ἡ εὐτραπελία, ἡ πραότητα, ἡ φιλία κλπ.

"Οταν λοιπὸν ρυθμίζομε τὴ ζωή μας σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχὲς αὐτὲς, ζοῦμε λογικά. Καὶ χωρὶς ἀμφιβολία, ἐκεῖνος ποὺ θὰ ζήσει ἔτσι δὲ θ' ἀπολαύσει βέβαια τὴ μέθη τῆς θεωρητικῆς ζωῆς. Θὰ κατέχει ὅμως τὴν πεταχνημένη ἰσορροπία μιᾶς ζωῆς ρυθμισμένης σύμφωνα μὲ τὸ λογικό. Καὶ ὁ "Αριστοτέλης παρατηρεῖ τοῦτο δῶ: ζῶντας ὁ ἄνθρωπος μιὰ τέτοια ζωή, δὲν ἀπαρνιέται τὴν ἡδονή. Ὁ Πλάτων τὴ θεωρεῖ σὰν ἕνα φαινόμενο κίνησης καὶ ἀλλαγῆς. Ἡ ἡδονὴ εἶναι ὅλως διόλου ἄλλο πρᾶμα. Εἶναι μιὰ κατάσταση ποὺ μ' αὐτὴ ἐκφράζονται στὴ συνείδηση μερικὲς ἀλλαγὲς ποὺ γίνονται μέσα μας. Εἶναι μιὰ «προσθήκη» ποὺ προστίθεται στὴν ἐνέργεια «ὅπως ἡ ὀμορφιὰ προστίθεται στὰ νειάτα». Ἡ προσθήκη αὐτὴ ὁλοκληρόνει τὴ θεωρητικὴ ζωή καὶ τὴν ἐ-σορροπημένη λογικὴ ζωή. Ὁ σοφὸς τὴ χαίρεται πλέρια. Κυρίως μονάχα ἐκεῖνος θὰ εἶναι πραγματικὰ σοφός, ποὺ θὰ νιώθει ἡδονὴ ποὺ εἶναι τέλειος. «Ἐκεῖνος ποὺ δὲν δὲν αἰσθάνεται ἡδονὴ ὅταν κάνει καλὲς πράξεις, δὲν εἶναι πραγματικὰ καλὸς ἀνθώπος, καθὼς καὶ κεῖνος ποὺ δὲν ἐδγαρίστεται ἀπὸ τὶς δίκαιες ἢ ἐλεύθερες πράξεις, δὲν εἶναι δίκαιος οὔτε ἐλεύθερος κλπ.»,

"Ἐτσι τέλος ἔχουμε τριῶν εἰδῶν ἀγαθά: τὰ ἀγαθὰ τῆς ψυχῆς, τὰ ἀγαθὰ τοῦ σώματος καὶ τὰ ἐξωτερικὰ ἀγαθά. Τὰ πρῶτα εἶναι βασικά. Τὰ ἄλλα εἶναι δευτερότερα. Μὰ ἄς μὴν τὰ περιφρονοῦμε. «Τὸ σῶμα πρέπει νὰ ἔχει ὑγεία». «Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ μπορεῖ νὰ προμηθεύεται τὶς τροφὲς καὶ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μ' ἄσκηση». Γι' αὐτὸ δὲ χρειάζεται μεγάλη περιουσία. Δὲ θὰ ἦταν ὅμως σωστὸ νὰ μὴ φροντίζομε γιὰ τὴν ἀπόχτηση καὶ τὴ διατήρηση ἐκείνου ποὺ εἶναι ἀπαραίτητο.

Μὲ δυὸ λόγια, νὰ εἶναι κανεὶς ἄνθρωπος στὴν καθαυτὸ ἔννοια τῆς λέξης, νὰ εἶναι ὡραῖος, ψερὸς, ἰσορροπημένος, νὰ εἶναι μιὰ ἑπαρκὴ περιουσία, μέσα σὲ μιὰ εἰρηνικὴ κοινωνία, νὰ εἶναι ἐπίσης μορφωμ'νος κ' ἀσχολεῖται μὲ τὴ διανόηση καὶ μὲ τὴ μελέτη, νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατὸ σοφός, νὰ ἡ ἀριστοτελικὴ εὐδαιμονία, κ' αὐτὸ ποὺ φέρνει σ' αὐτὴ εἶναι ἡ ἠθικότητα. Τίποτε ἐλλ-νικότερο ἀπὸ τὴν ἀπολογία αὐτῆ μιᾶς εὐδαιμονίας, ποὺ καταχτιέται μὲ τὴν ἰσορροπὶ καὶ τὴ διαόγεια τοῦ πνεύματος. Μὰ δὲν εἶναι καὶ τίποτε πιὸ ἀμφισβητήσιμο ἀπ' αὐτὴ γιὰ κεῖνον ποὺ θυμᾶται τὴ σωκρατικὴ ἔννοια τῆς εὐδαιμονίας.

ΜΕΤΑΦΡ.: Τ. ΖΗΣΗ

Η ΗΘΙΚΗ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ [1]

A.GRESSON

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ κ. ΤΙΜΟΥ ΖΗΣΗ

[1]. Τὸ κομμάτι αὐτὸ εἶναι ἕνα κεφάλαιο ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Γάλλου A. Gresson «Τὰ ἠθικὰ πρόβλημα κ' οἱ φιλόσοφοι», ποὺ μὲ χάρμανα κ' εἶναι ἕτοιμο γιὰ ἔκδοση Τ.Ζ.

2]. Ἀριστοτ. Ἠθικὰ Νικομάχεια Ι, 1094α, 18 (Π. Μ.).

3]. Αὐτ.. Ι. 1097b,5 (Π. Μ.).

4]. Αὐτ.Ι. 1095b,20 (Π. Μ.).

ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΓΑΝΑΚΗ

ΠΑΡΙΣΙΝΑ ΘΕΑΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑΤΑ

[ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 1]

λίας» ὄχι μόνο ξανεμίζουνταν, ἀλλὰ ἀρχίζανε νὰ δείχνουν καὶ τὶς γελοίες τους πλευρές. Αὐτὴ τὴ κατάσταση τοῦ μεγάλου», ὅπως ἔλεγε ἕνας μεγάλος ξένος, ὁ Στανισλάβσκη, δὲν εἶτανε δυνατὸ νὰ διαιωνισθεῖ. Ἡ ἀνάπλαση τοῦ κοινοῦ, μὲ τὰ ἔργα τῶν νέων συγγραφέων καὶ ἠθοποιῶν, εἶχε προχωρήσει. Τὰ γεγονότα τῆς Εὐρώπης, ὅπως τὸ ξαναείπαμε, ἡ ζωή μας, οἱ τέχνες, ἀπὸ τὴ φωτογραφία ὡς τὶς εἰκαστικὲς ἐπαναστάσεις, ἀπὸ τὸ χορευτήριο ὡς τὴ μουσική, ἀπὸ τὸ ἀστυνομικὸ μυθιστόρημα ὡς τὴ λογοτεχνία καὶ τὸ θέατρο, ἀποτελοῦσαν ἕνα μονολιθικὸ σύνολο μεταμόρφωσης. Κι' ἀπέναντι, στεκόταν ὁ ἀκαδημαϊσμός. Τὰ τεθνεῶτα, ποὺ στὸ ἐπίπεδο τοῦ θεάτρου καὶ στὴ Γαλλία τ' ἀντιπροσώπευε ἡ μεγαλόστομη ρουτίνα τῆς «Γαλλικῆς Κωμωδίας». Ἐμπαινε στὸ περιθώριο, ὁ κόσμος τὴν ἐγκατέλειπε. Κάπου-κάπου ἔβγαινε κανένας κύριος (οἱ ξενοπουλίδες βρυκόλακες ὑπάρχουν κι' στὸ Παρίσι) νὰ πεῖ πὼς ὁ «τυχοδιωκτισμὸς» τῶν νέων προδίδει κακίστας ἕξεις, ἐκφυλισμοὺς κ.τ.λ. κι ὅτι τὸ ἀοβαρὸ κοινὸ δὲ γελιέται μὲ πυροτεχνήματα, ἀλλὰ ζητεῖ τὴν «αἰώνια τέχνη κ.τ.λ.». Ἀλλὰ τὸ κοινὸ ἔσπαζε στὰ γέλια, μὲ τοὺς γαλάτες ζακύθιους καὶ καταλάβαινε πὼς τὰ πυροτεχνήματα προδίδανε μιὰ ζωή, ποὺ, βέβαια, δὲν τὴν εἶχαν οἱ ἐπιδεξιωμένες φωτιὲς τῶν κ.τ.λ. κυρίων.

Κι ἐπειδὴ μόλις ἕνας καταλοιπὰ κύριος ἀναλάβει τὴν ὑπεράσπιση μιᾶς ὑπόθεσης, ἡ ὑπόθεση αὐτὴ ἀρχίζει ἀμέσως νὰ βρωμάει θάνατο, κ' ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεση τῆς «Γαλλικῆς Κωμωδίας» εἶτανε μεγάλη καὶ δὲν μποροῦσε νὰ τὴν ἐγκαταλείψει μιὰ χώρα ὅπου τὸ θέατρο στάθηκε, συμπαραστάτης τῆς ἱστορίας, ἀποφασίστηκε νὰ θυσιαστοῦν τὰ «κιβούρια» καὶ νὰ μποῦν μέσα κυρίαρχα τὰ «πυροτεχνήματα», οἱ ζωντανοὶ ἄνθρῶποι, θέλω νὰ πῶ. Καὶ διορίστηκε διευθυντὴς ὁ Ἐντουὰρ Μπουρντέ, ἕνας ἀπὸ τοὺς καινούργιους συγγραφεῖς ποὺ μὲ τὶς ἐπιτυχίες του εἶχε ἀναστατώσει τὸ κλίμα τοῦ Μπουλεβαρδιέρικου θεάτρου. Ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ ἀνάλαβε τὴ διεύθυνση, ἀντὶ νὰ ζητήσει «αἰσθητικὰ μονοπώλια», ὅπως γίνεται ἀλλοῦ, ἔφερε μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ χτίριο τῆς νέκρας τοὺς πιὸ μεγάλους τύπους τοῦ παρισινοῦ θεάτρου, νὰ συνεργαστοῦνε μαζί του, νὰ τοῦ προτείνουν ἔργα, καινούργιους ἠθοποιούς, ν' ἀναστήσουν τὸ κλασσικὸ δραματολόγιο μὲ νέες σκηνοθετήσεις, νὰ δοκιμάσουν ἀπόπειρες ποὺ τὰ οἰκονομικά τους μέσα δὲν τοὺς ἐπιτρέπανε νὰ τὶς ρψοκινδυνέψουνε στὶς δικές τους σκηνές.

Τὸ ἀποτέλεσμα εἶταν ὅτι ἡ «Γαλλικὴ Κωμωδία» ξαναπῆρε τὴν παλιά της αἴγλη, κ' οἱ εἰσπράξεις της αὐξῆσαν, τὴν πρώτη κιόλας χρονιά, κατὰ 65 %. Ὅπου ἀποδεικνύεται ὅτι τὰ νιάτα, ὅταν δὲν εἶναι νιάτα αὐθάδειας, ἀλλὰ μόχθου καὶ παραγωγῆς, ἔχουν κάποια οἰκονομικὴ σημασία, ποὺ βαραίνει...

Δημιουργήθηκε ἀμέσως μιὰ ἀτμόσφαιρα νέας συμπάθειας καὶ σεβασμοῦ γιὰ τὸ ἐθνικὸ ἔνδοξο ἴδρυμα. Ἀποχτοῦσε ἕνα δημιουργικὸ κῦρος, ποὺ τὸ ἐπωφελήθηκε ὁ Μπουρντέ, τὸ χρησιμοποίησε κι ἔφτασε ὥστε νὰ στρατολογήσει γιὰ τὸ θέατρό του συγγραφεῖς ποὺ δὲν εἶχαν ἀπασχοληθεῖ ποτὲς μὲ τὴ δραματογραφία. Ἔτσι ἔγινε μὲ τὸ διάσημο μυθιστοριογράφο Φρανσουὰ Μωριάκ, ποὺ, ἂν δὲν ὑπῆρχε ἡ δράση κ' ἡ προσωπικότητα τοῦ Μπουρντέ, δύσκολα θ' ἀποφάσιζε νὰ γράψει τὸν «Ἀσμοδαῖο» του γιὰ τὴ σκηνὴ τῆς «Γαλλικῆς Κωμωδίας».

Ὁ Μωριὰκ εἶναι ὁ μυθιστοριογράφος ποὺ στὴ σημερινὴ Γαλλία κρατάει τὴ θέση ποὺ εἶχε ὁ Πὼλ Μπουρζὲ στὰ τέλη τοῦ 19ου. Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι ὁ Μωριὰκ δὲ διαθέτει τὴ μεγάλη δόξα ποὺ τὴν ἄπλωνε ὁ Μπουρζὲ στὸ ἐξωτερικό, ἐνῶ ἀντίθετα μέσα στὴ Γαλλία, σ' ὅλες τὶς τάξεις, ἡ συγγραφική του ὀντότητα βρίσκεται ἀτρώτη — ὅπως δὲ βρέθηκε ποτὲ ἀτρωτος ὁ Μπουρζὲ σὰν ἄνθρωπος καὶ σὰ συγγραφέας. Ὡρισμένες μάλιστα τελευταῖες του ἐπεμβάσεις (ποὺ τὶς ἀκολουθεῖ τώρα ἕνας ἄλλος καθολικὸς καὶ μοναρχικὸς μυθιστοριογράφος, ὁ Ζὼρζ Μπερανός, καὶ μᾶς τὶς ἔδωσε πρόσφατα στὸ βιβλίο του «Τὰ Μεγάλα Νεκροταφεῖα κάτω ἀπὸ τὸ Φεγγάρι»(1), ποὺ εἶναι αὐτὴ τὴ στιγμὴ τὸ πολύκροτο βιβλίο τοῦ Παρισιοῦ), τὸν φέρνανε νὰ καταχτήσει τοὺς κύκλους ὅπου δέσποζε ὡς τελευταῖα ἀκόμη ὁ Ἀντρὲ Ζίντ.

Ὁ ἠθοποιὸς ΛΕΝΤΟΥ

Ἐκεῖνο ποὺ καθώρισε ἀπὸ τὸ 1924 τὸ πλάτος τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Μωριὰκ εἶναι ποὺ, ἂν καὶ καθολικὸς συγγραφέας, δὲν ἐπέτρεψε ποτὲ νὰ κατακλύσει τὸ ἔργο του ὁ στενόκαρδος συμμορφισμὸς ἄλλων μυθιστοριογράφων τῆς ἰδεολογίας του.

Μ' ἀληθινὴ ἰδιοσυγκρασία δημιουργοῦ, δὲ ζήτησε παρὰ νὰ μελετήσει καὶ νὰ παραβαθύνει τὸν ἄνθρωπο, χωρὶς νὰ παρεμβάζει τὶς ἀτομικές του πολιτικὲς ἀποχρώσεις. Ἡ ἐπίδρασή του ἀνοιξε ἔτσι ζῶνες φωτεινὲς μέσα στὴ δημόσια γνώμη. Ἀντίθετα μὲ τὸ Μπουρζὲ, ποὺ καθιέρωσε τὸ κοινωνικὸ θρησκευτικὸ μυθιστόρημα (τὴν ἐπέμβαση τῆς θρησκείας μέσα στὶς κοινωνικὲς πραγματικότητες), καὶ ποὺ καταντοῦσε συχνὰ ἱεροκήρυκας παλαιοημερολογίτης τῆς Κερατέας, ὁ Μωριὰκ δημιούργησε τὴν ἐποχὴ τοῦ θρησκευτικο-ψυχολογικοῦ μυθιστορήματος (τὴν δραματικὴ παρουσία τῆς θρησκείας μέσα στὸν ἐσωτερικό μας κόσμο, τὴν πάλη τῆς ἁμαρτίας μεσα στὸν ἄνθρωπο, σ' ὁποιαδήποτε κοινωνικὴ τάξη κι' ἂν ἀνήκει ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ἀσχετα μὲ τὴν κτηματικὴ του περιουσία, ποὺ ἀπασχολοῦσαν τὰ θέματα τοῦ Μπουρζὲ) γιατὶ πίστευε πὼς ἡ μέσαθε ζωή μας εἶναι πάντα ὁ μεγάλος μυθιστοριογραφικὸς δρόμος. Ἡ σημερινή μας ἐποποιία, ἡ Ἰλιάδα μας, εἶναι Ἰλιάδα ἐσωτερική. Γιὰ τὶς ἄλλες, ὑπάρχει ὁ κινηματογράφος. Οἱ λογοτεχνικὲς ἐπιφυλλίδες τῶν ἐφημερίδων, ὁ ὁμαδισμὸς τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ τῶν περιγραφῶν ποὺ μᾶς δίνει τὸ ραδιόφωνο. Καὶ πάλι ὁ κινηματογράφος, ποὺ μὲ τὰ πλαοτικά του μέσα εἶναι σὲ θέση ν' ἀποδώσει καλλίτερα τὶς ἐποποιὲς (ὅπου ἰσα-

(1) «Les Grands Cimetières sous la Lune». (Fr. 20. Edicion Plon).

ἰσα κυριαρχεῖ τὸ πλειστικὸ στοιχεῖο) — καὶ νὰ μᾶς ἀφήσει ἐπιτέλους ἥσυχους νὰ μελετήσουμε καὶ νὰ ἐκφράσουμε ἐμεῖς τὶς κρυφὲς πορεῖες τοῦ διπλανοῦ μας. Δὲν πρέπει νὰ παραπονιόμαστε γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ κινηματογράφου καὶ τοῦ ραδιόφωνου. Δὲν πατήσανε στὰ χωράφια μας. Ξεναντίας, μᾶς ἀπαλλάξανε ἀπὸ πλευρὲς ποὺ δὲν εἶταν ἀπόλυτα δεμένες μὲ τὴν καθαυτὸ οὐσία τῆς διεκῆς μας τέχνης, μᾶς ἀπομάκρυναν ἀπὸ τοὺς «ἐξωτερισμοὺς» καὶ μᾶς ἀναγκάσανε ν' ἀφιερωθοῦμε ἀποκλειστικώτερα μὲ τὶς πολιτικὲς ἀνάγκες, χωρὶς νὰ σκορπιζόμαστε δῶθε-κεῖθε, χωρὶς νὰ ἐκτελοῦμε δουλειὲς ποὺ μπορεῖ νὰ τὶς ἀναλάβει ἕνας ὁπεράτορας ἢ ἕνας σκηνοθέτης ἢ ἕνας φωνολήπτης τοῦ κινηματογράφου.

Ἐκεῖ ὅπου ἡ ἁπλοϊκότητα τῆς κριτικῆς νόμιζε πὼς εἶταν τὸ τέλος τοῦ μυθιστορήματος, (στ' ὅτι ὁ κινηματογράφος τοῦ πῆρε τὶς ἐξωτερικὲς μορφὲς) ἐκεῖ ἀκριβῶς ἀρχιζε, λυτρωμένο ἀπὸ τὶς ἐπιφανειακὲς ἀνάγκες, τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀποστολῆς του: οἱ μῦθοι τῆς φευγαλέας κι ἀμολόγητης ἐσωθεώρησής μας. Ἡ καθάρια εἰδὴ τῆς μυθιστοριογραφίας.

Γιατὶ ὅπως εἴπαμε, μιὰ καὶ τὶς ἄλλες δουλειὲς τὶς κάνουν σήμερα ὁ τύπος κ' ἡ ὀθόνη, ἡ ἀληθινὴ Ἰλιάδα μας εἶναι Ἰλιάδα ἐσωτερική.

Ἀνάμεσα σὲ πολλοὺς ἄλλους μυθιστοριογράφους τῆς Εὐρώπης, ποὺ ζητοῦν αὐτὴν τὴν ἀνώτερη κι ὀ ρ θ ό δ ο ξ η μορφὴ τῆς Τέχνης τους, εἶναι κι ὁ Φρανσουὰ Μωριάκ. Δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἐξετάσουμε δωπέρα ποιὰ μέσα διαθέτει καὶ τὸ πῶς βαραίνουν ἀπάνω του οἱ καλὲς κ' οἱ «παρὰ φύσιν» παραδόσεις τῆς γαλλικῆς πεζογραφίας.

Ὡστόσο, διαπιστώνουμε πὼς εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσωπευτικοὺς δημιουργοὺς καὶ πὼς στὰ δεκαέξη μυθιστορήματα ποὺ δημοσίεψε ὡς σήμερα, παρουσιάζει τρία ἀπὸ τὰ κύρια χαρίσματα τοῦ δραματογράφου: α) τὰ θέματάτου ξετυλίγουνται μὲ σκηνὲς ἐντόνες, β) ὁ διάλογός του ἔχει τὴ φυσικότητα τοῦ κορευτῆ σπιρτάδα ποὺ βοηθοῦν τὸ θ έ μ α νὰ γίνει ζ ω ὴ καὶ συνωμοτοῦνε γιὰ τοῦτο μὲ τὸ ἀκροατήριο, γ) μιὰ ἀνάγλυφη συντομία ποὺ ὀξύνει τὸ ἐνδιαφέρον σου. Σοῦ δίνει:

Τὴ θεατρικὴ πλαστικότητα μὲ τὶς δυνατὲς σκηνές, καὶ μαζὶ τὴ θεατρικὴ ἀκρόαση μὲ ἄμεση ἐπιβολὴ τοῦ κειμένου — ὅπου κινεῖται, ἀνασαίνει καὶ μάχεται ἡ ζωὴ κι' ὅπου ἀπουσιάζουν οἱ θανάσιμες προπαίδειες τῆς «φιλολογίας».

Γιὰ τοῦτο, ἀποφασίζοντας φέτος ὁ Μωριὰκ νὰ γράψει κάτι γιὰ τὸ θέατρο, μᾶς πρόσφερε τὸν πεντάπρακτο «Ἀσμοδαῖο», ὅπου συντόνισε «θεαματικὰ» τὶς παραπάνω ἀξίες του. Κι' ὁ «Ἀσμοδαῖος», τὸ ποῶτο αὐτὸ θεατρικὸ ἔργο ἑνὸς μυθιστοριογράφου, ξεπερνᾶ τὶς ἐπιτυχίες ἀολλῶν ἀπὸ τοὺς μεγαλείτερους θριαμβευτὲς τῆς σκηνῆς.

Τὸ ἔργο γεννήθηκε ἀπὸ τὴν ἐξομολόγηση ποὺ ἔκανε μιὰ Ἐγγλέζα στὸ Μωριάκ: «Ὅταν ταξιδεύω στὴ Γαλλία μὲ τὸ σιδηρόδρομο, μοῦ φαίνεται πὼς κάθε ἀστικὸ σπίτι τῆς ἐπαρχίας, πίσω ἀπὸ τὰ δέντρα τοῦ περιβολιοῦ, καὶ πίσω ἀπὸ τὰ κλειστὰ του παραθυρόφυλλα, κρύβει πολλὰ δράματα».

Ὁ Ἀσμοδαῖος (ποὺ σ' ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες ἔγινε γνώριμος χάρη στὸ Ροῖδη, τὸν πιὸ μεγάλο σατιριστὴ μας), καθώς ξέρουμε, εἶναι ὁ διάβολος ἐκεῖνος τοῦ Λὲ Σὰζ ποὺ σήκωνε τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν νὰ δεῖ τί γίνεται μέσα...

Βλέπουμε τώρα, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Μωριὰκ, τί γίνεται σ' ἕνα ψυχρὸ «χωρὶς ἱστορία» μεγαλοαστικὸ σπίτι τῆς γαλλικῆς ἐπαρχίας — ὅπου καταφτάνει ἕνας νεαρὸς Ἄγγλος (οἱ δικοί του, στὴν Ἀγγλία, ἔχουν δεχτεῖ ἐπ' ἀνταλλαγὴ τὸ γιὸ τῆς γαλλικῆς οἰκογένειας) κι' ἀναταράζει τὰ στεκάμενα νερά. Πρῶτ' ἀπ' ὅλους τὴ μητέρα, ποὺ εἶναι ἀκόμη νέα καὶ ποὺ ζεῖ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ Κουτύρ, ἑνὸς γλοιωδέστατου δασκάλου, πρώην φοιτητῆ τῆς θεολογίας. Ὕστερα τὴν κόρη, ποὺ εἶταν ἕτοιμη νὰ γίνει καλόγρια καὶ ποὺ σιγὰ-σιγὰ ἀφίνεται στὴν ἀγάπη τοῦ νέου κι' ἀντιμετωπίζει τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ μὲ τὸ γάμο. Ἀλλὰ ὀτὸ μεταξὺ ἡ μητέρα νιώθει ἀκράτητο τὸ αἴσθημα γιὰ τὸ γερουβειμικὸ Ἄγγλο. Κι ὁ Κουτὺρ παραγκωνίζεται. Εἶναι ἕνας ρασπουτινάκος (σὰν κ' αὐτοὺς ποὺ βλέπουμε κάποτε καὶ στὶς πλούσιες ἑλληνικὲς οἰκογένειες...), ὑποκριτής, ταπεινωμένος, κατατρεγμένος καὶ ἐξχειλος ἀπὸ ἀσέλγεια. Ἕνας Ἰαρτοῦφος ποὺ διάβασε τὸν Φρόϋντ καὶ ποὺ ἔχει προβιβάσει τὴν ἀγωνία, καὶ τὸ δράμα, καὶ τὶς μηχανορραφίες του στὶς ἀτιμίες τοῦ 1938. Εἶναι συγχρονισμένος. Δὲ μιλεῖ γιὰ τὶς Δέκα Ἐντολὲς καὶ γιὰ τὸ Εὐαγγέλιο, ἀλλὰ γιὰ τὸν «Πόλεμο καὶ Εἰρήνη» τοῦ Τολστόϊ. Οἱ ἀναγνώσεις του εἶναι λαμπρές, καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα τῶν ἐπεμβάσεών του θὰ τὴ ζήλευαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς διπλωμάτες τῆς σημερινῆς Εὐρώπης. Στὸ βάθος, ψοφοδεής, σελέμης. Ἀλλὰ σελέμης παντοδύναμος μέσα στὸ ἐπαρχιώτικο αὐτὸ σπίτι, ὅπου συμμαχεῖ μὲ τὶς ποιητικὲς ἀναγνώσεις, μὲ τὴν ἠθική, μὲ τὰ γηρατειά ποὺ ἔσχοντα καὶ ποὺ τὰ τρέμει ἡ νέα μητέρα, συμμαχεῖ ἀκόμη καὶ μὲ τὴν πίεση τῆς ἀκόμα καὶ γίνεται ὁ ἀπαραίτητος. Κι ἐπιβάλλει τοὺς νόμους του. Μὴν μπορῶντας νὰ κυβερνήσει ἕνα γυναικεῖο κορμί, ἔχει γιὰ μόνη ἡδονή του: νὰ κυβερνᾶ μιὰ ὁλόκληρη οἰκογένεια καὶ νὰ ρυθμίζει τὶς τύχες της. Κατάνησε Ἕνας φιλήδονος τοῦ αὐταροχισμοῦ. Καὶ δὲν ἔχει τίποτε ἄλλο. "Οταν στὸ τέλος ἡ κόρη ἀοραβωνιάζεται μὲ τὸ νεαρὸ Ἄγγλο, χάρη στὸν Κουτὺρ ποὺ βοηθᾶει τὸ εἰδύλλιό τους (γιατὶ θέλει νὰ φύνουν ἀπὸ τὴ μέση ο! νεαρὲς αὐτὲς ὑπάρξεις ποὺ, σὰν καλὸς στρατηγός, ξαίρει πὼς δὲ θὰ καταφέρει τὸν ἀντάρτη κόρο, ἀπὸ τὸ ἀνυπόπτακτό πλῆθος, ποίρνει τὴν ὄψη μεγάλης πόλεως. Εἶναι ἁπλὸς νὰ θαυμάζει κανεὶς πῶς ἔγινε τόσο μεγάλη πόλις μὲ περισσότερο ἀπὸ μισὸ ἐκατομμύριο πληθυσμὸ ἡ Ἀθήνα, ποὺ πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια μόλις ἀριθμοῦσε 5000 ψυχές.

»Στὴν ὁδὸ Σταδίου ἡ κίνηση εἶναι τζαζμανσδιὴ' ἰδιότυπη ἁρμονία, γεννημένη ἀπὸ τὴν ἄθλεψη ἁρμονίας. Μοῦ ἀρέσει τὸ πλῆθος, ποὺ ἀργὰ κινούμενο ἀπὸ τὸν ἥλιο, φαίνεται σὰ νὰ λικνίζεται ἀπὸ τὸ ἕνα ἕως τὸ ἄλλο ἄκρο τοῦ φαρδυοῦ δρόμου. Μοῦ ἀρέσει αὐτὸς ὁ διάκοσμος ἀπὸ ἀνοιχτόχρωμες ἐνδυμασίες, καλὰ ἐφαρμοσμένες τῶν νέων καὶ τὶς ποικίλες φορεσιὲς τῶν γυναικῶν μὲ τὴν ὡοαία κορμοστασιά. Στὰ πρόσωπα τῶν περιπατητῶν πλεκνᾶται κάποια ἀδιάρρητη εὐγένεια, ποὺ σὲ μένα τὸν Βούλγαρο, τὸν συνηθισμένο μὲ τὰ σιωπηλὰ, τὰ κλεισμένα, τὰ ὑποσφοβισμένα, μισοπαπειλητικὰ πρόσωπα τῶν ὁμοεθνῶν μου, φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ εὐτυχία. Καὶ θέλω νὰ πιστέψω, ὅτι τὸ πλῆθος, ἀνάμεσα στὸ ὁποῖο βρίσκομαι, εἶναι συνεπορεῖο ἀπὸ μιὰ θέληση νὰ χαρᾶ ἀνότερη ἀπὸ κάθε φροντίδα.

»Μ' ἐκπλήττει ἡ μεγαλοπρέπεια τῶν βιτρινῶν. Ἡ ὁδὸς Σταδίου εἶναι ἀσουζήτητα τὸ κεντρικὸ σημεῖο τῆς ἀθηναϊκῆς ἀπαιτητικότητας. Ἐδῶ βρίσκω μιὰ φινέτσα ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ συναγωνιστεῖ μὲ τὴ φινέτσα τῶν μεγάλων πρωτευουσῶν τῆς μόδας. Ὁ Ἀθηναῖος εἶναι καλὸ γοῦστο, φαίνεται ὅτι ἐπιμένει στὴν ἐμφάνιση.

»Ἐνόσω ἡ Ἐλπὶς μοῦ μιλεῖ... ἐγὼ κυττάζω χάμω Τώρα ψάλις ἀντιλαμβάνομαι ὅτι περπατῶ ἐπάνω σὲ μάρμαρο. Γιὰ τὴν ἀντίληψη ἑνὸς Βουλγάρου εἶναι σχεδὸν ἀδύνατο νὰ συλλάβει ὅτι τὰ πεζοδρόμια μιᾶς ὁλόκληρης ὁδοῦ, μακρυᾶς καὶ φαρδυᾶς, ὅπως ἡ ὁδὸς Σταδίου, εἶνε στρωμένα μὲ μαρμάρινες πλάκες. Καὶ διερωτῶμαι ἂν ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς θὰ ἔπαιρνε τὴ γνωστὴ ἀνώτερη ἐξέλιξη, ἂν θὰ ἔφτανε στὴν τόση του διαύγεια τῆς φύρμας, σ' αὐτὴν τὴν τελειότητα τῶν ἔργων τῆς γλυπτικῆς καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἂν δὲν ὑπῆρχαν στὴ χώρα του ὁλόκληρα βουνὰ ἀπὸ μάρμαρο, καὶ ἂν ἀκόμα θὰ εἶχαν γειτονεύσει καλλιτέχνες σὰν τὸν Πολύκλειτο, τὸν Σκόπα, καὶ τὸν Πραξιτέλη, ἀρχιτέκτονες σὰν τὸν Ἰκτῖνο καὶ τὸν Καλλικράτη. Χωρὶς γεωτνία τοῦ μαρμάρου ἡ πνευματικὴ ἐξέλιξη τοῦ "Ἕλληνος θὰ ἦταν πιθανῶς ἄλλη καὶ συνεπῶς ὁλόκληρος ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς θὰ εἶχεν ἄλλες πηγὲς καὶ πιθανὸν σήμερα νὰ μὴν εἴχαμε τὸν ἀνθρωπισμό, ποὺ ἔχουμε, οὔτε καὶ τὴν ἀντίληψη τοῦ ἰδεώδους ὡραίου, ποὺ ἔχουμε. Δὲν εἶναι παράξενο, μιὰ ἁπλὴ ἄσπρη πέτρα, μόνο γιατὶ λοξεύεται καλλίτερα ἀπὸ τὶς ἄλλες πέτρες, νὰ ἐπηρεάσει τόσο ἀποφασιστικὰ τὸ πνεῦμα ;

»Στὸ μεταξύ, ὁ φτάσομαι στὴ Βουλή, ὅπου ὑψώνεται' ὁ ἀνδρίας τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ μεγαλειτέρου ἥρωα τῶν ἀπελευθερωτικῶν ἐπαναστάσεων τοῦ περασμένου αἰώνος, ποὺ ἔφερεν τὴ νέα ἑλλήνική ἀνεξαρτησία, γιὰ τὴν ὁποία ἔδωκε τὴ ζωή του κι' αὐτὸς ὁ Βύρων. Σὲ κάθε ἄλλη πολιτεία, χωρὶς ἄλλο θὰ στεκόμουν ἐμπρός σ' ἕνα τέτοιο μνημεῖο. Ἐδῶ ὅμως εἶμαι τόσο κυριευμένος ἀπὸ τὶς ἀρχαιότητες, ποὺ ἀντιπαρέρχομαι ἐνοχλημένος τὸν Κολοκοτρώνη. Κι' αὐτὴ εἶναι ἡ μοῖρα ὅλης τῆς νέας Ἑλλάδας: νὰ τὴν ἀντιπαρέρχονται ἐνοχλημένοι κι' ὁλωνῶν τὰ μάτια νὰ εἶναι σταραμμένα πρὸς τὸ παρελθόν της.

»Ἕνα ἔθνος αἰχμαλωτισμένο ἀπὸ τὸ παρελθόν του, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ξεπεράσει τὸ μεγαλεῖο του, νὰ φτάσει τὸν ἑαυτό του. Κλεισμένοι στὸ πρὸ 2500 χρόνων στὴν τῶν οἱ σημερινοὶ "Ἕλληνες, τριγυρίζουν ἀδύναμοι γύρω του σὰν νεταλοῦδες γύρω στὸ φῶς. Νά, τὰ νεοελληνικὰ κτίρια, ἡ Βιβλιοθήκη, ἡ Ἀκαδημία, κατασκευασμένα κατὰ τὸν Ἰωνικὸ ρυθμό, ἀλλὰ ὀχρὸ, καθόλου πειστικό, τὰ συντρίβει ἡ γειτονία τῶν ἀρχαοτήτων. Νά, τὸ μνημεῖο τοῦ "Ἀγγωστου Στρατιώτη, κι' αὐτὸ παραοταίνει ὄχι σύγχρονο ἐὄχωνα, ἀλλ' ὁμηρικὸ ἔφηβο, γυμνό, πεσμένο ἀνάμεσα στὸ ξίφος καὶ τὸ δόρυ του. Καὶ πόσοι δρόμοι μὲ ἀρχαῖα ὀνόματα, ὁδὸς Θεμιστοκλέους, Ἱπποκράτους, Ζήνωνος, ὡσὰν οἱ σύγχρονοι "Ἕλληνες νὰ μὴν ἔχουν μεγάλους ἄνδρες !

»Ἀναπόφευκτο παρελθόν, σὰν καταρα, σὰν καταδίκη, σὰ μοῖρα. Κι' ἐγὼ θλίβομαι μοῦζι καὶ χαίρω ἀνακαλύπτοντας στὴ μορφὴ τῆς νεολαίας, ποὺ περνᾶ πλάϊ μας τὴν ὁμοιότητάς της μὲ τὸν ἀρχαῖο κλασσικὸ τύπο. Θλίβομαι γι' αὐτοὺς τοὺς ἄθλιους νέους, ποὺ καθορίζονται στὴ γενικὴ κι' ἰσως καὶ στὴν ὁλοκληρωμένη τοῦ ἀνθρώπου σὰν σκιὲς ἀπέναντι τοῦ παρελθόντος. Χαίρω πάλι γιατὶ βλέπω νὰ ζεῖ σκαλισμένη σὲ σάρκα, ὄχι μόνο σὲ λίθο, ἡ κλασσικὴ μορφή, ἡ τόσο γεμάτη γοητεία γιὰ μένα. Κι' ἡ ὁμοιότητα τῶν νέων αὐτῶν 'Αθηναίων προς τοὺς ἀρχαίους των προγόνους εἶναι ἀναμφίβολη. Σὲ μερικὰ πρόσωπα μόλις διακρίνεται; σὰ φευγαλέα ἔνδειξη, σὰ μακρυνὴ ἀπήχηση, ἀλλὰ σ' ἄλλους εἶναι ἐξώφθαλμη. 'Εγὼ τὴ διακρίνω στὶς γραμμὲς τοῦ στόματος καὶ τοῦ πηγουνιοῦ· στόμα ὄχι πολὺ σαρκῶδες, ἀλλὰ καλλιτεχνικό, μὲ τὶς γωνιὲς κάποτε ἔλαφρὰ πρὸς τὰ ἐπάνω σὰν ἀνάποδο κόμμα καὶ πηγοῦν πλησιασμένο στὰ χεῖλη, ὄχι τόσο ἀποφασιστικό, ἀλλὰ πάντως δυνατό. Τὴ διακρίνω στὰ μάγουλα, ποὺ ἔλαφρὰ θυμίζουν τὴν ἀνατολή, στὴ μύτη καὶ στὸ δέσιμό της μὲ τὰ μάτια, μύτη χοιωδὴ στὴ βάση της, σὰ νὰ βγαίνει ἰσια ἀπὸ τὸ μέτωπο καὶ μάτια μυγδαλωτά, μεγάλα μὲ τοὺς ἐξωτερικοὺς κανθοὺς λίγο χαμηλωμένους. Μέσα ἀπὸ αὐτὰ τὰ μάτια μὲ κυττάζουν αἰῶνες...».

Παρακάτω ὁ συγγραφέας λέει τὴν 'Αθήνα ἀγαπημένη του καὶ μὲ λύπη τὴν ἀποχωρίζεται καὶ τελειώνει τὸ βιβλίο του μὲ τὴ γνωστὴ γαλλικὴ ἔκφραση partir c' est mourir un peu.

ΑΡΓΗΣ ΚΟΡΑΚΑΣ

ΤΟ ΝΕΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ποὺ θὰ δημοσιέψουν προσεχῶς τὰ «Ν. Γ.», εἶναι τὸ πιό πολύκροτο ἔργο, ἑνὸς ἀπὸ τοὺς περισσότερο γνωστοὺς σύγχρονους Ἄγγλους συγγραφεῖς.

Τὸ μυθιστόρημα αὐτό, ποὺ ἐκτυλίσσεται ὁλόκληρο μέσα σὲ μιὰ μονάχα νύχτα, φέρνει σὲ δραματική σύγκρουση τὴν πεζότητα τῆς ζωῆς πρὸς ἕνα κόσμο ποὺ ἀγγίζει τὰ ὅρια τοῦ φανταστικοῦ.

ΠΩΣ ΜΑΣ ΒΛΕΠΟΥΝ ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ

Η ΖΩΝΤΑΝΗ Κ' Η ΝΕΚΡΗ ΑΘΗΝΑ

ΤΟΥ κ. ΑΡΓΗ ΚΟΡΑΚΑ

Πρὶν ἀπὸ κάμποσο καιρὸ στὸν ἡμερήσιο τύπο δημοσιεύθηκε μιὰ εἴδηση ἀπὸ τὴ Σόφια, ὅτι εἶχε κυκλοφορήσει ἐκεῖ ἕνα βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «Ἡ Ζωντανὴ κ' ἡ νεκρὴ Ἀθήνα» τοῦ Μπογιὰν Μπολγκάρ, ποὺ δὲν ἤτοι εὐνοϊκὸ γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ περιέργεια μ' ἔβαλε νὰ δανειστῶ τὸ βιβλίο αὐτὸ ἀπὸ τὸν καλό μου φίλο, τὸν κ. Σισμάνωφ, τὸν συμπαθέστατο πρεσβευτὴ τῆς Βουλγαρίας καὶ γνωστὸ λογοτέχνη καὶ νὰ τὸ βιαβάσω. Λοιπὸν, πρόκειται γιὰ δυὸ φίλους ποὺ κατεβαίνουν ἀπὸ τὴ Βουλγαρία στὴν Ἀθήνα, νὰ ἰδοῦν τὶς ἀρχαιότητες καὶ ὁτὸ τραῖνο γνωρίζονται μὲ μιὰν Ἀθηναία κοπέλλα, μ' ἕνας τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ποὺ ἀναλαμβάνει νὰ τοὺς γίνει ὁδηγός. Ὁ συγγραφέας, ἀντὶ νὰ σταματήσει σ' αὐτὸ τὸ εὕρημα, προχωρεῖ στὸν σεξουαλικὸ κατήφορο, γιατὶ παρακάτω ἡ Ἐλπίδα, ὅπως τὴ λέει, παραδίνεται στὸν ἕναν ἀπὸ τοὺς δυὸ φίλους. Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν τρόπο τοῦ γραφίματος, τὸ γεγονὸς ὅτι ἕνας Βούλγαρος κατεβαίνοντας στὴν Ἑλλάδα βρίσκει μιὰν Ἑλληνίδα καὶ τὴν κάνει φιλενάδα του ἢ καὶ γυναῖκα του καὶ τὴν παίρνει πίσω στὴν Βουλγαρία μαζί του, δὲ νομίζω ὅτι μπορεῖ νὰ μᾶς θίγει. Ἕνα

ΑΝΤΡΕ ΖΙΝΤ

ΟΙ ΚΙΒΑΛΟΠΟΙΟΙ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ Κ. Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ

IV

'Ο πατέρας μου εἶχαν ζῆο, μὰ ἡ μητέρα μου εἶχε πνεῦμα· εἶταν ἡουγκάστρια (1), εἶτον μιὰ γλυκιὰ γυναικούλα, ποὺ μοῦ ἔλεγε συχνὰ: Γιέ μου, θὰ κολοσιεῖτε. Μὰ αὐτὸ δὲν τὴ σπανοχωρίσκε καθόλου.

ΦΟΝΤΕΝΕΛ

'Οχι, δὲν εἶταν στὴ φιλενάδα του ποὺ τραβοῦσε ἐτσὶ κάθε φράδυ ὁ Βικέντιος Μολινιέ. Καθὼς βαδίζει γρήγορα, ἄς τὸν πάρουμε ἀπὸ πίσω. Ψηλὰ ἀπὸ τὴν ὁδὸ τῆς Παναγίας τῶν 'Αγρῶν, ὅπου κατοικεῖ, ὁ Βικέντιος κατεβαίνει ὡς τὴν ὁδὸ 'Αγίου 'Ηουχίου, ποὺ τὴ συνεχίζει· κοτόπι στὴν ὁδὸ 'Ανατίου, ὅπου κυπλοφερεῦν ἀκόμα κάμποσοι ἀργοπερπατέοι ἀστοί. Σταματάει στὴν ὁδὸ Βαβυλῶνος μπροστὰ σὲ μιὰ εὐρύχωρη πόρτα, ποὺ ἀνοίγει. Εἶναι ἀστεῦ κόμπτα ντὲ Πασσαβάν. "Αν δὲν ἐρχόταν ἐδῶ συχνά, δὲ θὰ ἔμπαινε ἐτσὶ ἀγέρωχα σ' αὐτὸ τὸ πλούσιο μέγαρο. 'Ο λοκὲς ποὺ τοῦ ἀνοίγει ξέρει πολὺ καλὰ πόσο δείλια κρύβεται κάτου ἀπ' αὐτὴ τὴν πλαστὴ αὐτοπεποίθηση. 'Ο Βικέντιος κάνει πὼς ξεχνάει νὰ τοῦ δώσει τὸ κοπέλο του ποὺ τὸ πετάει, ἀπὸ μακρυνὰ, σὲ μιὰ πολυθρόνα. 'Ωστόσο ,δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ποὺ ὁ Βικέντιος ἔρχεται ἐδῶ. 'Ο Ροδέρτος ντὲ Πασσαβάν, ποὺ λέγεται τώρα φίλος του, εἶναι φίλος πολλῶν. Στὸ λύκειο χωρὶς ἄλλο, ἂν καὶ ὁ Ροδέρτος ντὲ Πασσαβὰν δείχνεται πολὺ μεγαλύτερος ἀπὸ τὸ Βικέντιο· χάσαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον γιὰ κάμποσα χρόνια κι ἐπειτα, τὶς προάλλες, ἀνταμωθήκανε ξανὰ, μιὰ βραδυὰ ποὺ ὁ 'Ολιβιὲ συνόδευε τὸν ἀστεῦ κόμητα ντὲ Πασσαβάν. "Αν δερφὲ τὸν, σπάνιο πρᾶμα, στὸ θέατρο· στὸ διάλειμμα ὁ Πασσαβὰν πρόσφερε στεῦς δυὸ τους παγωτὰ εἶχε μάθει ἐκεῖνο τὸ βράδυ πὼς ὁ Βικέντιος μόλις ἐτελείωσε τὸ ἐξωτερικὸ σκολειὸ καὶ πὼς ἤταν ἀναπφάσιστος, μὴν ξέροντας ἂν θὰ ἔμπαινε πουδενὰ ἐσωτερικός· οἱ φυσικοὶ ἐπιστήμες τὸν τραβοῦσαν, ἀλλὴθεια περισσότερο ἀπ' τὴν ἰατρική· μὰ ἡ ἀνάγκη νὰ ἐγάλει τὸ φωμί... Μὲ δυὸ λόγια, ὁ Βικέντιος δέχτηκε πρόσφυμα τὴ γενναιόδωρη πρόταση ποὺ τοῦ ἔκαμε ἔπειτ' ἀπὸ λίγον καιρὸ ὁ Ροδέρτος ντὲ Πασσαβάν, νάρχεται κάθε φράδυ νὰ κοιτάζει τὸ γέρο του πατέρα, ποὺ μιὰ ἐγχείρηση πολὺ σοβαρὴ τὸν εἶχε σκοτέφει: χρειαζόταν ἀλλαγὲς ἐπιδέσμων, λεπτοῦς καθετηριασμοὺς, παρακεντήσεις, τελεσπάντων κι ἐγὼ δὲν ξέρω τί, ποὺ ἀπαιτεῦσε ἐμπειρία χέρια. Μὰ, περισσότερο ἀπ' αὐτὰ, ὁ ὑποκείμης εἶχε ἀπόκρυφους λόγους γιὰ νὰ πλησιάσει τὸ Βικέντιο· κι ἐκεῖνος εἶχε ἄλλους δικοὺς του γιὰ νὰ δεχτεῖ. Τὸν ἀπόκρυφο λόγο τοῦ Ροδέρτου θὰ προσπαθήσουμε νὰ τὸν ἀποκαλύψουμε παρακάτω· ὅσο γιὰ τοῦ Βικεντίου, νὰ τον: μιὰ μεγάλη χρηματικὴ ἀνάγκη τὸν ἀστενεχωρεῦσε. 'Οταν ἔχετε τὴν καρδιὰ σας στὴ θέση της καὶ μιὰ σωστὴ ἀνατροφὴ σᾶς ἔχει καθορίσει ἀπὸ νωρὶς τὴν ἔννοια τῶν εὐθυνῶν, δὲ μπορεῖτε νὰ κάμετε παιδὶ σὲ μιὰ γυναῖκα χωρὶς νὰ νιώθετε τὸν ἑαυτό σας κάπως δεμένο ἀπέναντί της. Μπροστὰ ἂν αὐτὴ ἡ γυναῖκα ἔχει παρατηρεῖ τὸν ἄντρα της γιὰ νὰ σᾶς ἀκολουθήσει. 'Ο Βικέντιος εἶχε περάσει ὧς τώρα μιὰ ἀρκετὰ ἔνάρετη ζωή. 'Η περιπετειά του μὲ τὴ Λάουρα τοῦ φαινόταν ἀνάλογα μὲ τὶς ὧρες τῆς ἡμέρας, ἢ ἀποτρόπαια ἢ πολὺ φυσική. 'Αρκεῖ, πολὺ συχνὰ, μὲ τὴ συνένωση ἑνὸς ποσοῦ μικρεγενεόντων πολὺ ἁπλῶν καὶ πολὺ φυσικῶν, ἂν τὰ πάρει κανεὶς χωριστά, νὰ πετύχει κανεὶς ἕνα σύνολο ἀπίστευτε. Τὰ συλλογιοῦσταν ἄλα αὐτὰ καθὼς ἐβάδιζε καὶ δὲ μπορεῦσε νὰ ἐρεῖ ἕνα τέλος. Βέβαια δὲν εἶχε σκεφτεῖ ποτὲ του νὰ φορτωθεῖ ἐριστικὰ αὐτὴν τὴ γυναῖκα, νὰ τὴν παντρευτεῖ ἔπειτ' ἀπὸ διαζύγιο ἢ νὰ ζήσει μαζὶ της χωρὶς νὰ τὴν παντρευτεῖ· ἦταν ἀναγκασμένες νὰ ἐμπιεζηθεῖ πὼς δὲν αἰσθανότανε γι' αὐτὴν μεγάλο ἔρωτα· μὰ ἤξερε πὼς ἐρισκόταν στὸ Παρίσι χωρὶς πόρευ· αὐτὸς τὴν εἶχε φέρει σὲ τέτια κατάντια τῆς ἐχρωστεῦσε, τοῦλάχιστο, αὐτὴ τὴν πρώτη ἀδέξιαιη συνδρομὴ ποὺ ἔνιωθε πολλὴ στενεχώρια νὰ τῆς τὴν ἐξασφαλίσει—σήμερα λιγότερο ἀπὸ χτὲς. Λιγότερο ἀπὸ τὶς τελευταῖες μέρες. Γιατὶ, τὴν τελευταία ἑβδομάδα ἐκστεῦσε ἀπέμα πάνου του τὶς πέντε χιλιάδες φράγκα ποὺ ὑπεμενετικὰ καὶ ἐπίπονα εἶχε βάλει στὴν ἄκρη ἡ μητέρα του γιὰ νὰ διευκολύνει τὴν ἀρχὴ τῆς σταδίου του· αὐτὲς αἱ πέντε χιλιάδες φράγκα ἦταν δίχως ἄλλο ἀρμετὲς γιὰ τὴ νένα τῆς φιλενάδας του, γιὰ τὰ ἔξοδά της στὴν κλινικὴ, γιὰ τὶς πρῶτες φροντίδες ποὺ χρειαζόταν τὸ παιδί. Ποιανεῦ δαίμονα λοιπὸν εἶχε ἀκούσει τὴν ὁρμήνια:—τὰ χρήματα τὰ διατεθειμένα νοερὰ γι' αὐτὴν τὴ γυναῖκα, τὰ χρήματα ποὺ τῆς ὑποσνότανε, τὶς ἀσκέρωνε καὶ ποὺ στάθηκε Ἰκανὲς νὰ μὴν τὰ ἐλαττώσει καθόλου. ποιὸς δαίμονας τοῦ σφύριξε κάποιο ἀόσδου τῶν αὐτά ἤταν ἀνεπαρκέστατα: "Ὀχι. δὲν ἤταν ὁ Ροδέρτος ντὲ Πασσαβάν. 'Ο Ροδέρτος δὲν εἶχε πεῖ τίποτε μαρόμοιο· μὰ ἡ ποέταση του νὰ ὁδηγήσει τὸ Βικέντιο σὲ μιὰ αἶδουσα χαρτοπαιγνίου ἔπεσε ἴσα ἴσα ἐκεῖνη τὴ ὁραδυὰ. Κι ὁ Βικέντιος εἶνε δεχτεῖ.

Αὐτὸ τὸ μέρος ποὺ χαρτόπαιζαν εἶχε τὸ ἑξῆς ποοδοτικό. πὼς ἔλα ἐκεῖ μέσα γινόνταν μεταξὺ ἀνθρώπων τοῦ κόσμου, μεταξὺ φίλων. 'Ο Ροδέρτος παρουσίασε τὸ φίλο του Βικέντιο ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ. 'Ο Βικέντιος πεσμένος ἀπροσδόκητα, δὲ μπόρεσε νὰ πεῖξει μεγάλα πράματα τὸ πρῶτο ὁράδυ. Δὲν εἶχε σχεδὸν τίποτε ἀπάνου του κι ἀρνήθηκε τὰ λίγα τραπεζογραμμάτια ποὺ πρότεινε νὰ τοῦ παοαχωρήσει ὁ ὑποκείμης. 'Αλλὰ, καθὼς κέρδιζε, λυπήθηκε ποὺ δὲν ξαποφάσισε περισσότερα καὶ ὑποσχέθηκε νὰ ξαναπάει τὴν ἄλλη μέρα.

—Τώρα ἄλος ὁ κόσμος ἐδῶ σᾶς γνωρίζει· δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σάς συνοδεῦω ἐγώ, τοῦ εἶπε ὁ Ροδέρτος.

Αὐτὰ γινόταν στοῦ Πιὲρ ντὲ Μπουθιὰ, ποὺ τὸν ἀποκαλοῦσαν καθυστερημένες. Φὰ ἤθελα νὰ κουβεντιάσω μαζί του. Πέστε του νὰρθει νὰ μὲ δεῖ. Ναί; 'Υπολογίζω σὲ σᾶς. "Ενα τσιγάρο; —καὶ ἁπλώνει τὴν ἀσημένια του σιγαροθήκη.

—Εὐχαρίστως.

—Τώρα ἀκοῦστε, Βικέντιε: πρέπει νὰ σᾶς μιλήσω πολὺ σοβαρά. Φερθήματε σὰν παιδὶ πρεχτὲς τὸ ὁράδυ... κι ἐγὼ, ἐξάλλου, τὸ ἴδιο. Δὲ λέω πὼς ἔκαμα κακὰ νὰ σᾶς ἐδηγήσω στὸν Πέντρο· μὰ νιοῦω τὸν ἑαυτό μου κάπως ὑπόλογο γιὰ τὰ χρήματα ποὺ χάσατε ἐκεῖ. Δὲ λέω πὼς εἶμαι ἐγὼ ποὺ σᾶς ἔκαμα νὰ τὰ χάσετε. Δὲν ξέρω ἂν εἶν' αὐτὸ ἐκεῖνο ποὺ λένε τύφεις, μὰ ἡ ἱστορία αὐτὴ ἀρχίζει νὰ μοῦ χαλάει τὸν ὕπνο καὶ τὴ χώνεψη, μὰ τὸ Θεό! "Επειτα σκέφτουμαι κι ἐκεῖνη τὴ φτωχιὰ γυναῖκα ποὺ μοῦ μιλήσατε... Μὰ αὐτὸ εἶναι ἄλλη παράγραφος· ἂς μὴν τ' ἀγγίξουμε· εἶναι ἱερό. 'Εκεῖνο ποὺ χω μὰ σᾶς πῶ εἶναι πὼς ἀπιθυμῶ, θέλω, ναί, ὁπωσδήποτε, νὰ βάλω στὴ διάθεσή σας ἕνα ποσὸ ἰσοδύναμο μ' ἐκεῖνο ποὺ ἔχετε χάσει. 'Ηταν πέντε χιλιάδες φράγκα, ἀλλὰ τὶ ἔτσι; καὶ θὰ πᾶτε νὰ τὰ ξοκιμάσετε ξανά. Αὐτὸ τὸ ποσὸ κρίνω, ἀκόμα μιὰ φορὰ, πὼς ἐγὼ σᾶς ἔκαμα νὰ τὸ χάσετε· πὼς σᾶς τὸ χρωστῶ· πὼς δὲν ἔχετε ἀνάγκη νὰ μ' εὐχαριστήσετε. "Αν κερδίσετε, μοῦ τὰ ἐπιστρέφετε. "Αν ὄχι, τόσο τὸ χειρότερο! θάμαστε πάτοι. Ξαναπηγαίνετε ἀπέψε στοῦ Πέντρο, σὰ νὰ μὴν ἔχει συμβεῖ τίποτε· Τὸ αὐτοκινητό μου θὰ ὁδηγῆσει πρῶτα ἐσᾶς κι ἔπειτα θάρθει νὰ μὲ ζητήσει ἐδῶ γιὰ νὰ μὲ πάει στῆς Λαίδης Γκρίφιθ, ὅπου σᾶς παρακαλῶ νἄρθετε ἔπειτα νὰ μὲ ἐρεῖτε. Εἶμαστε σύμφωνοι, δὲν εἶν' ἔτσι ; Τὸ αὐτοκίνητο θὰ ξαναγυρίσει νὰ σᾶς πάρει ἀπὸ τοῦ Πέντρο.

'Ανοίγει ἔνα συρτάρι, βγάζει πέντε χιλιάρικια καὶ τὰ προτείνει στὸ Βικέντιο.

—Πηγαίνετε γρήγορα.

—Μὰ ὁ πατέρας σας...

—"Α! ξέχασα νὰ σᾶς τὸ πῶ: πέθανε ἐδῶ καὶ.... Βγάζει τὸ ρολόϊ του καὶ φωνάζει:—Στὸ διάολο, εἶν' ἀργά! Σὲ λίγο μεσονύχτι... Φύγετε γρήγορα. Ναί, περάσαν τέσσερες ὧρες περίπου.

"Ολο αὐτὸ εἰπωμένο χωρὶς καμιὰ σπουδὴ, ἀλλ' ἀπεναντίας μ' ἕνα εἶδος νωχελειας.

—Καὶ δὲ θὰ μείνετε νά...

—Νὰ τὸν ξενυχτήσω; διακόπτει ὁ Ροδέρτος. "Οχι· ἐπιφορτίσθηκε μ' αὐτὸ ἡ μικρὴ ἀδερφός μου· εἶν' ἐκεῖ φηλὰ μὲ τὴ γριὰ του ὑπηρέτρια, ποὺ συνεννοοῦνταν μὲ τὸ μακαρίτη καλύτερ' ἀπὸ μένα...

"Επειτα, καθὼς ὁ Βικέντιος δὲ σαλεύει, συνεχίζει:

—'Ακοῦστε, ἀγαπητέ μου φίλε, δὲ θὰ ἤθελα νὰ σᾶς φανῶ κυνικὸς, ἀντιπαθὲ ἄμως τὰ αἰσθήματα. Εἶχα φυλάξει μέσα στὴν καρδιὰ γιὰ τὸν πατέρα μου μιὰ υἴκη στοργὴ χωρὶς ὅρια, μὰ ποὺ τὰ πρῶτα χρόνια τὰ λαντευότανε λιγάκι καὶ ποὺ κατάφερε νὰ τὴν περιορίσω. 'Ο γέρος δὲν εἶχε γιὰ μένα στὴ ζωὴ παρὰ στενεχώριες, ἐμπόδια, κακοβουλιές. "Αν τοῦ ἔμενε στὴν καρδιὰ λίγη τρυφερότητα, ἐξάπαντος δὲν ἤμουν ἐγὼ ἐκεῖνος ποὺ τὴ δοκίμασε. Οἱ πρῶτες μου παραφορὲς ἀπέναντί του, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ δὲ γνώριζα τὴ συστολὴ, δὲ μοῦ προξένησαν παρὰ ἀρνήσεις ποὺ μὲ καταστρέφανε...

(Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ)

1). 'Ο ἡουχασμὸς (auiétisme) εἶταν μιὰ θρησκευτικὴ αἵρεση ποὺ τοποθετοῦσε τὴ χριστιανικὴ τελειότητα στὴν ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ στὴν ἀπραξία, στὴν ἀτοφεῖα τῆς ψυχῆς, ὅχως πράξεις ἐξωτερικές. Σπουδαιότερος κήρυκας τοῦ δόγματος αὐτοῦ ἀναφέρεται ὁ 'Ισπανὸς ἱερέας Μολινὸς, στὰ τέλη τοῦ 17ου αἰώνα. Ἐπικολοῦθησε ὅμως ἀσπασμὸς ἀφορισμὸς ἐξαιτίας ἐνὸς βιβλίου θεῦ θενελὸν, (1699), καὶ ἡ κίνηση αὐτὴ ἔσβησε ἀπὸ νωρὶς. (Σημ.μετ.).

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ)

καρφόνουνται στους βράχους τους στυλίτες.
94 Τὸ λάδανο μυρίστη κι ὅλο χάδια
γλύστρηξε η Κρήτη, η τίγρισα, και στρώθη
στου σπλάχνουυτου τα βογγερα σκοτάδια.
97 Ἐγνιες βαριες, αντρίκιοι γάβροι πόθοι
τα στήθια κρουν, σβουρίζει τό μελίσι
στ' ολάνθιστο θυμάρι και σηκόθη
100 στο νου το αγαπημένοτου Βροντήσι.(*)
Αχνίζει ο Ψηλορείτης όλο πύρα,
καταχτυπουν στη μαρμαρένια βρύση
103 τα κρύα νερα κ' η κουδουνάτη λύρα
ὀρτσες βαράει με ολόρθο καβαλάρη.
Στα χείλιατου της θάλασσας η αρμύρα
106 κι ακόμα αντιγρικάει, κρουφο λογάρι,
τό δάσκαλο ασκητη, το γέρο διάκο,
στου Κάστρου το λιμάνι, πρι σαλπάρει.
109 να διπλοπαραγγέλνειτου: «Κυριάκο,
με φλόγα εσυ προφητικιαν αλείφτης,
στης καλοπέρασης μην μπεις τὸ λάκο,
112 σε ρηγικες αβλες τσανακογλείφτης!
'Ατριφτες στράτες αγουν και πέρνα!»
Καρδια ζουρλοπερήφανη, πώς κρύφτης
115 και δε μου βίτσισες με οργη τη φτέρνα
να φυγουμε όντας η μαργιόλα ελπίδα
με σκλάβου ονείρατα γλυκα με κέρνα;
118 Πίσω, μωρη, να πάμε στην πατρίδα!
Είπε κι ασκόθη η μοναξια σαν κάστρο
κι ως λιόπαρδη μικρη η ψυχήτου επήδα
στα φρύδιατου έλαμψε ο θεος σαν άστρο
121 και στράφηκε, ακλουθώντας το, να φύγει
Μιά μαντινάδα χούμηξε αντροπλάστρω
124 και της βουλης αντιβαράει το ζύγι:
«Σαν τη λογιάσεις μια δουλια, ὀρτσα και μη φοβάσαι!
'Αμόλατη τη νιότησου και μην τήνε λυπάσαι!»
127 Δεν τα λυπούμαι εγώ, μαθες, τα νιάτα,
βαγγέστισα κ' η πομονη με πνίγει!
130 Εμεις, καρδια, πλαστήκαμε τ' ακράτα
της λεφτεριας φτερα με βιας ν' ανιούμε
και να καιγόμαστε στην πάνω στράτα!
132 Σπαθι το φως στα χέριαμας κρατούμε!
Γύρνα, προσηλιακα, κατα την Κρήτη,
τη λεφτερια, τη μοναξια να βρούμε!
136 Γοργα γυρνάει δεξα, κατα το σπίτι
του κύρητου σ' αλάργυα αραξοβόλια'
η πέρφανη κορφη του Ψηλορείτη
139 στὸ νούτου απάνω κυματάει σα μπόλια
και πράσινος, φαρδης, απλόθη ὁ κάμπος
της Μεσαρας, με τα ζεστα περβόλια!
142 Μα ξέφνου ορθος ο νιος τινάχτη, σάμπως
δυο φοβερα να τον αρπάξαν χεριαι
βρούχος γρικάει, φτερα και, μέγα θάμπος!
145 τα μάτιατου ξεχείλισαν αστέρια!
Χρουσες και πράσινες φωτιες πνεμάτου,
θιάφι, αστραπες και πυρομένα αγέρια,
148 γλείφου αρπαχτα τα κορφοκέφαλάτου.
Αρχάγγελος, ζεστος νοτιας, εχύθη
και λάδανο μυρίζαν τα ὑτεραύτου'
151 το νιον αρπα αγκαλια στ' αδράτου στήθη,
κλωτσάει τη γης και παίρνει ολόρθος φόρα
και ροβολάει μέσ' στα γαλάζια βύθη.
154 Χλομος ο νιος, στην άγρια φωτομπόρα,
δένει γερα το κρητικο μαντήλι
και με ανοιχτα τα μάβρα μάτια εθώρα,
157 παληκαρίσια σφίγγοντας τα χείλη,
την κάτω γης να λυόνει στο λιοβόρι.
Το μέγα χτίρι, κάρκανο στο αντήλι
160 κι ως μέρμηγκοι το ψάχναν οι μαοτοροι'
σουρίζουν τ' ακροβούνια, οι δρόμοι κλώθοι'
κι ο νιος, σκυφτος στην αγγελισια πλώρη,
163 τρυγάει το φως, την κορυφη του πόθου!
Το αθώρητο της γης σηκόθη μπόι,
του μέσατου αρχαγγέλου τον αμπώθου
166 τα στήθια στο παρθένο κορφολόι,
στης άγριας λεφτεριας την έρμη αγκίδα,
στο πιο αψηλο του κόσμου ετούτου ανώι,
169 στην πάνω Κρήτη, την κρουφη πατριδα!

Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

(*) Βροντήσι εἶναι τὸ Μοναστήρι της Μεσαρας ὅπου. λεν, μαθήτεψε ὁ Γιρέκο' ἔζησα ἐκει κάμποσους μήνες και ξέρω καλα τα μαυμαρένια του βοβνι (σε. 102).

ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΑΛΙΑΠΙΝ

ΜΑΣΚΑ ΚΑΙ ΨΥΧΗ

Τότε μόνο θὰ μπορέσω νὰ τραγουδήσω τὴν ἱστορία τῆς νεαρῆς χωριατοπούλας, ποὺ σ' ὅλη της τὴ ζωὴ θυμᾶται πὼς κάποτες, μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ, στὰ νιάτα της τὴν φίλησε ἕνας ὡραῖος ὀβλάνος, περαστικὸς ἀπὸ τὸ χωριό τους, καὶ γύνει διάκρυα, ὅταν γρηᾶ πια τὸν ξαναντιμώνει γέρο, τότε μόνο θὰ μπορέσω νὰ τὸ τραγουδήσω καλά, ὅταν βάλω μὲ τὸ νοῦ μου. τὶ ἦταν αὐτὸ τὸ χωριό, κι' ὄχι μόνο αὐτὸ τὸ χωριό, ἀλλὰ γενικὰ πὼς ἤτανε τότε ἡ Ρωσσία, πὼς ἤταν ἡ ζωὴ σ' αὐτὰ τὰ χωριὰ, ποιὸ κερδισγτύπο σπαοταράει μέσα σ' αὐτὸ τὸ τραγουδι... Βέβαια, πρέπει νὰ φανταστῶ, πὼς ζοῦσε τὸ κορίτσι αὐτό. Ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ νοιώσει ὁ τραγουδιστὴς γιὰ νὰ πονέσει. Καὶ σίγουρα θὰ πονέσει, ἂν σκεφτεῖ πὼς ζούσανε στὸ χωριὸ, πὼς δούλευαν, πὼς ξυπνοῦσαν στὶς 4 πρὶν ἀπ' τὰ χαραματα, μέσα σὲ ποιὰ ξερὴ κι' ἄγαρη ἀτμόσφαιρα μπουμπούκιαζε ἡ καρδιὰ τοῦ κοριτσιοῦ. Τότες νὰ, δὲν μπορῶ παρὰ νὰ γύσω κι ἐγὼ «πύρια δάκρυα».

Νὰ φανταστεῖς, νὰ πονέσεις,νὰ συμπονέσεις, νὰ ζήσεις τὴν πίκρα τοῦ τρελλοῦ μυλωνᾶ τῆς «Ρουσάλικας», ὅταν ξανάργεται στὰ λογικά του καὶ τραγουδᾶ :

—«Ναί γέρος, καὶ παλαβὸς κατάντησα !».

Ὁ γέρο μυλωνᾶς κλαίει. Βέβαια ἔχει πολλὲς ἁμαρτίες, ὡστόσο ὑποφέρει καὶ βασανίζεται, Πρέπει νὰ νοιώσεις τὸ μαρτύριο αὐτὸ καὶ νὰ τὸ φανταστεῖς, πρέπει νὰ τὸν λυπηθεῖς...Κι τὸ Δόν-Κιχώτο νὰ τὸν ἀγαπήσεις πρέπει καὶ νὰ τὸν λυπηθεῖς, γιὰ νἄσαι στὴ σκηνὴ συγκινητικὸς γέρο - ἰδαλγός.

"Αλλες φορὲς ὁ τραγουδιστὴς τυγαίνει νὰ τραγουδᾶ λέξεις,ποὺ καθόλου δὲν ἀντανακλοῦν, ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ, τὴ βαθυτερὴ του διάθεση. "Αλλα τραγουδᾶ, κι' ἄλλα σκέπτεται. Τὰ λόγια του εἶναι σὰ μιὰ ἐξωτερικὴ μεμβράνα ἑξένου αἰσθήματος ποὺ κρύβεται βαθύτερα καὶ δὲν ἔχει καμμιὰ σχέση μ' αὐτά.

Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Στὰ προηγούμενα κεφάλαια προσπάθησα νὰ καθορίσω τὸ ρόλο τῆς φαντασίας στὴ δημιουργία σκηνικῶν προσώπων ποὺ νὰ πείθουν τὸ θεατή. Τὴ φαντασία τὴ βλέπω σὰν κάτι ποὺ βοηθεῖ εἰς τὸ νὰ ὑπερνικήσει κανεὶς κάθε τί ποὺ εἶναι μηχανικὸ καὶ τυπικό. Μὲ τὶς παρατηρήσεις αὐτὲς, ὡς ἕνα σημεῖο ὑποστήριξα τὴν ἀρχὴ τῆς ἐλεύθερης θεατρικῆς δημιουργίας. Ἀλλὰ ἡ ἐλευθερία γνώριζα, δὲν εἶχα δμως καὶ μεγάλες σχέσεις μαζί του. Περνώντας ἀπὸ τὸ καμαρίνι του, πῆγα νὰ τὸν γαιρετήσω. Καὶ τί εἶδα; Συνεγίζοντας τὰ ἀναφυλλητὰ τῆς συγκίνησης ποὺ πέρασε πάνω στὴ σκηνὴ, καὶ ἐνῶ τὸ δάκρυα ἔτρεναν ποτάμι στὸ πρόσωπό του, μόλις μόρεσε νὰ προφέοει :

—Κκκκ...καλὴ σπέρα σας.

—Τί συμβαίνει ; τοῦ εἶπα τρομαγμένος, μήπως πάθατε τίποτε ;

—"Ογι... εἶμαι κκκ...αλά.

—Μὰ γιατὶ κλαῖτε ;

—Νὰ... ἔτσι, δὲν μπορῶ νὰ συγκρατήσω τὰ δάκρυά μου. Κάθε φορὰ ποὺ παίζω μιὰ δυνατὴ καὶ δραματικὴ σκηνὴ, δὲν μπορῶ νὰ συγκρατήσω τὴ συγκίνησή μου, κλαίω... Τόσο τὸν λυπᾶμαι τὸν καϋμένο τὸν παλιάτσο !

Τότες κατάλαβα τὶ τρέγει. Ὁ τραγουδιστὴς αὐτὸς, ποὺ μπορεῖ νὰ εἴγε καὶ ταλέντο, γαντάκωνε τὸ ρόλο του, γιατὶ ὅταν ἔπαιζε τὴ γαμένη ἀνάσπη, ἔκλαιε ὄχι μὲ τὰ δάκρυα τοῦ παλιάτσου, ἀλλὰ μὲ τὰ δικά του τὰ δάκρυα, μὲ τὰ δάκρυα τοῦ ὑπερβολικὰ εὐαίσθητου ἀνθρώπου... Καὶ τὸ πρᾶμα καταντοῦσε κωμικὸ, γιατὶ κανένα δὲν ἐνδιαφέρουν τὰ δάκρυα τοῦ τενόρου...

Τὸ παράδειγμα αὐτὸ εἶναι πολὺ γτυπητό, ἀλλὰ διδαχτικό. Ἡ ὑπερβολικὴ παραβίαση τοῦ καλλιτεχνικοῦ μέτρου, προκαλεσεν ὑπερβολικὴν ἀντίδραση τοῦ κοινοῦ, δηλαδὴ : τὰ γέλοια. "Αν ἡ παραβίαση τοῦ μέτρου δὲν ἤτανε κατὰ τόσο μεγάλη, ἀντὶ γέλοια θὰ εἴγαμε γαμόγελα. Παραβίαση τοῦ μέτρου πρὸς τὴν ἀντίθετη διεύθυνση, θὰ προκαλοῦσε ἀνάλογη καὶ πάλιν ἀντίδραση. "Αν εἴγαμε δηλαδὴ ἕναν ἄλλο τραγουδιστὴ, ποὺ νάταν τὸ ἀντίθετο τοῦ πρώτου, ἕναν ὑπερβολικὰ ξερὸ, ποὺ νὰ μὴ λυπότανε καθόλου τὸν παλιάτσο, καὶ τὴν ἀτομικὴ του ἀδιαφορία τὴν ἐξωτερίκευε ψυχρὰ κι' ἀνάποδα στὴν ἐκτέλεση τῆς συγκινητικῆς ἐκείνης ἄριας, τὸ κοινὸ ἀσφαλῶς θὰ τὸν ἔπαιρνε μὲ τὶς λεμονόκουπες...

Ἡ ἰδεάδης ἀντιστοιγία τῶν ἐκφραστικῶν μέσων γιὰ νὰ ἐκφρασθεῖ ἕνας καλλιτεγνικὸς σκοπὸς, εἶναι ὁ μοναδικὸς δρόμος, ποὺ γρειάζεται γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ὁ ἁρμονικὰ σταθερὸς ρόλος, ὁ ρόλος ποὺ θὰ ζεῖ τὴ δική του ζωὴ, πάντα βέβαια μέσον τοῦ ἠθοποιοῦ ποὺ τὸν δημιουργεῖ, ἀλλὰ ἀνεξάρτητα ἀπ' αὐτόν. Μέσον τοῦ «ἠθοποιοῦ - δημιουργοῦ», ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν «ἠθοποιό - ἄνθρωπο».

ΚΟΙΝΟ ΚΑΙ ΗΘΟΠΟΙΟΣ

Ἡ πειθαργία τοῦ αἰσθήματος μᾶς μεταφέρει στὴ σφαῖρα τοῦ συνειδητοῦ, στὴν καθαρῶς διανοητικὴ προσπάθεια. Γιὰ νὰ κρατήσει ἕνας ἠθοποιὸς τὸ αἴσθημα τοῦ καλλιτεγνικοῦ μέτρου, πρέπει νὰ τὸ ἐξασκεῖ πάνω στὸν ἑαυτό του αὐστηρότατο ἔλεγγο. Τὸ νὰ βασιστεῖ κανεὶς μόνο στὴν καλὴ καὶ ἀκριβὴ ὁποδογὴ τοῦ κοινοῦ, αὐτὸ ἐγὼ δὲν τὸ συνιστῶ. «Τὸ κοινὸ εἶναι ἱκανοποιημένο, ἐπομένως τὸ παίξαμε μου εἶναι καλὸ»,—ἡ νοοτροπία αὐτὴ εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνη. Εἶναι εὔκολο νὰ ξεγελαστεῖ κανεὶς ἀπὸ τὴ «μισὴ ἀλήθεια». Ἡ ἐπιτυγία ἑνὸς ρόλου στὸ κοινὸ, δηλαδὴ ἡ φαινομενικὴ πειστικότητα ἑνὸς ρόλου, δὲν πρέπει νὰ νομιστεῖ ἀπὸ τὸν ἠθοποιὸ σὰν ἕνα ἀδιαφιλονίκητο τεκμήριο τῆς πιστότητας καὶ τῆς ἀπόλυτης ἁρμονικότητας τοῦ ρόλου.

Πολλὲς φορὲς γελιέται τὸ κοινό. Φυσικὰ μέσα στὸ κοινὸ ὑπόσθημα τοῦ καλλιτεχνικοῦ μ ἐ τ ρ ο υ.

Φυσικὰ πρὶν ἀπ' ὅλα, πρέπει ὁ ἴδιος ὁ καλλιτέχνης νάναι πεπεισμένος γιὰ κεῖνο ποὺ θέλει νὰ ὑποβάλει στὸ κοινό. Πρέπει σταθερὰ νὰ πιστεύει στὴν εἰκόνα ποὺ δημιουργεῖ καὶ νὰ ἐπιμένει πὼς αὐτὸ καὶ μόνον αὐτὸ ἀντιπροσωπεύει τὴν πραγματικὴ ἀλήθεια. Δηλαδὴ νὰ πιστεύει πὼς ἄκριβῶς ἔτσι ὅπως τὸ παρουσιάζει, ἔζησε καὶ πέθανε τὸ πρόσωπο ποὺ παίζει στὴ σκηνή. Χωρὶ· τὴν ἐσωτερικὴ αὐτὴ πεποίθηση, ὁ ἠθοποιὸς δὲ θὰ μπορέσει νὰ πείσει ἀπολύτως κανένα. Δὲν θὰ τὸν πείσει δμως καὶ σὲ μιὰν ἄλλη περίπτωση, ἂν δηλαδὴ δὲν κατανερίσει ὀρθὰ, σταθερὰ καὶ ἁρμονικὰ ὅλα τὰ βάρη τοῦ θέματος, στὴ μουσικὴ, πλαστικὴ καὶ δραματικὴ δράση. Αἴσθημα, τόνος καὶ γειρομίλες, ὅλα πρέπει νἀναι τοποθετημένα μὲ αὐστηρὴ ἁρμονία ἀνάλογα μὲ τὸ πρόσωπο καὶ τὴν κατάστασή του σὲ κάθε στιγμή. Ἐὰν ὁ ἥρωας π.γ. κλαίει πάνω στὴ σκηνὴ. ὁ ἠθοποιὸς - τραγουδιστὴς πρέπει νὰ κρύψει τὴν ἐντύπωση πὼ τοῦ τάνει ἡ θλίψη τοῦ ἥρωα, νὰ κρύψει τὸ ἀτομικό του δάκρυ. Τὴν ἐντύπωση καὶ τὸ δάκρυ αὐτὸ πρέπει νὰ τὰ δανειοθεῖ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ πρόσωπο ποὺ αὐτὸς παίζει.

Γιὰ νὰ σᾶς ἐξηνήσω καλλίτερα τὴ σκέψη μου θὰ σας ἀναφέρω ἕνα παράδειγμα ἀπὸ τὴν ἀτοιακή μ

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΣΕΡΖ ΛΙΦΑΡ

ΤΟΥ ΦΛΟΡΑΝ ΣΜΙΘ

Τελευταία κυκλοφόρησε στό Παρίσι ἕνα βιβλίο γραμμένο ἀπό τόν Σέρζ Λιφάρ, τόν περίφημο χορευτή, μαθητή τοῦ μεγάλου Νιζίνσκι. Τό βιβλίο αὐτό τιτλοφορεῖται «Ὁ χορός», κι' ὅπως δείχνει ὁ τίτλος κι τό ὄνομα τοῦ συγγραφέα, εἶναι ἀφιερωμένο στήν ὡραία αὐτή τέχνη.

Ἀποσπάσαμε ἐδῶ τήν κριτική ποῦ ἔγραψε γιά τό βιβλίο αὐτό ὁ γνωστός μουσικοκριτικός κ. Φλοράν Σμίθ :

«Ἕνα ὅτι, μιά χειρονομία, μιά κίνηση, μιά στάση λένε ἐκεῖνο ποῦ τίποτε δέν μπορεῖ νά ἐκφράσει: ὅσο περισσότερο τά αἰσθήματα ποῦ θέλουμε νά ζωγραφίσουμε εἶναι βίαια, τόσο λιγώτερες λέξεις θρίσκουμε. Οἱ ἀναφωνήσεις ποῦ εἶναι τό τελευταῖο σημεῖο, ὅπου μπορεῖ ν' ἀνέβει ἡ γλώσσα τῶν αἰσθημάτων, γίνονται ἀνεπαρκεῖς καί τότε ἀναπληρώνονται ἀπ' τήν κίνηση».

Αὐτές οἱ δυό φράσεις τοῦ Νοvειτρε λέει ὁ Σέρζ Λιφάρ, θάπρεπε νά γραφοῦν μέ χρυσά γράμματα στήν πρώτη σελίδα τοῦ βιβλίου τοῦ χοροῦ.

Σκό ἐξής ὁ χορός ἔχει δικαίωμα ν' ἀναφέρνεται ὄχι μόνο στήν Ἱλίωνα Τέχνη, ἀλλά καί στήν Ἱστορία. Τό βιβλίο τοῦ Σέρζ Λιφάρ μᾶς δίνει μιά πολύτιμη βοήθεια. Θά μεγαλώσει τό ἐνδιαφέρο μας γιά τά μπαλέττα καί θά βοηθήσει τήν κρίση μας γιά τίς κινήσεις καί τά θήματα τῶν χορευτῶν, τῆς ὥς τώρα αὐθαίρετη καί ἀγαλμένη ἀπ' τήν ἀγνοιά μας. Τό λυρικό θέατρο θά κερδίσει ἀπέραντα ἀπ' αὐτή τή γνωριμία καί, «ἐν συνεχείᾳ», ἡ μουσική ποῦ θά ἀντιμηθεῖ καλύτερα μέ τό ξεκαθάρισμα τῶν ἐμπνεύσεων καί τῶν τάσεών της.

Κατά τή γνώμη μου, τά πρῶτα κεφάλαια τοῦ βιβλίου εἶνε πολύ πιό ἐνδιαφέροντα ἀπό τά ἄλλα, ποῦ μεριά ἀναφέρονται στήν Ἱστορία τοῦ χοροῦ διά μέσου τῶν αἰώνων καί τῶν φυλῶν καί μεριά στήν τεχνική.

Στήν ἀρχή ὁ Λιφάρ μᾶς μιλάει γιά τό δυαδισμό τῆς ἐμπνευσης, ἄν μποροῦμε νά ἐκφρασθοῦμε ἔτσι, ποῦ εἶνε ἡ φιλοσοφία, ἡ θρησκεία, πράγμα ποῦ ὁ Λιφάρ ἑνώνει καλά. Ὁ ρυθμός, ἡ ἡ παρο-τέχνη ὑπήρχεν ἀνέκαθεν. Εἶνε τό σημεῖο διονυσιακῆς. Εἶνε τό οἰστιδοῦ δυο μέρος τοῦ σώματος, ἡ δύναμη ποῦ σέ αἷμα καί σέ ἐμπνευση ἀποκλειστικά αἰσθησιακή. "Οταν ἡ προ-τέχνη γίνεται τέχνη τότε σέ παιγνίδι μπαίνει ὁ Ἀπόλλων: τό θεῖο ἐσσάνς τῆς νάρσης καί τοῦ αἰσθήματος τοῦ ἀνθρώπου. Μ' ἄλλα λόγια ἡ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ σημάνεται γιά νά τόν ὁδηγήσει πάνω ἀπ' τήν ὀργιαστική ἐμπνευση τῶν αἰσθήσεων. Ποιός δέν θλέπει τήν πραγματικότητα τῶν δυό πηγῶν καί τήν ἀναιδεία ἀναγκαιότητά τους;

Καταλαβαίνει ὁ καθένας πόσο στήν τέχνη τοῦ χοροῦ μποροῦν νά προσαρμοστοῦν οἱ ἄλλες τέχνες: ἡ ποιησή πρῶτα, ὕστερα ἡ ζωγραφική κι' ἀκόμα ἡ ἀρχιτεκτονική, ποῦ θά τίς ἑνώσει ὅλες μέ μιά γενική γραμμή. Ἀλλά πρέπει τά μέρη νά εἶνε συνειδητά συντονισμένα. Πόσες πλάνες δέν ἔγιναν ὡς πρός τίς δυό πρῶτες! Ποιός εἶχε τήν ἰδέα νά ἀναμίξει τή μουσική μέ τό χορό, χωρίς νά εἶναι ἀπ' τήν ἀρχή προσαρισμένες ἡ μιά γιά τήν ἄλλη; Ὁ Σέρζ Λιφάρ θά μᾶς βοηθήσει πολύ γιά νά νοιάσουμε καλύτερα αὐτά τά λάθη. Γιατί ἐξηγεῖ φωτεινά—σάν χορευτής—ὅτι ὁ ρυθμός τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος κι' ὅλες του οἱ κινήσεις δέν μποροῦν νά συνδυασθοῦν παρά μ' ἕνα σύστημα μουσικό ἰδιαίτερα ἁπλό καί ποῦ νάχει τέλεια γνώση τῶν ὁρίων τοῦ συνεργάτου του: τοῦ χοροῦ. Αὐτό θά λιγοστέψει τό ἐνδιαφέρο τῶν μεγάλων, τῶν πραγματικῶν μουσικῶν, γιά τό χορό; Δέν τό πιστεύω. Ἡ μεγαλοφυΐα λύνει μυστηριώδικα κάθε πρόβλημα.

Ὅλες οἱ σκέψεις ποῦ θά προκαλέσει τό βιβλίο τοῦ Λιφάρ ἔρχονται ἀκριβῶς τή στιγμή τῆς μόδας τῆς τέχνης τοῦ χοροῦ καί δέν μποροῦμε παρά νά συγχαροῦμε τόν συγγραφέα, ποῦ μίλησε τόσο ἐλεύθερα. Ἄν ἔχει δίκιο ἡ ὄδικο ὡς πρός τίς διές του ἀντιλήψεις γιά τό χορό, αὐτό εἶν' ἄλλο ζήτημα, ποῦ μόνο ὁ χρόνος μπορεῖ νά λύσει. Ἄς ἐπιτραπεῖ ὅμως σέ μένα τό μυστικό νά ἐκφράσω μιά γνώμη. Δέχομαι ὅτι γιά κάθε κίνηση τοῦ σώματος μέσα σό ρυθμό καί τίς κινήσεις ἕνας χορευτής τῆς ἀξίας τοῦ Λιφάρ ἔχει τό δικαίωμα νά μιλάει σάν δάσκαλος. Ἀλλά ἄν θέλει νά συνδυάσει τήν μουσική μέ τίς ἀντιλήψεις του ἄς ἐφαρστηθεῖ ν' ἀναγνωρίσει τήν ἴδια ἀρμοδιότητα καί στό μουσικό—ὅταν ὁ τελευταῖος αὐτός εἶναι πραγματικά μουσικός.

Σ' ἐκεῖνο ποῦ μπορεῖ κανένας νά συμφωνήσει μέ τόν Σέρζ Λιφάρ εἶναι ὅτι γιά μιά μουσική προωρισμένη γιά χορό πρέπει νά συνεργαστοῦν χορευτής καί μουσικός. Ἀλλά γιά νά γίνει αὐτό, θάπρεπεν ὁ χορευτής αὐτός νάχει ἀρκετές γνώσεις μουσικῆς. Ἄν δέν θά-πρεπε καλύτερα νάχει μελετήσει ὅσο καί τό χορό θαθειά, καί τή μουσική. Ἀντίθετα, ἡ χορογραφική τέχνη, στεριμένη τοῦ πιό πολύτιμου συνεργάτου της, τῆς μουσικῆς, δέν θά μποροῦσε νά πάρει μέρος στόν παγκόσμιο χορό τῶν μεγάλων τεχνῶν.

* * *

Η ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΣΑΚΧΑΡΩΦ

Ἡ Κλοτίλδη κ' ὁ Ἀλέξανδρος Σακχάροφ μᾶς ξαναῆρθαν. Ποιός λοιπόν κατηγοροῦσε τό Παρίσι πώς εἶνε ἄπιστο κι' εὐμετάβολο: Ἡ αἴθουσα Πλεγιέλ ἦταν τό βράδυ τῆς ἐμφάνισής τους γεμάτη καί παλλόταν ἀπό ἐνθουσιασμό.

Σαναείδαμε χορούς γνωστούς: «Παράδενο χορό» καί τήν «Πόβαν», μετεταξύ τῶν ἄλλων, ποῦ δέν εἶχαν ἀλλαχτεῖ παρά τά χρώματα τῶν κοστουμιῶν. Ἡ ψυχή τῆς φιλήδονης Ἱσπανίας συμβολίστηκε ἀπ' τόν Ἀλέξανδρο Σακχάροφ μέ τήν ὑπέροχη μιμηση τοῦ ποῦ ἐγγίζει τή μεγαλοφυΐα.

Ἀλλά ἡ μεγάλη ἀποκάλυψη ἦταν μιά νέα «βερσιόν», ποῦ συνέλαβε καί ἐκτέλεσεν ἡ κυρία Σακχάροφ, τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Ντεμπυσσύ, «Τό ἀπόγευμα ἑνός φαύνου» ἡ καλύτερα «Τό ἀπόγευμα μιᾶς νύμφης», ὅπου ἡ Κλοτίλδη Σακχάροφ μᾶς πρόσφερε ἕνα νέο, ὑπέροχο καί μεγαλόπρεπο ἐνθουσιασμό, ἄξιον ἑνός Νιζίνσκι. Τέλος ξαναθήκαμε στούς Σακχάροφ τό αἴσθημα τῆς ἔκφρασης κι' τοῦ ρυθμοῦ σ' ἕνα μεγάλο βεθηό, ποῦ ἦταν μιά ἰδιαίτερη ἰκανοποίηση γιά τούς μουσικούς ποῦ παρακολούθησαν τήν ἐπίδειξη. Χαιρετίζουμε μέ χαρά αὐτούς τούς δυό ἀρτίστες, ποῦ στή Γαλλία τόσους ἔχουν θαυμαστές καί φίλους...

ΦΛΟΡΑΝ ΣΜΙΘ

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ Κ' Η ΕΞΕΛΙΞΗ

ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

ΤΟΥ κ. ΤΑΚΗ ΜΟΥΖΕΝΙΔΗ

2ον

Στό προηγούμενό μας ἄρθρο εἴχαμε πεῖ πώς ὁ χορός εἶναι στενά συνδεμένος μέ τό ζωντανό ἄνθρωπο καί πώς καμμιά ἄλλη τέχνη δέ ἐγκαίνει ἔτσι ὅμισσα ἀπό τή ζωή καί πρεπαντός ἀπ' τήν κίνηση.

Τόν Ἰδιον αὐτόν σύνδεσμο θρίσκουμε καί στό βασίλειο τῶν ἀλόγων ζώων. Καί κεῖ ὅπως καί στόν ἄνθρωπο ὁ χορός εἶναι μιά ἐκδήλωση ἀπόκρυφων συναισθημάτων. Ἀπό τότε ποῦ ὁ Β. Κόεχλερ παρατήρησε πώς τά ζῶα παίζοντας, φτάνουν κάποτε νά κινοῦνται ρυθμικά διποδίζοντας (τρέχοντας) γύρω ἀπ' ἕνα πάσαλο, οἱ ἀντιρρήσεις τῶν θιολέγων καί τῶν φυσιοδιφῶν ἔπαψαν. Σήμερα εἶναι πιά παραδεγμένο πώς καί στά ζῶα θρίσκουμε τά στοιχεῖα τοῦ χοροῦ τῶν πρωτόγονων ἀνθρώπων. Ἄλλωστε τά σύνορα ποῦ χωρίζουν τόν πρωτόγονο ἄνθρωπο ἀπ' τό ζῶο εἶναι τόσο στενά συνυφασμένα ποῦ δυσκολεύεται καί ἡ ἐπιστήμη ἀκόμα νά τά καθορίσει. Ὅλοι σχεδόν οἱ φυσικοί λεγόμενοι λαοί ἀπό τά πρῶτα χιλιάς φανερώματά τους παρουσιάζουν ἕνα κοινό χαρακτηριστικό, τή ρυθμική κίνηση. Ἐξαίρεση λένε πώς ἀποτελοῦν οἱ φυλές ποῦ κατοικοῦσαν στά νότια μέρη τῆς Μαλάκκα καί μερικές φυλές στό νότιο Περοῦ. Οἱ ἀντιρρήσεις ὅμως καί οἱ διαμάχες οἱ ἐπιστημονικές δέν μᾶς πείθουν ὅτι πραγματικά ὁ χορός εἶναι ἀγνωστη ἐκδήλωση στίς λιγοστές αὐτές φυλές. Ἐξακριβωμένο ὅμως εἶναι πώς ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος ἐκφράζει τόν ἐκυτό του μέ κινήσεις καί κραυγές. Ἡ κίνηση δίδει στίς ἀνορθρες αὐτές κραυγές τήν χρειαζούμενη ποικιλία γιά τή συνεννόηση ἀνάμεσό τους. Ἡ ἐμιδικιή συμβίωση τῶν πρωτόγονων ἀνθρώπων συνετέλεσε πολύ στήν καλλιέργεια καί τήν ἀνάπτυξη τῆς ρυθμικῆς κίνησης. Ἡ ἔννοια τῆς ὁμαδικότητας ἔχει μέσα της τό ρυθμό, αὐτόν ποῦ κάνει τά «κατ' ἰδίαν ἄτομα» νά νοιώθουν τόν ἑαυτό τους συνειδητά ἤ ἀσυνείδητα σα μέλη τῆς ὁμάδας. "Ἔτσι ὁ χορός στάθηκε ἕνα παναν-θρώπινο νόεμα, μέ τό ὁποῖο οἱ πρωτόγονοι ἔνιοιωαν τόν ἑαυτό τους σάν ὁμάδα, γιατί ὁ ρυθμός τονίζει καί ὑπογραμμίζει τά αἰσθημα τῆς ὁμαδικότητας. Ἡ πρώτη ὅμως αὐτή ὁμαδική ρυθμική κίνηση, ἡ πρώτη ὁπλ. μορφή χοροῦ στερεοῦνταν περιεχομένου καί ἰδέας, ἀλλά καί ἡ πλαστική της ἔκφραση ἦταν ἀσημαντη καί γινόταν ἀσυνείδητα. Ἔπως ἀκριβῶς συμβαίνει καί στά νήπια. "Ἤταν, σά νά λέμε, ἁπλές ρυθμικές κινήσεις τῶν μελῶν τοῦ κορμιοῦ καί πιότερο τῶν πεδαρίων, χωρίς νά εἶναι οὔτε μίμηση μά οὔτε καί ἐντατική ἐπανάληψη ἑνός προεποδέτευν ἤ τείνουν νά ἐκφράσουν κάποιον. ἐπεισοδήποτε μορφῆς. σκέφη ἤ ἰδέα.

Ἡ ὁμαδική καί πάνδημη αὐτή ρυθμική κίνηση μετάδινε τήν ἔξαψη στά μέλη τῆς ὁμάδας. "Ἀναδεν ἔπως μέμε σήμερα, μα τή μονότενη καί ἐντατική ἐπανάληψη ἑνός ρυθμοῦ. Εἶναι δά γνωστό πώς κανένα ἄλλο μέσο δέν εἶναι τόσο συντελεστικό γιά τήν ἔξαψη τῆς ὁμάδας, ὅσο ὁ χορός. Κι' αὐτές οἱ ἐξωτερικές ἀπόμα αἰτίες, ὅπως π. χ. εἶναι ὁ σίνονευματώδη ποτά, δέν εἶναι τόσο ἀποτελεσματικές. Τό μεθύσι, ποῦ προκαλεῖ ὁ χορός ξεπερνάει σέ ἔνταση κάθε ἄλλο μεθύσι. "Ὅπως εἶναι φυσικό, ὁ πρωτόγονος αὐτός διονυσιακός δέν πειθαρχεῖ σέ κανένα ἄλλο νόμο ἐξόν ἀπό τό ρυθμό ποῦ ποιος ἐπιθυμίας, καί ἀρχίζει νά γίνεται μέσο προσευχῆς ἡ θυσίας, μέσο μυστικιστικῆς ἐπαφῆς μέ τό θεῖο.

Ἡ περίφημη χορ εὐτρια Πελοῦκα.

ἀσυνείδητα φέρνει μέσα του κάθε χορευτής ἀργυρισμός. Αὐτή ἡ ἔξαψη ποῦ δημιουργεῖ ἡ ρυθμική κίνηση, στάθηκεν ὁ λόγος ποῦ ἐπέβαλε τό χορό σά μοναδικό σχεδόν μέσο ἔκφρασης - θρησκευτικῆς συνείδησης τῶν φυσικῶν λαῶν. Γιαυτό καί οἱ λαοί ἐκεῖνοι μεταχειρίζονταν τή μαγικοθρησκευτική αὐτή ἐκδήλωση σά μ ε σ ο ἄ μ υ ν α ς ἐνάντια στίς ὀποιεσδήποτε ἀπειλές καί ἐπόμενα ἐνάντια στήν προσβολή τῆς ἀρρώστειας. Ἀλλά καί σ' ὅλες τίς κρίσιμες περιστάσεις, ὅταν ὅλ. ὁ ἄνθρωπος στέκεται ἀνίσχυρος μπροστά σέ ὑπερφυσικά φαινόμενα,—ὅπως θεωροῦσαν τότε τή γέννηση, τό γάμο καί τό θάνατο—στό χορό γυρεύει νά θρεῖ τή λύτρωσή του. Ἤταν λοιπόν καταφύγιο σέ ὥρες δύσκολες, σέ στιγμές ὅλ. πού τά στοιχεῖα τῆς φύσης ξεσπώντας παράσερναν στό ἀδυσώπητο πέρασμά τους κάθε εἶδος προφυλακτικά φράγματα ποῦ ἡ ἀνθρώπινη ἐφευρετικότητα εἶχε κατασκευάσει.

Ἀλλά ὁ χορός στάθηκε καί σάν ἔκφραση ἐπιθυμιῶν, σάν μέσο γιά τήν πραγμάτωση ἐκείνων ποῦ λαχταροῦσαν. Στήν Ταραχοχωμάρα (Μεξικό) π. χ. ἐνῶ ὅλη ἡ οἰκογένεια δουλεύει στά χωράφια στέλνουν ἕναν ἄντρα νά χορεύει στόν καδρισμένο γιά τό σκοπό αὐτό χῶρο, γιά νά πετύχει ἡ σπορά καί πλούσια νάναι ἡ ἐλάστηση.

Κι' ὅταν πιά μέ τόν καιρό ἀναπτύχθηκε τό θρησκευτικό αἴσθημα, ὁ χορός στάθηκε μέσο ἐπίκλησης πρός τούς θεούς. Στήν Καγκάϊτ (Κολοῦμπιαν) π. χ. σύμφωνα μέ κάποιαν παλπάν παράδοση, οἱ διάφορες θεότητες τοῦ ἥλιου, τῆς βροχῆς, τῆς ἐλάστησης κτλ.. εἶχαν ἔρθει σέ ἀγραφη συμφωνία μέ τούς ἀνθρώπους, ποῦ σύμφωνα μ' αὐτήν τότε μονάχα θά ἐξεπλήρωναν τήν παρακλήση τῶν θνητῶν, ὅταν ἡ ἐπίκλιση γινόταν μέ τίς χορευτικές ἐκείνες κινήσεις ποῦ εἶχαν προσυφανθεῖ γιά τήν κάθε θεότητα χωριστά.

Ὅμως ὁ ἄνθωπος στήν προσπάθειά του νά ἐξυψωθεῖ δέν ἀρκοῦνταν μόνο στό νά παρακαλεῖ καί νά ζητάει τή μεσολάβηση τῶν θεῶν, ἀλλά ἤθελε καί νά ἐξισωθεῖ μ' αὐτούς. Νοσταλγεῦσε ἕνα πλησίασμα. Γιά τό σκοπό αὐτό μεταχειρίστηκε τούς ἐ κ σ τ α τ ι κ ο ὺς λεγόμενους χεροὺς. Εἶναι ἀκριβῶς ἡ περίοδος ποῦ ὁ χορός ἀποβάλλει τίς μαγικές ἰδιότητές του καί ποῦ στούς λαοὺς μέ τήν ἀνεπτυγμένη θρησκευτική συνείδηση νίνεται μέσο ἑνώσεως μέ τό Θεό. Τέτοιον ἐκστατικό χορό μᾶς περιγράφουν οἱ ἐξευνητές τῆς Νότιας Ἀμερικῆς, ὅπου τά μέλη μιᾶς φυλῆς, γνωστῆς μέ τό ὄνομα Τούπι-Γκεκαπάνι, ἀναζητοῦνταν «τή γῆρα μέ δίχως συμφορές», ἐπειτα ἀπό ἀτέλειωτες περιπλανήσεις στίς παραλίες τοῦ Ἀκεανοῦ, ἐπιστεψαν πώς μόνο μέ τόν διαρκῆ χορό θά καταφερναν νά γίνουν τέλειες ἀπόμα αἰτίες, ὅπως π. χ. εἶναι ὁ ἔλαφροι ὥστε νά μπορέσουν νά πετάξουν χορεύοντας πάνω ἀπό τούς Ἀμεανοὺς στόν οὐρανό.

Αὐτή ἡ περιγραφή μᾶς παρουσιάζει τή μεταθατική ἐκείνη κατάσταση ὅπου ὁ χορός παύει νά εἶναι πράξη μέ σκοπό τήν ἐπίτευξη κάθαλλο νόμο ἐξόν ἀπό τό ρυθμό ποῦ ποιος ἐπιθυμίας, καί ἀρχίζει νά γί-

ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΚΑΡΟΛΟΥ ΒΑΝΙΕ

ΤΟΥ κ. ΗΛΙΑ ΖΙΩΓΑ

"Ενας παρισινός ζωγράφος, ποῦ ἔρχεται στήν Ἑλλάδα γιά νά μελετήσει καί γιά νά ἐκφράσει τό τοπείο της, ἀνεξαρτήτως τῶν μέσων ποῦ θά χρησιμοποιήσει, γιά νά διατυπώσει τίς ζωγραφικές του ἐντυπώσεις, εἶναι, νομίζω, ἕνα γεγονός μ' ἐνδιαφέρον. Μᾶς προσφέρεται κατ' αὐτό τόν τρόπο ἡ εὐκαιρία, νά δοῦμε πῶς βλέπουν, πῶς αἰσθάνονται καί πῶς ἑρμηνεύουν τόν τόπο μας οἱ ξένοι καλλιτέχνες. Γιατί, φαίνεται, ἔχουμε ἀκόμη ἀνάγκη πιστοποιήσεων καί διαβεβαιώσεων ξενικῶν, γιά τό μέγα ζωγραφικό ἐνδιαφέρον ποῦ παρουσιάζει ἡ ἑλληνική φύσις καί στό σύνολό της καί στά καθ' ἑκαστά της. Χαρίς ἀμφιβολία, σημειώθηκε ἀπ' ὅλους καί πρό πάντων ἀπό μᾶς τούς ἴδιους, μιά ἀπαράδεκτη καθυστέρησις ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου. Ἀργήσαμε φοβερά ν' ἀντιληφθοῦμε τήν ἀνωπολογίστη ἀξία ἐκείνου ποῦ μᾶς περιτριγυρίζει.

Μπροστά στήν πλειονότητα τῶν νεοελλήνων ὑπαθρισταῖν, μιά ἀσήμαντη μόνο μειονότης εἶναι ἐκείνη ποῦ ἐμπνέεται κατ' εὐθεῖαν ἀπό τό ὑπαιθρο. Ὅλοι οἱ ἄλλοι, αἰσθάνονται νομίζεις, κάτι σάν δέος ὅταν πρόκειται νά στήσουν τό κεβαλέτο τους ἔξω, κάτω ἀπό τόν ἥλιο. Καί νά συλλογιζεται κανείς ὅτι ὁ ἐμπρεσιονισμός ἐδῶ ἔπρεπε νά γεννηθεῖ! ἀφοῦ τό ἀριθμός, ἡ ταχύτης καί ἡ δέαση ποικιλία τῶν μεταβολῶν καί τῶν μετομορφώσεων τῆς ὕλης (τῶν ἀντικειμένων) κάτω ἀπό τό κατακόρυφο φωτιό φῶς, εἶναι ζήτημα κυρίως ἀντιθέσεως καί καθαρότητος αὐτοῦ τοῦ φωτός.

Κι' ἐδῶ στήν Ἑλλάδα ὅσο πουθενά ἀλλοῦ, ἡ ἔντασις καί ἡ καθαρότης τοῦ φωτός, καθώς καί ἡ λαμπρότης καί ἡ διαύγεια τῆς ἀτμόσφαιρας, εἶναι στοιχεῖα καί ἰδιότητες, συνυφασμένα ὅλα μέ τήν ἴδια τήν οὐσία τῆς ἑλληνικῆς φύσεως.

Κάθε στιγμή, κάθε δευτερόλεπτο, τό πράγμα, εἴτε ἄψυχο, εἴτε ὀργανικό, ἀλλάζει μορφή ὡς παράσταση. Δέν πρόκειται πιά γιά τίς μεγάλες διαφορές τῶν ὡρῶν καί τῶν ἐποχῶν, μά καί γιά τά ἀπειροελάχιστα χρονικά στοιχεῖα μιᾶς μόνης στιγμῆς. "Ενα γυμνασμένο μάτι ὄχι μονάχα πιστοποιεῖ καί χαίρεται ἀνάτό τό ἐξαίσιο παιγνίδι ποῦ δημιουργεῖ ὁ κατασιωνισμός τοῦ φωτός ἀδιάκοπα, μά καί μπορεῖ καί ἀναλύει καί διαχωρίζει τίς πολυποίκιλες διαφορές. Γιά τόν κοινό ὀφθαλμό ἡ θάλασσα τοῦ Σαρωνικοῦ αἴφνης, δέν χρωματίζεται παρά κατά ἕνα τρόπο ποῦ ἐσκολα θά μποροῦσε νά ἀναλυθεῖ. Καί ὅμως οὔτε ὀποφιάζεται κάν, ἐκεῖνο ποῦ ἔτσι ἤ ἄλλοιώς συντελεῖται μπροστά στά μάτια του. Παρακολουθεῖστε σέ ὁποιαδήποτε ἐποχή, αὐτή τή θάλασσα ὅταν ἤρεμεῖ δυς ὅρες ἀργν ἀπό τή δύση τοῦ ἡλιου. Παρακολουθεῖστε ὅμως ἐπισταμένως — σίγουρα πώς τότε θά ἀναναλύψετε κάτω ἀπό τήν πρώτη ἐπιπολή ἐντύπωση, ἕνα κόσμο φώτων, χρωμάτων καί σχημάτων ποῦ ἀέναια κινοῦνται καί πηγαινοέρχονται μέ μιάν ἀσύλληπτη ταχύτητα.

Δέν εἶναι ὅμως, βέβαια, μονάχα ἡ πλαστειά ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας ποῦ παρουσιάζει αὐτή τήν τρελλή καί ἀπίθανη δρχηση. Τό κάθε τι ἀναγεννᾶται μέσα σέ μιάν ἀτμόσφαιρα θερμή ὅπου ὅλα φρίσσουν. Οἱ γλυπτικές καμπύλες τῶν βουνῶν, οἱ κυματοειδεῖς γραμμές τῶν λόφων καί τῶν πεδιάδων ποῦ ἐκτείνονται ἔως τήν ἄκρα ἐκεῖ κάτω, τά δέντρα, ἡ ἐλιά καί τό πεῦκο κυρίως, οἱ λίγες, δυστυχῶς, καθαρές ἑλληνικές οἰκοδομές (οἱ σύμφωνες πρός τή γόρω πραγματικότητα) καί τέλος ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ποῦ κινούμεθα μέσα σ' αὐτή τήν ἀτμόσφαιρα ὅταν βρισκόμαστε ἔξω ἀπό τό πολυανθρωπο καί βαβυλωνιακό ἄστυ, ἐκεῖ στό ὑπαιθρο, ὅλ' αὐτά εἶναι ὁ πιό ζωγραφικός κόσμος ποῦ θά μποροῦσε νά φανταισθεῖ καλλιτέχνης.

Εἶναι φυσικό λοιπόν ὁ ἕνας κατόπιν τοῦ ἄλλου νάρχονται ἐδῶ, στήν Ἀττική, στά νησιά (Μύκονο καί Σαντορίνη καί Κέρκυρα κ. ἄ.), στούς Δελφούς, στά Μετέωρα, στό "Αγιον Ὄρος καί πάντοῦ ὅπου ἡ ἑλληνική φαντασία τοποθέτησε ἄντρα καί νύμφες καί σείληνοὺς καί θεοὺς μεγάλους καί δυνάμεις ἐξωτικές καί πνεύματα, ὅλα πλασμασμένα ἀπό ἕνα λιτό ὡς ἐπί τό πλεῖστον περιβάλλον καί κάτω πάντοτε ἀπό τόν πιό γαλανό οὐρανό ὅπου τά λευκά σύννεφα ταξιδεύουν ἀμέριμνα τό ἴδιο ὅπως τό ἴδιο ἀμέριμνη καί ὡραία ἦταν κάποτε ἡ ζωή ἐδῶ σ' αὐτή τήν εὐλογημένη γῆ, εἶναι φυσικό λέγω, νάρχονται οἱ ξένοι γιά νά φρεσκάρουν τή δίψα των, γιά νά σεφραισθοῦν φυχικά καί διανοητικά. Ὁ κ. Κάρολος Βανιέ εἶναι ἕνας ἀπ' αὐτούς. Θαυμαμένος ἀδιάκοπα ἀπ' αὐτό ποῦ ἀτενίζουν ἀνά πᾶσαν στιγμή τά μάτια του, ἔσυρε ἀκούραστα τά βήματα στίς πιό ἀπομακρυσμένες γωνίες τῆς Ἑλλάδας, σέρνοντας μαζί του τή γαλατική φυτέυσα καί τή γαλατική ἐκείνη διάθεση ποῦ ξέρε. νά συγκινεῖται καί ποῦ ξέρει ἐπέσης νά ἀποκαλύπτεται καί νά προσεύχεται ὅταν συναντᾶ τήν Ὀμορφιά.

Ἐδῶ στήν Ἀττική, στή Μύκονο μέ τά λευκά σπίτια καί τό γλαυκό πόντο καί τούς ἄσπρους γραφικούς μύλους, στήν κατακόκκινη καί πάντοτε φλεγόμενη Σαντορίνη, στή γαλήνια Κέρκυρα, στήν "Ἰσάκη κι' ἀλλοῦ, ἤρθε κι' ἔστησε τό τελάρο του γιά νά γράψει μέ τό δ.κό του τρόπο τήν προσευχή του.

Ἐξήντα κομμάτια, ἀνάμεσα στά ὁποῖα ἀρκετά πορτοσάτα, ἰδοῦ ἡ ἄφθονη συγκομιδή τοῦ κ. Βανιέ, ποῦ ἔνιοιωσε βαθύτατα καί συχνότατα διετύπωσε μέ τό χρωστῆρα του τήν ἀσύλληπτη καί ρευστή ποιότητα τοῦ ἑλληνικοῦ τοπείου.

Τό ἴδιο πρᾶγμα, εἴτε ἕνα κομμάτι θάλασσας, εἴτε ἕνα τοπεῖο, εἴτε μιά ὁμάδα μαρμάρινων ἐρειπίων, ζήτησε καί τό εἶδε σέ ὅλες τίς στιγμές. Μέ ἥλιο δυνατό ποῦ διαλύει καί σκορπᾶ τό περίγραμμα τῶν ἀντικειμενων, μέ τόν οὐρανό βαρειά σκεπασμένο ἀπό μολυβένια σύννεφα, ὅλες δέ τίς ὧρες, πρωΐ, μεσημέρι, ἀπόγευμα, βράδυ. Ὁ παρισινός αὐτός τοπειογράφος φιλοδόξησε νά ὑπεισέλθει στό ἐσωτερικό τῶν πραγμάτων. Στήν ἔκθεση τῶν ἔργων του ποῦ ἄνοιξε αὐτές τίς μέρες στό στούντιό του (Πλινθάρου 2) βλέπει κανείς τίς κατακτήσεις ποῦ ἐπέτυχε ὁ κ. Βανιέ, Μερικοί πίνακες τοῦ ἀναδείχνουν ὅλη τήν ἐντύπωση τῆς στιγμῆς ποῦ ἀπεικονίζουν. Νομίζει κανείς ὅτι ἡ θάλασσα σαλεύει, ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα φρίσσει ἀπό τή θερμότητα, καί τότε τίποτε ἄλλο δέν ἐπιθυμεῖ κανείς παρά νά βρίσκεται κάπου ἐκεῖ κοντά, κάτω ἀπό τή σκιά μιᾶς ἐλιᾶς γιά νά βυθίσει τή ματιά του στή γαλάζια ἀπεραντοσύνη.

Ὁμολογουμένως ὁ κ. Βανιέ, ἐμπρεσιονιστής συγκριτικῆς, ποῦ ἀποδίδει τή σημασία ποῦ τοῦ δείξει στό σχέδιο ἀλλά καί στήν τοποθέτηση τῶν στοιχείων καθώς καί στήν ὀργάνωσή των, αἰσθάνθηκε βαθειά καί δυνατά τήν ἀτμόσφαιρα τοῦ τόπου μας ποῦ εἶναι τόσο διάφορη ἀπό ἐκείνην ἄλλων μερῶν, γι' αὐτό καί τήν ἐξέφραισε τόσο γνήσια, τόσον εἰλικρινά καί πρό πάντων τόσον συγκινημένα.

Τό παράδειγμά του, ποῦ ἔρχεται στήν πιό κατάλληλη στιγμή, πρέπει νά σπεύσουν νά τό μιμηθοῦν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ νέοι "Ἕλληνες καλλιτέχνες ποῦ φιλοδοξοῦν νά ἐκφράσουν τόν ἀληθινότερο ἑαυτό τους ἀν βέβαια πιστεύουν ὅτι ὁ ἑαυτός μας σέ τελευταῖαν ἀνάλυση εἶναι τό ἴδιο τό χῶμα ποῦ πατοῦμε, ἀπό τό ὁποῖο προερχόμεθα ὅλοι.

ΗΛ. ΖΙΩΓΑΣ

ΚΑΡΟΛΟΥ ΒΑΝΙΕ : «Ρωμαϊκή Φυφρά».

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

"Η ΛΕΥΚΟΧΙΟΝΑ Κ' ΟΙ 7 ΝΑΝΟΙ"

Ἡ ποίηση, ἡ χάρη, τό γόητο τῆς ὑ· Τῆς φέρνει ἕνα δημιουργισμένο ψῆλο καί πάρωχης ὠμορφιᾶς. Δέν ἔχουνε ὁλότελα ἡ ὀμορφη βασιλοπούλα, ἡ χαρά τῶν νάχαθεῖ ἀφοῦ ὑπάρχουν ἀκόμα ἀστόν κόσμο νων, πεθαίνει. Τή βάζουνε νά κοιμηθεῖ δημιουργοῦ σάν τόν Γόλτ Ντίσνεϋ.

Αὐτός ὁ μεγαλοφυΐς δημιουργός τοῦ μαγεμένο βασιλόπουλο ποῦ θά τήν λευΜίκω. τοῦ Ντίσνεϋ καί τόσων ἄλλων χα· τερόνει ἀπ' τόν θαυμασμο ὅπου της καί

Μία χαρακτηριστική φωτογρα φια της Σιμώνης Σιμών.

ριτεμένων πλασμάτων, μᾶς ἀπέδειξε μέ θά τήν ξαναφέρει στή χαρά τῆς ζωῆς καί τήν τελευταία του δημιουργία πῶς

ΝΕΡΙΚΕΣ ΓΝΩΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ Λ. ΠΡΑΣΙΝΟ

ΤΟΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΤΟΥ ΑΝΕΚΔΟΤΟΥ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ ΠΟΥ ΘΑ ΔΗΜΟΣΙΕΨΟΥΜΕ

[Όπως ἀναγγείλαμε, ἀπό τό ἐρχόμενο φύλλο ἀρχίζουμε τή δημοσίευση τοῦ ἀνέκδοτου μυθιστορήματος «Ὁ Σομάλης» τοῦ Λ. Πράσινου. Μιά τέτοια ἐκδήλωση ἀπό τά «Ν. Γρ.» ἀξίζει ἀπό ὅσους γνώριζαν στενότερα τόν ἐκλεκτό αὐτόν λογοτέχνη, πού τόσο πρόωρα χάθηκε, μιά γνωμη γιά τόν ἄνθρωπο καὶ γιά τό ἔργο του. Τίς δημοσιεύουμε παρακάτω, τόσο· σάν ἕνα φόρο τιμῆς στόν ἀκούραστον ἐργάτη τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων, ἔσο καὶ γιά νά κατατεθοῦμε, ὅσο ἀναγνώστες μας πάνω στήν ἀξία τοῦ ἔργου του] :

Μαζί του χάθηκε ἕνας ἀπό τούς μεγάλους γνώστες τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς ζωογραφικῆς, δυό τέχνες ὁ-που ἐπιδηλώνουταν μ' ἀὐτό τό ἴδιο ταλέντο.

Τόσο στήν Πόλη, ὅσο κι ἐδῶ στή Γαλλία, στήν Ναυτσίρ, πήγαινα συχνά σπίτι του, Τόν ἔβρισκα τριγυρισμένο ἀπό πολύτιμα κομψοτεχνήματα, ἀπό βιβλία τέχνης, ἀπό τά παιδιά του, ἀπό ξωτικά φυτά, κ' οἱ τρεῖς τοῦ γάτες ἀπάνω στό γραφεῖο, ὅπου ὁ Πράσινος σχεδίαζε τίς εἰκόνες γιά καινένα διήγημά του ἢ κάποιο πρόσωπο τοῦ Ντάντε. Ἐκεῖ κατόπι τἀκλειτε τά χαρτιά στό σερτάρ, του...

Ἕνα εἶδος σκληρῆς μισανθρωπίας τοῦ ἔβαζε τριγύρω φράχτες. Δέν ἤθελε νά βλέπει παρά πέντε ἕξη τό πολύ πρόσωπα πού συμπληρώνανε τή ζωή του.

"Εμεινε ἀμπαρωμένος κι ἄγνωστος γιά ν' ἀφιερώσει στήν Τέχνη ὅ,τι βαθύτερο κι ὀρφεῖο ἔκρυβε μέσα του. Θαρρεῖς κι ἑτοίμαζε τό θάνατό του, πού μοιάζει σά μιάν ἐξήγηση τῆς ζωῆς του.

Στόν Πράσινο χρωστᾶ τό μεγαλύτερο μέρος τῆς σταδιοδρομίας μου. Κοντά του, ἀντιμετώπισα καὶ χάρεσε τό μέλλον μου. Μέσα στό γραφεῖο του, ἔμαθα νά πιστεύω στήν Τέχνη καὶ στόν Ἄνθρωπο.

Εἶταν ὁ δδηγός πού δἔν μποροῦμε νά πιστέψουμε πώς μᾶς ἄφηκε μόνους.

Μ' ὅλη μου τήν καρδιά, συγχαίρω τώρα τά «Ν. ΓΡ.» πού θά γνωρίσουνε στό ἑλληνικό κοινό ἕναν ἀπό τούς πιό μεγάλους συγγραφεῖς μας.

Γ. ΒΑΚΑΛΟ

Τρεῖς συγγραφεῖς τῆς γενιᾶς μου ὀφείλουμε στόν Πράσινο τή χαρά τοῦ πρώτου ἐνδιαφέροντος. Ὁ Θράσος Καστανάκης πρῶτος, ὕστερα ὁ Φώτης Κόντογλου, ὕστερα ἐγώ. "Ημουν παιδί ἀκόμα τότε, στήν ἐποχή τοῦ «Λόγου» καὶ θυμοῦμαι πόσο θαύμαζα ἀπό μακρυά αὐτόν τόν ἄνθρωπο καὶ πόσο ζήλευα τόν Καστανάκη γιά τά θερμά σχόλια μὲ τά ὁποῖα τόν παρουνίαζε ὁ Πράσινος, προβλέποντας τό μέλλον του. Ὁ ἴδιος σέ λίγο, μὲ τό ἴδιο δυνατό ἔνστικτο ἐσπμείονε πρῶτος τήν ἐμφάνιση τοῦ Κόντογλου. Μόλις εἶχε τυπωθεῖ ὁ PEDRO CAZAS σέ μιά φυλλάδα τοῦ 'Αἰβαλῆ, μερικά ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου ἔφερε στήν Πόλη ὁ Στρατῆς Δούκας καὶ ὁ Πράσινος ἀφιέρωνε τότε τόν πρῶτο ἐνθουσιώδη χαιρετισμό γιά τό συγγραφέα τῆς πατρίδας μου. Καὶ τό δικό μου τό ὄνομα πρῶτα στό «Λόγο» ἐφάντηκε.

Δέν τόν ἐγνώρισα ποτὲ προσωπικά. Μήτε ἔχω τώρα στή διάθεσή μου τό ἔργο του γιά νά δῶ ἄν θά ἔπρεπε, τώρα ποὺ ἔχει περάσει ἀπό τότε τόσος καιρός, νά προστεθεῖ τίποτε στό θαυμασμό ποὺ μοῦ ἐνέπνεε πρίν 17 χρόνια ἡ μεταφραστική του ἐργασία καὶ τό κριτικό του πνεῦμα. Σίγουρα δέν εἶταν ἀπό γονιός τῶν θαυμαζοιτῶν αὐτοῦ ὁ σοφός ἄντρας ποὺ ἔφερνε μαζί του τόση ἀγάπη πρός τήν νεότητα. Αὐτό, τό νά συνεννοεῖται ὅς τό τελευταῖα του μαζί μας, τή γενιά τῶν μεταπολεμικῶν χρόνων, ὅταν τόση ἀπόσταση μᾶς ἔχωρισε ἀπό τή δική του, εἶναι· νομίζω, ἕνα σίγουρο μέτρο γιά νά τόν ἐνιοήσουμε. «Δέν εἶμαι πιά νέος ἐγώ — μοῦ ἔγραφε στό τελευταῖο γράμμα του ποὺ πῆρα ἀπό τό Παρίσι — μά ἡ ψυχή μου εἶναι ὁλόκληρη μὲ τοὺς νέους. Σ' αὐτοὺς ἐλπίζω. Σ' αὐτοὺς πιστεύω. Ὁ Θεὸς νά μὲ φυλάξει ἀπό τά σαλιδσματα ὅς τ' ἄνκισμα τῶν γερατιῶν. Λέω πώς δὲ θά μὲ προφτάξουνε τά συχαμένα. Ἡ καὶ ἄν μὲ προφτάξουνε πώς δὲ θά σώσουνε νά μοῦ σκοτίσουν τό μυαλό, οὔτε νά μοῦ ξερένουν τήν καοδιά».

Εἶταν ἀπό τοὺς ἀθρώπους ποὺ τό ἤθος τους ἐπιζεῖ μαζί μὲ τό ἔργο τους — καὶ πέρα ἀπό αὐτό.

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΙΖΗΣ

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΜΑΣ
ΛΥΣΑΝΤΡΟΣ ΠΡΑΣΙΝΟΣ

Στό δρόμο ποὺ ἔρχοντα τά χρόνια ἀνέκαθε ἀν τόν βοήθησε. Οὔτε καὶ ζήτησε βοήθεια ἀπό πουθενά. Ζοῦσε χάρη στή ζωγραφική, μὲ τίς μικρογραφίες του. Κατόπι, σά σκεδιαστής σέ γαλλικοὺς οἴκους διαφήμισης, ὅπου τόν ἀγαποῦσαν καὶ τόν σέβουνταν, τό ἴδιο συνάδερφοι καὶ διευθυντές του. Πέθανε στή Ναυτσίρ, στίς 17 τοῦ Φλεβάρη 1936.

Ὁ μεγάλος του σύντροφος εἶταν ἡ γυναίκα του, στίς μαῦρες ὧρες τῆς ξενητειᾶς. Τόν βοηθοῦσε, κεντώντας ἀστρόρρουχα, σάν ἐργάτρια. Πάντα χαμογελαστή.

«Αὐτή ἡ γυναῖκα μοῦ ἔμασθε πώς τά μεγάλα μυστικά τοῦ ἀνθρώπου ἀρχίζουνε μὲ τό μυστικό τῆς καλωσύνης καὶ τῆς ὑπομονῆς», μοῦ ἔλεγε. Ὁ θάνατός της, εἶταν ἡ ἀρχή τοῦ θανάτου καὶ γιά τόν Πράσινο. Μὲ ἡν εἰκόνα της, ἔχουνε γραφεῖ οἱ ὡραιότερες σελίδες τοῦ «Σ ο μ ά λ η».

Ἡ μόνη του παρηγορία, ὡς τό τέλος, εἶταν ἡ λογοτεχνία. Μελετοῦσε κάτι ἀπείρως οὐσιαστικότερο, Ἀνεγνωρίζουν τήν εὐθύνη ποὺ πρέπει νά χει κάθε ὁδηγητής μέσα στό ζωντ κότερο κόσμο ἑνός λαοῦ: στόν κόσμο τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ. Σάν ἄνθρωπος ποὺ ἑνοιωσα πάντ καὶ ποὺ διατήρησα πάντα τήν ἐλλη νικότητά μου, ὡς τήν ὡραιότερη ἀρε

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΡΧΙΑ

ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ ΦΥΛΛΟ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ, Μάης.— Στίς 13 Μαΐου ἔδωσε ρεσιτάλ τραγουδιοῦ, μὲ τήν προστασία τοῦ νομάρχη κ. Ἀνδρέα Μαρκαλᾶ καὶ τοῦ δημάρχου κ. Μηνᾶ Γεωργιάδη, ἡ κ. Σοῦλα Καραγεώργη—Μαξέλου. Ἡ κ. Σοῦλα Ἀλεξίου εἶναι ἕνα ἄλλοτε γνωστή ντιζλᾶ καὶ ἐκτελέστρια τῆς Ἑταιρείας Γραμμοφώνων Ὀντεόν-Παρλοφόν.

Τό θέατρο Ποτιλακάκη, ὅπου δόθηκε ὁ ρεσιτάλ, ἦταν γεμάτο.

Ὕστερα ἀπό μιά μικρή εἰσήγηση τοῦ κ. Θεοδωράκη, τ. καθηγητῆ τῶν Ὀρφέων Λότνερ—Ἐθνικοῦ, γιά τήν ἐξέλιξη καὶ τήν ἐπίδραση τῆς ἐλαφρᾶς μουσικῆς στό λαό ἀπό τῆς ἀπελευθέρωσος τῆς Ἑλλάδος ὡς σήμερα. ἡ κ. Σοῦλα Ἀλεξίου τραγούδησε μὲ ἀρετή τέχνη διάφορα κομμάτια.

Τό κοινό τήν χειροκρότησε ζωηρά, ἰδιαίτερα στήν «Τροβιάτα» καὶ στό «Μαγκαλένο τοῦ Χαλζηποστόλου.

Τά δυό αὐτά κομμάτια τά τραγούδησε μὲ περισσότερην ἐπιτυχία. Ἀλλά καὶ ὅλα τ' ἄλλα τά τραγούδησε μ' ἐπιτυχία.

Στό πιάνο τήν συνόδευνε ὁ κ. Θεοφράκης.

Ὁλόκληρο τό ποσό ποὺ εἰσπράχτηκε ἔθρεψε στό φιλανθρωπικό σύλλογο δεποινίδων Ἡρακλείου.

Π. Ρ.

* * *

ΛΑΡΙΣΑ, Μάης.— Τό «Ἅτημα Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν» τοῦ «Ὁμίλου Ἐκπαιδευμένων Λαρίσης» μᾶς ἔδωσε στό σύντομο χρονικό διάστημα ποὺ μεσολάβησε ἀπό τήν ἵδρυσή του (Γενάρης 1938) δείκνυε συστηματικῆς ἐργασίας γιά τή δημιουργία πνευματικῆς ζωῆς στήν πόλη μας. Εἶναι μαζί μὲ τή «Φιλολογική Σελίδα τῆς «Ἐλευθερίας» οἱ δύο σοβαροὶ παράγοντες, ἀπό τοὺς ὁποίους ἡ Λάρισα ἐλπίζει νά δγεῖ μιά ζωηρή πνευματική ἀνθηση, τόσο στήν Τέχνη ὅσο καὶ στήν Ἐπιστήμη.

Τά πρώτα ἀποτελέσματα τῆς δράσης τοῦ ἀπό τό Φλεβάρη μέχρι σήμερα εἶναι: Πέντε διαλέξεις μὲ ἀμιλητές τόν ποιητή κ. Σωτήρη Σκιπᾶ, τόν ποιητή κ. Νίκο Παπατᾶ, τό λογοτέχνη κ. Μελῆ Νικολαΐδη, τόν καθηγητή κ. Θ. Ἀξελνίδη καὶ τόν ἰατρό κ. Φ. Σιούβα. Ἐπίσης ἔγιναν μεγάλες ἐνεργειες γιά τή λειτουργία δημοτικῆς βιβλιοθήκης καὶ τή σύσταση λαϊκῆς βιβλιοθήκης. Διοργάνωσε αὐτές τις ἡμέρες τήν ἔνδειξη γλυπτικῆς καὶ ξυλογραφίας τοῦ Θεσσαλοῦ γλύπτη κ. Νικόλα μὲ τήν προστασία τοῦ κ. νομάρχου.

Τά ἐγκαίνια τῆς ἐκθέσεως ποὺ ἔγιναν στίς 12 τοῦ Μάη συγκέντρωσαν τήν πιό ἐκλεκτή μερίδα τῆς κοινωνίας μας καὶ ἀπετέλεσαν ἕνα ἐξαιρετικό γεγονός γιά τήν καλλιτεχνική ζωή τῆς πόλης μας. Ἐξαιρετική ἀμιλία πάνω σέ ρόλο τῆς γλυπτικῆς καὶ στήν ἐκπολιτιστικό ἐπίδραση ἔνανε ὁ κ. Βάσος Στρωτός, ποὺ τόνισε τήν ἀνάγκη τῆς δημιουργίας καλλιτεχνικῆς ζωῆς καὶ τῆς ὁ-ποστήριξης καὶ ἐνίσχυσης τῶν ἐκτιθεμένων καλλιτεχνῶν. Γιά τήν ἐμπνευση καὶ τή σημασία τῶν ἐκτιθεμένων ἔργων μίλησε ὁ κ. Κίνσος Μακρῆς καὶ ἀνέλυσε σύντομα τά κύρια χαραχτηριστικά τῆς τέχνης τοῦ κ. Νικόλα.

Στίς 22 τοῦ Μάη ἔγινε ἡ διάλεξη τοῦ Χαλκιδαίου λογοτέχνη κ. Γιάννη Σαρίμπα, μὲ θέμα «Ποίηση καὶ ζωή», ποὺ σημείωσε ἐξαιρετικήν ἐπιτυχία.

Θ. ΑΣΗΜΟΣ

Ο ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

— Στόν «ΝΕΟΝ ΑΓΩΝΑ» Καρδίτσας τῆς 15, 22 καὶ 28 Μαΐου, ὑπό τήν ἐπιλογική σελίδα, τό ποίημα «Ἐκεῖ τοῦ γαναγήρκιω τοῦ Πάνου Δ. Ταγκόπουλου, ἄλλα ποιήματα τῶν κ. Π. Γκρέκα, Λ. Ξένου, Νάντισας καὶ τοῦ κ. Δώρου Ἰταλίνη, ἀφιερωμένο στόν ποιητή κ. Πάνογιν Σκαρίμπα μὲ τήν εὐκαιρία τῆς ἐπισκεψεῖς του στή Χαλκίδα, ὅπου ἔδωσε μιά διάλεξη μὲ θέμα «Ἔκίηση καὶ ζωή», τή δημοσίευση αὐτῆς τῆς διάλεξης καὶ τῆς προλογικῆς ἀμιλίας τοῦ κ. Λάζη, ἀνέκδοτο ποίημα τοῦ κ. Ν. Δ. Ποσπᾶ, τό σημείωμα «Ταγκόπουλοι καὶ Βολιασάδρος» τοῦ κ. Δίον. Π. Κουκουρίκου, διήγημα τοῦ κ. Π. Μαρέσκα, τή μελέτη «Ὁ ρομαντισμός τοῦ Βαλσαρίτης τοῦ κ. Ζ., διάφορα φιλολογικά καὶ καλλιτεχνικά σημειώματα, παρακολούθηση τῆς πνευματικῆς ζωῆς κλπ.

— Στό «ΠΑΝΕΥΒΟ-ΙΚΟΝ ΒΗΜΑ» Χαλκίδας, τῆς 13 Μαΐου, ποίημα τοῦ κ. Μίλ. Παπαλιωάνου, φιλολογικά σημειώματα, κλπ.

— Στή «ΖΑΚΥΝΘΗΝΗ ΦΩΝΗ» τό καὶ 26 Μαΐου, ποίημα Μπαντιάρ, πεζογραφοῦσα ἄρ. Μιστριάλ, μεταφρασμένο ἀπό τόν κ. Λ. Μ., μιάν ἐπιστολή τοῦ κ. Τ. Κεφαλινοῦ, γιά τήν «Ζακυνθινή σφενάτα» τοῦ κ. Δ. Ρόμο, σημείωμα τοῦ κ. Σπ. Γιαννόπουλου γιά τόν Ἕκτορα Ρομανιόλι, ποιήματα τῶν κ. Χαρ. Α. Καλοκαιρινοῦ καὶ Γ. Σ. Μπούκου, πεζό τοῦ κ. Περσ. Ἀθηναίου, παρακολούθηση τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς κλπ.

— Στή «ΛΕΣΒΙΑΚΗ ΗΧΩ» 14 καὶ 28 Μαΐου, πεζογράφημα τοῦ κ. Π. Σ., κριτικό σημείωμα γιά τήν ποιητική συλλογή «Σκίνημα» τοῦ κ. Μήτσου Ν. Τσιάμη, τοῦ «...ἀπό ὅλα τά ποιήματά του δέν λείπει τό αἴσθημα καὶ τό προσεχτικό δούλεμα τοῦ στίχου...», καὶ ἄλλες ἐνδιαφέρουσες συνεργασίες.

— Στόν «ΝΕΟΛΟΓΟ» Πατρῶν, τῆς 15 Μαΐου, τό ἄρθρο «Μιά τήν χορωδίαν Τριπόλεως εἰς τήν Λακωνικήν πρωτεύουσαν» τοῦ κ. Τ., παρακολούθηση τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς κλπ.

— Στή «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ» Φλωρίνης, τῆς 12 Μαΐου, ἐμμετρα γνωμικά τοῦ κ. Γιάννη Μασούρα, ἕνα τραγούδι τοῦ κ. Μάντα Πάντη, φιλολογικά σημειώματα κλπ.

— Στήν «ΗΡΩΙΝΗ» Μυτιλήνης, καθημερινή ἐφημερίδα, τακτική παρακολούθηση τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς, διάφορα ἄρθρα, μελέτες καὶ πεζογραφήματα τῶν κ. Ν. Κανδιλῆ, Τ., Μίμη Ἔλδη, Α. Ε. Τσιμπόλη, Σ. Βεργίνη, τό ρομάντσο «Ρούσσα» τοῦ Ἀνρύ Περεβίν, ἕνα γράμμα τοῦ κ. Α. Προτοπάπαν γιά τήν ποιητική συλλογή «Σκίνημα» τοῦ κ. Μ. Ν. Τσιάμη, κριτικό σημείωμα τῶν κ. Στ. Α. Παπ. καὶ Ε. Σίβη γιά τήν 16ια ποιητική συλλογή, κλπ.

— Στή «ΕΗΜΑΙ» Πειραιῶς, καθημερινή ἐφημερίδα, τακτική παρακολούθηση τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς, πεζογράφηματα τοῦ κ. Ν. Μαρκάκη, καὶ ἄλλες ἐνδιαφέρουσες συνεργασίες.

— Στόν «ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟ» Χανίων τῆς 13. 17 καὶ 25 Μαΐου πεζογράφματα τῶν κ. Ἔρρολ καὶ Ἴωνος, ἱστορικό ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Μ. Ἀνανιάδακη, πεζό φράγουδο τῆς δ. Σόνιας Κ., φιλολογικά καὶ καλλιτεχνικά σημειώματα, ἀνέκδοτα, κλπ.

— Στόν «ΠΡΟΟΔΟ» Ζακύνθου, καθημερινήν ἐφημερίδα, τακτική παρακολούθηση τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς, πεζογράφημα τοῦ κ. Πέτρου Πρόκα, Ἀλ. Σαβ., Σπῆ. Σιδέρη, Λ. Χατζηγεωργίου, Π. Α., Ἀγ. Χαρίτη, Ἀνδρ. Βιαγκίνη, Σπύρ. Κορφιάτη, Ὀρέστη Λάζου, Τζιμπόνον κ.ἀ., ἄρθρο τοῦ κ. Δίον. Ρόμου γιά τό θεατρικό του ἔργο «Ζακυνθινή σφενάτα», κλπ.

— Στή «ΒΟΡΕΙΟΝ ΕΛΛΑΔΑ» Κοζάνης, τῆς 22 Μαΐου, διήγημα Κ. Τσιτσελίκη, τήν ἀναθεμοσίευση μιᾶς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Φάνη Μιχαλόπουλου γιά τήν «Ἐπετηρίδα Κρητικῶν Σπουδῶν» διάφορα φιλολογικά σημειώματα, ἀνέκδοτα κλπ.

— Στό «ΦΩΣ» Μυτιλήνης, καθημερινήν ἐφημερίδα, παρακολούθηση τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς, συνεργασίες τοῦ κ. Ἀθ. Πκράβελη, κλπ.

— Στήν «ΕΡΕΥΝΑ» Χανίων, τῆς 14, 18, 21 καὶ 25 Μαΐου ποιήματα τῶν κ. Περσ. Ἀθηναίου καὶ Χ., κριτικές μαστιτσάδες, λαογραφικό καὶ λογοτεχνικό σημείωμα, ἄρθρο γιά τή ζωή καὶ τή δράση τοῦ ὀνομαχηγοῦ Γεωργίου Μάκρα «Κωτσέλογιας πεζογράφημα τοῦ κ. Κλ. Βρεντᾶ, τό ποίημα «Τό ποτοφέκι τοῦ Τσουτουλάρη» τοῦ Λντ. Ἀ. Ἀντωνιάδη, φιλολογικά σημειώματα κλπ.

— Στήν «ΠΕΙΡΑΙΚΗ» Πειραιῶς τακτικήν ἐφημερίδα, τακτική παρακολούθηση τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς, διάφορα ἄρθρα, μελέτες καὶ πεζογραφήματα τῶν κ. Ν. Κανδιλῆ, Τ., Μίμη Ἔλδη, Α. Ε. Τσιμπόλη, Σ. Βεργίνη, τό ρομάντσο «Ρούσσα» τοῦ Ἀνρύ Περεβίν, ἕνα γράμμα τοῦ κ. Α. Προτοπάπαν γιά τήν ποιητική συλλογή «Σκίνημα» τοῦ κ. Μ. Ν. Τσιάμη, κριτικό σημείωμα τῶν κ. Στ. Α. Παπ. καὶ Ε. Σίβη γιά τήν 16ια ποιητική συλλογή, κλπ.

— Στή «ΕΗΜΑΙ» Πειραιῶς, καθημερινή ἐφημερίδα, τακτική παρακολούθηση τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς, πεζογράφηματα τοῦ κ. Ν. Μαρκάκη, καὶ ἄλλες ἐνδιαφέρουσες συνεργασίες.

— Στόν «ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟ» Χανίων τῆς 13. 17 καὶ 25 Μαΐου πεζογράφματα τῶν κ. Ἔρρολ καὶ Ἴωνος, ἱστορικό ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Μ. Ἀνανιάδακη, πεζό φράγουδο τῆς δ. Σόνιας Κ., φιλολογικά καὶ καλλιτεχνικά σημειώματα, ἀνέκδοτα, κλπ.

— Στή «ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ», Καρπενησίου, τῆς 29 Μαΐου, ποίημα τοῦ κ. Γιάννη Φλάσσου καὶ τῆς δ. Δέσποιν Ν. Παγανιωτόπου, πεζογράφημα Περασιτικό, φιλολογικά σημειώματα κλπ.

— Στή «ΑΝΤΙΝΕΙΑ» Τριπόλεως, τῆς 22 Μαΐου, λυρική πράξη τοῦ κ. Μήτσου Κασσάνη.

— Στήν «ΕΡΕΥΝΑ» Αἰγίου, τῆς 29 Μαΐου, ποίημα τῆς δ. Ἔβελ. Τσούβελου καὶ τοῦ Λουφερδίλλου, μεταφρασμένο ἀπό τήν δ. Παναγιούλαν Γεωργιακοπούλου, πεζογράφημα τοῦ κ. Ἔλυου Φέρρη, διάφορες σημειώσεις γιά σημαιφόρους Σέτεῖας τῆς ἐκδόσεως τῆς «Ἐρευνας», φιλολογικά σημειώματα κλπ.

— Στήν «ΚΟΡΙΝΘΙΑ» Κιάτου, τῆς 29 Μαΐου, πεζογράφημα τοῦ κ. Φάνια Παλιόπουλου, φιλολογικά σημειώματα κλπ.

— Στήν «ΚΑΣΤΟΡΙΑΝΗ ΖΩΗ» τῆς 28 Μαΐου, λυρικό ἄρθρο τοῦ κ. Περ. Ἀγγελοπούλου, διήγημα τοῦ κ. Δοξ. Παπαζήση, πεζογράφημα Κέλι, φιλολογικά σημειώματα κλπ.

— Στόν «ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΛΟΓΟ» Ἀστρος, τῆς 26 Μαΐου, ποίημα τοῦ κ. Λ. Β. Μπέλλου, φιλολογικά σημειώματα κλπ.

Ὁ Λ. Πράσινος σ' ἕνα χρό νια τῆς διεμονῆς του στό Παρίσι.

(Ἀπό τό γράμμα τοῦ Λ. Πράσινου πρός τόν κ. Σκαρίμπα. δημοσιεύουμε τό χαρακτηριστικό τέλος του) :

Nanterre (Sejne)

Ἀγαπητέ μου κ. Σκαρίμπα,

. . . . . .

Δέν ξέρω τήν προηγούμενή σας ἐργασία. Καὶ θά μοῦ δίνατε μεγάλη χαρά στέλνοντάς μου, ἄν σᾶς εἶναι δυνατό κ' εὔκολο, τά βιβλία σας ποὺ φανήκαν πρίν ἀπό τό «Μαρίαμπαν». Ὁ «Μαρίαμπας» ἀνοίγει ἕνα καινούργριο δρόμο στήν νεοελληνική πεζογραφία, δρόμο ἀπάτητο ἀκόμα. Καὶ τό σπουδαῖο εἶναι: πώς ἡ πρωτοτυπία του δέν εἶναι κοφμία, βασισμένη ἀπάνω σέ τεχνάσματα, ὑπερβολές καὶ ξεφνίσματα ποὺ ζοῦνε ὅσο καὶ μιά μόδα καὶ ποὺ τά γυρεύει ἡ σημερινή μας ἀρρωστάρα ψυχοσύσταση. Εἶναι φυσική, εἶναι ἕνας ἄλλος τρόπος, μιά ἄλλη ὅραση, σχεδόν μιά ἀνακάλυψη.

Δέ θά συζητήσω καθόλου τήν τεχνοτροπία ποὺ ἀκολουθήσατε. Μοῦ φαίνεται γενικά ὅτι ἡ τεχνοτροπία εἶναι κάτι τό ἀξιοσέβαστο ὅσο καὶ μιά ἰδιοσυγκρασία. Γιά μένα, βρῆκα μιά διαβολεμένη ἑυπνάδα στόν τρόπο ποὺ ἀκολουθήσατε. "Ἕνα ἀνακάτωμα, μιά σύγχιση θελημαστική στήν ἀρχή ποὺ κάνει τόν ἀναγνώστη νά συχνορωτᾶται τί συμβαίνει, ἀν αὐτός δέν καταλαβαίνει ἢ ἄν ὁ συγγραφέας τόν κοροιδεύει, κ' ὕστερα, χωρίς διάμεσα, δίχως ξ

Ὁ Πράσινος μέ φίλους του στό Παρισινό προάστειο τῆς Ναντιέρ, ὅπου ἐγκαταστάθηκε ἡ ὑπόθεση τοῦ Σομάλη (1935).

Μία ἀπό τίς τελευταῖες φωτογραφίες τοῦ Πράσινου (1936).

Η ΔΗΜΟΣΙΕΨΗ ΤΟΥ «ΣΟΜΑΛΗ» ΣΤΑ «Ν. ΓΡ.»

Μιά ἀπό τίς μεγάλες ἀρετές τῶν «Νεοελληνικῶν Γραμμάτων» εἶναι ἡ περιέργειά τους γιά κάθε πνευματική ἐνδήλωση ποὺ μπορεῖ νά πλουτίσει τή γνῶση μας τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτό πολλές φορές χαρήκαμε μὲ τήν ποικιλία τῶν θεμάτων τους καὶ τίς λογοτεχνικῆς δημιουργίας. Ἡ ἐπιμονή ἀντίληψη τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ τόκανε κάτι περισσότερο ἀπό ἁπλό περιοδικό. Ἤ διδασκαλία μας, στή Σχολή τῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν τοῦ Παρισιοῦ, βρίσκει πολύτιμη καὶ ζωντανή βοήθεια στά «Νεοελληνικά Γράμματα», ποὺ μπορεῖ νά πεῖ κανείς ὅτι εἶναι τό καλύτερο μέσο προπαγάνδας γιά νά γνωρίσεις στόν ξένο τή λογοτεχνία καὶ τήν τέχνη τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας. Χαίρουμαι, λοιπόν, ἰδιαίτερα ποὺ θά φιλοξενηθεῖ ἐδῶ τό ἔργο τοῦ Πράσινου, ὁ «Σ ο μ ά λ η ς». Πρῶτα, γιατί εἶχε ὁ Πράσινος ἐξαιρετική λογοτεχνική ἁξία κι ὄχι μόνο ζωγράφου' ὁ καλλιτεχνικός του πλοῦτος ἐκφραζότανε στό βιβλίο ὅπως καὶ στήν εἰκόνα. Ἔπειτα, γιατί ὅσοι γνώριζαν τόν Πράσινο καμαρώνουν ποὺ θά τιμηθεῖ, ἐπειδή θάνατό του, ὁ ἄνθρωπος ποὺ τά ἑλληνικά γράμματα τόσα τοῦ χρωστοῦν. Μεταφραστής καὶ μυθιστοριογράφος, ἄφησε ἔργο ποὺ θά τό διαβάσουνε μὲ συγκίνηση καὶ μὲ θαυμασμό ὅσοι ἔζησαν κι ἀγάπησαν τήν πάλη γιά τή γλῶσσα, γιά τή ζωή. Ἡ σκέψη του εἶτανε γεμάτη ἀπό τή λαχτάρα τῆς πατρίδας κι ἀπό τό δίκαιο ἐνθουσιασμό του γιά τούς νέους.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΜΙΡΑΜΠΕΛ

Καθηγητής τῆς Νεοελληνικῆς στή Σχολή Ἀνατολ. Γλωσσῶν Παρισιοῦ

Δέν εἶχα τό ἐρτύχημα νά τονέ γνωρίσω προσωπικά. Φίλοι ὅμως ποὺ θθηκαν στενά μαζί του κ' εἶναι σέ θέση νά νιώσουν καὶ νά ἐχτιμήσουνε μιάν ἀληθινή ἀξία, μοῦ μίλησαν καὶ μοῦ μιλοῦν ἀκόμη τόσο θερμά καὶ τόσο ἐνθουσιαστικά γιά τίς σπάνιες ψυχικές ἀρετές τοῦ Πράσινου, γιά τόν τέλειο κι ἄφωνο χαραχτήρα του, ὅπου ἔκφραζε στά «Νεοελληνικά Γράμματα» τήν ἀδελφική μου χαρά καὶ τή βαθειά μου εὐγνωμοσύνη. Ἡ χαρά μου, γιατί σώζουν ἀπό τή λήθη τόσα ὀνόματα ποὺ ἐχει κάθε δικαίωμα νά μπεῖ μέσα στή νεοελληνική λογοτεχνία. Τήν εὐγνωμοσύνη μου, γιατί δίνουν, γιατί δίνουν τοιαῦταιστο ἐμένα, τή δυνατότητα νά ἐξετάσω πρότερα, πλατιά, βαθιά κι' ὁλοκληρωτικά τό φαινόμενο αὐτό ποὺ ὀνομάζεται Πράσινος. Γιατί ὁ Πράσινος, μὲ τήν ἀγνή χριστιανική του σοφία, μὲ τή μυστικοπάθειά του, μὲ τόν ἀσκητισμό του, μὲ τήν ἀνικανοποίητη ἰδιοσυγκρασία του, μὲ τίς ἀπέραντες κ' αἰματηρές του ἀγάπες, μὲ τήν πεισιθάνατη ζωή του καὶ τίς θριαμβευτικές ἱκανότητες ποὺ ἔχε νά δημιουργεῖ τό ὡραῖο στήν τέχνη τοῦ λόγου, τῆς ομίλης ἢ τοῦ νολύσω τόν ἄνθρωπο καὶ νά μλ σω γιά τό ἔργο του χωρίς προκατ λήψη, πρέπει νά νοιώσω τό θαυμασ μοῦ πειθαρχημένο καὶ τήν ἀγάπη μ ἐνωνεθῆτη. Ἔπειτα, μοῦ λείπει κάμη ἡ ὁλοκληρωτική γνωριμία τ δημιουργίας του, ἡ πλέοια ἐκεί γνωριμία ποὺ θά μὲ βοηθῆσει νά τ κατατοπίσω δοιστικά μέσα στήν ἐ πίμηση μου. Τό λογοτέχνημά του ε «Σομάλης» ποὺ γράφτηκε τελευτα στό Παρίσι, μοῦ εἶναι τελεῖως ἄγνω στο.

Τά «Νεοελληνικά Γράμματα» πα μὲ τόση συγκινητική ποσθυμία δεχτ κανε νά τό δημοσιεύσουν, φανερ νουν, ἀκόμη μιά φορά, τή συναίσθ ση τῆς ὡραίας τους ἀποστολῆς. Κ

κάτι ἀπείρως οὐσιαστικότερο, Ἀνε γνωρίζουν τήν εὐθύνη ποὺ πρέπει νά χει κάθε ὁδηγητής μέσα στό ζωντ κότερο κόσμο ἑνός λαοῦ: στόν κόσμο τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ. Σάν ἄνθρωπος ποὺ ἑνοιωσα πάντ καὶ ποὺ διατήρησα πάντα τήν ἐλλη νικότητά μου, ὡς τήν ὡραιότερη ἀρε

τοῦ μου, ἐκφράζω στά «Νεοελληνικά Γράμματα» τήν ἀδελφική μου χαρά καὶ τή βαθειά μου εὐγνωμοσύνη. Ἡ χαρά μου, γιατί σώζουν ἀπό τή λήθη τόσα ὀνόματα ποὺ ἐχει κάθε δικαίωμα νά μπεῖ μέσα στή νεοελληνική λογοτεχνία. Τήν εὐγνωμοσύνη μου, γιατί δίνουν, γιατί δίνουν τοιαῦταιστο ἐμένα, τή δυνατότητα νά ἐξετάσω πρότερα, πλ

ΠΟΡΤΡΑΙΤΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΓΕΝΕΑΣ

Γ. Μ. ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΤΟΥ Κ. Ν. Β. ΣΦΥΡΟΕΡΑ

(Τὰ «Ν. Γ.» ἀφήνουν ἀπόλυτα ἐλεύθερους τοὺς λογοτέχνες ἀπὸ τοὺς ὁποίους ζητοῦν τὶς συγετικὲς συνεντεύξεις, νὰ ἐκφρασουν ὁ-ποιεσδήποτε κρίσεις κι' ἀντιλήψεις τους τόσο γιὰ τὰ καλλιτεχνικὰ ζητήματα, ὅσο καὶ γιὰ τοὺς πνευματικοὺς ἐκπροσώπους τοῦ τόπου μας. Καμμιὰ ἀπολύτως δέσμευση δὲν θὰ ὑπάρξει,οὔτε γιὰ τοὺς πιὸ στενοὺς συνεργάτες μας. Ὁ μόνος περιορισμὸς ποὺ θέτουν εἶναι νὰ μὴ θιχθεῖ ἡ ἰδιωτικὴ ζωὴ ὁποιουδήποτε. Ἐπειδὴ δὲ τὰ πορτραῖτα αὐτὰ ἔχουν σκοπὸ νὰ δώσουν μιὰ ζωντανὴ εἰκόνα συγγραφέων μιᾶς γενιᾶς κι' ὄχι νὰ προκαλέσουνε συζητήσεις, τὰ «Ν. Γ.» δὲ θὰ δημοσιεύσουν καμμιὰν ἀπάντηση σὲ ὅσα τυχὸν ζητήματα θὰ θίγουνται σ' αὐτά. Ὁπωσδήποτε θὰ δοθεῖ ἡ εὐκαιρία σὲ πολλοὺς ν' ἀπαντήσουν, ἀφοῦ ὁ κύκλος τῶν πορτραίτων αὐτῶν θὰ εἶναι, ὅσο τὸ δυνατὸν εὐρύτερος, γωρὶς ὅμως νὰ κρατηθεῖ ὁποιαδήποτε ἱεραρχία στὴ δημοσίευσή τους, ποὺ θὰ γίνεται μὲ τὴ σειρὰ ποὺ μᾶς δίνουνται).

* * *

Μὲ τὸν κ. Γιῶργο Μυλωνογιάννη πρωτογνωρίστηκα πρὶν ἀπὸ τρία γρόνια, σ' ἕνα φιλολογικὸ καφφενεῖο, ποὺ γρησίμευε καὶ σὰν πρόγειρο γραφεῖο τοῦ περιοδικοῦ «Φλόγα»,ἀλλὰ καὶ σὰν ἐνευκτήριο ἑνὸς ἑτερόκλιτου καὶ ἀρκετὰ συμπαθητικοῦ πλήθους νέων ποιητῶν καὶ πεζογράφων. Ἀντιπρόεδρος τῆς «Ἑνώσεως νέων λογοτεγνῶν» τότε, ὁ κ.Μυλωνογιάννης, ἀρχισυντάκτης τῆς «Φλόγας», εἰλικρινὴς φίλος καὶ ὑποστηριχτὴς κάθε νεανικῆς καὶ ζωντανῆς προσπάθειας, βρισκόταν ἐκεῖ, ἀνάμεσά μας, σὰν μέσα στὸ στοιγεῖο του. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ μοῦ ἔκαμε δυνατὴν ἐντύπωση ἡ θερμὴ του ἀγάπη στὴν τέγνη, οἱ φωτεινές του κρίσεις γαὶ ἡ ἐνθουσιασμένη πάντα ἀπὸ τὴ δράση ψυχή του κι' αὐτὰ στεθηκαν ἀφορμὴ γιὰ νὰ συνδεθοῦμε μὲ τὴς φιλίας τὸν δεσμό, ποὺ τὸν διατηροῦμε ἀπὸ τότε.

Πρὶν ἀπὸ τὴν «Φλόγα», ὁ κ. Μυλωνογιάννης εἶγε μιὰ πλούσια φιλολογγικὴ δράση.Φανερώθηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὰ γράμματα τὸ 1929—30, δημοσιεύοντας ταγτικὰ σ' ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ διάφορα πρωτότυπα ποιήματά του καὶ μεταφράσεις Γάλλων ποιητῶν. Τὸ 1933 βρίσκεται στὸν κύκλο τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκίνημα», ἔγοντας συγγράψει καὶ τὴν ἐπιβλέπει τὴν ἔκδοσης τοῦ περιοδικοῦ «Κρητικαὶ Μελέται». Ὕστερα ἀπὸ τὴν ἔκδοση ἑνὸς ἄλλου περιοδικοῦ,μαζὶ μὲ τοὺς κ.Γιάγκον Δημητριάδην, Σάββαν Παπαδόπουλον καὶ Πάνων Σπάλαν,στὴ λυτρωτικὴ προσπάθεια τοῦ ὁποίου εἶγεν ἀφιερώσει ὅλες τευ τὶς δυνάμεις, ἐκδίδει τὸ 1935 τὴν ἑβδομαδιαία φιλολογική καὶ καλλιτεγνικὴν ἐφημερίδα «Καλλιθεϊκὸς Τόπος», γωρὶς νὰ πάψει σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα νὰ συνεργάζεται καὶ σ' ἄλλες ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, μὲ κριτικὲς κι' αἰσθητικὲς μελέτες γόρω ἀπὸ τὴ λογοτεγνία τοῦ τόπου μας. Ἕνα μεγάλο κοινωνικὸ μυθιστόρημά του,ἡ «Βιοπάλη» δημοσιεύτηκε τὸν ἴδιον καιρὸ στὴν ἐφημερίδα «Θάρρος» τοῦ Πειραιῶς.

Τὸ 1936 ἐκδίδει τὴν πρώτη ποιητικὴ συλλεγγή του, «Πρὸς τὸ φῶς...» καὶ σήμερα κρατᾶ τὴν κριτικὴ τοῦ βιβλίου τοῦ περιοδικοῦ μας. Μὰ ἐκτὸς ἀπ' ὅλ' αὐτά, δημοσιεύει ταγτικὰ διάφορες φιλολογγικὲς ἐργασίες του καὶ σὲ ἄλλα περιοδικά, κάνοντας συγγρόνως, κάθε βδομάδα, καὶ τὴν παρασκολούθηση τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου, μὲ γενικὰ ἄρθρα καὶ μελέτες, ἀπὸ τὶς στῆλες τοῦ περιοδικοῦ «Ἐργασία».

ΤΟ ΔΕΟΣ ΤΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ

Φυσικά, εἶναι σγεδὸν ἀδύνατο νὰ γγωμ μιὰν ἰδιαίτερη συνομιλία μαζῆ του στὸ γραφεῖο. Ἢ ἡ τρέγουσα βουλεὰ θὰ τὸν ἀπασγολήσει γιὰ μιὰ στγιμή, ἢ οἱ διάφοροι ἐπισκέπτες θὰ μᾶς διακόψουν, ἢἀλλὰ ἀργίσουμε νὰ μιλᾶμε. Ἀποφασίζω λοιπὸν. νὰ πάω ἕνα Σαββατιάτικο πρωϊνὸ—τὸ μόνο σγεδὸν ποὺ τοῦ μένει εὐκαιρο —στὸ σπίτι του, στὴν Καλλιθέα, γιὰ νὰ μιλήσουμε πιὸ ἥσυγα. Μὲ δέγεται μὲ τὴ συνηθισμένη του φιλοφροσύνη κι' εὐγένεια καὶ ξέροντας τὸ σκοπὸ τῆς ἐπίσκεψής μου, ἀργίζει, γωρὶς τὶς τυπικὲς προεισαγωγές :

—Θὰ ξέρετε, βέβαια, πὼς γεννήθηκα στὰ Χανιὰ τῆς Κρήτης, ἀπὸ μιὰν οἰκογένεια ἱστορική, πλούσια σὲ δράση καὶ σκληροὺς ἀγῶνες, γιὰ τὴν ἀπολευθέρωση τῆς πατρίδας μας. Τὸ 1915, ὅταν εἶμουν ἑξὴ γρονῶν παιδί, μετοικήσαμε οἰκογενειακῶς στὴν Ἀθήνα, ὅπου σπούδασα καὶ ζῶ συνεγῶς ἀπὸ τότε.

—Διαβάζατε ἀπὸ μικρὸς φιλολογία ;

—Εἶγα τὴν εὐτυγία νὰ μεγαλώσω σ' ἕνα πειοβάλλον μορφωμένων ἀνθρώπων—τῶν ἀθελφῶν μου—, ποὺ θεωροῦσαν τὴ μελέτη σὰν ἀπαραίτητη καὶ καθημερινὴ τροφή. Μὲ τὴ φωτεινὴ καθοδήγησή τους καὶ προπάντων τοῦ μεγαλειτερου ἀθελφοῦ μου,—ἑνὸς ἐξαιρετικοῦ ἐπιστήμονα, μὲ συγγρονισμένες ἀντιλήψεις—ποὺ τοῦ ὀφείλω πολλὰ γιὰ τὴ γενική μου μόρφωση, συνήθισα ἀπὸ πολὺ μικρὸς νὰ διαβάζω κι' ἐξωσγολικὰ βιβλία. Δέκα γρονῶν ἀκόμα, διάβαζα ἄπληστα ὅ,τι ἔπεφτε στὰ γέρια μου—ἀπὸ τ' ἀστυνομικὰ μυθιστορήματα, μέγρι τοὺς «Ἀθλίους» τοῦ Οὐγκό. Ἀργότερα, φυσικά, ἡ ἐπιλογὴ ἄργισε νὰ γίνεται μόνη γης,γιὰ νὰ φτάσω σήμερα στὸ σημεῖο νὰ ἰκανοποιοῦμαι ἐντελῶς ἀπὸ ἐλάγιστα βιβλία.

—Καὶ πότε πρωτογράψατε ;

—Δὲν θυμοῦμαι ἀγριβῶς, μὰ νομίζω πὼς εἶμουνα μαθητὴς ἀκόμα ὅταν πῆρα,γιὰ πρώτη φορά, τὴν πέννα στὸ γέρι μου. Κι' ὕστερα, ὅταν πιὰ ἔγινε ἡ ἀγρὴ, τίποτα δὲ μπροῦσε νὰ μὲ σταματήσει. Ὡστόσο,ἀργησα κάπως νὰ δημοσιέψω—στὰ εἰκοσί μου γρόνια, ἴσως κι' ἀργότερα.

—Γιατὶ αὐτό ;

—Νὰ σᾶς πῶ : Εἶμουνα δεκάξη - δεκαοκτὼ γρονῶν, ὅταν ἄργισα νὰ συγγράζω στοὺς τότε φιλολογικοὺς κύκλους. Κάνοντας παρέα μὲ διάφορους ὀνομαστοὺς λογοτέγνες καὶ ποιητές, ποὺ ἢ παιδιαστικὴ φαντασία μου τοὺς ἀνύψωνε ἀκόμα περισσότερο στὴν ἐκτίμησή μου, ἔνιωθα κάποιο δέος ἀπέναντί τους καὶ ντρεπόμουνα νὰ τοὺς παρουσιάσω τὰ φτωγικά μου πρωτόλεια. Θυμοῦμαι, λόγου γάρη, ὅτι στὶς ἐπίμονες ἐρωτήσεις τοῦ ἀξέγαστου αἰσθητικοῦ καὶ προστάτη κάθε νέου ταλέντου, Χαρίλαου Παπαντωνίου—τοῦ "Αργοντος τοῦ φιλολογικοῦ «Μπαγκείου», ὅπως τὸν ὀπσκαλοῦσαν—, ἀρνήθηκα κι' ἐγώ, μὲ τὴν ἴδιαν ἐπίμονη, νὰ τοῦ ὁμολογήσω πὼς ἔγραφα...

ΜΙΑ ΠΑΡΑΔΟΞΗ ΣΥΣΤΑΣΗ

—Μὰ τότε, πῶς ἀποφασίσατε νὰ δημοσιέψετε ;

—"Εστειλα, μὲ ψευδώνυμο, κάτι μεταφράσεις ποιημάτων σ'ἕνα περιοδικὸ, ποὺ φημίζοτανε γιὰ τὴν αὐστηρότητά του. Φαντάζεστε μὲ τὶ ἀγωνία περίμενα τὴν ἀπάντηση ! Μὰ καὶ τί ἔκπληξη γιὰ μένα, ὅταν διάβασα στὴ στῆλη τῆς ἀλληλογραφίας : «Οἱ μεταφράσεις σας πολὺ καλές. Εἶναι μιὰ ἀληθινὴ ὅαση, σὰν σωρὸ τῶν κακῶν στίγων ποὺ λαβαίνουμε. Σᾶς συγγαίρομε εἰλικρινὰ γι' αὐτὲς καὶ σᾶς συνιστοῦμε νὰ μὴν παραιυρθεῖτε ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό σας καὶ ἀφηνιάσετε».

—Καὶ σεῖς ;

—"Οπως βλέπετε, δὲν ἀκολούθησα χαθόλου τὴν παράδοξη αὐτὴ σύσταση !... Ἀλλὰ συνέγισα ἀπὸ τότε, δέκα γρόνια τώρα, συστηματικὰ τὴν ἐργασία μου, δημοσιεύοντας σὲ πλῆθος ἔντυπα, ἐκδίδοντας περιοδικὰ διικά μου, συνεργαζόμενος σὲ ἄλλα... Ἡ πρώτη μου, πιὸ ἐπίσημη ἐμφάνιση, ἔνιγε μὲ μερικὰ πρωτότυπα τοαγούδια μου, ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Ξεκίνημα», ποὺ εἶμουν, στὰ πρῶτα του φύλλα,μέλος τῆς συνταγτικῆς ἐπιτροπῆς του.

—Ἀπὸ τότε παρασκολούθησα τὴ φιλολογγικὴ σας δράση...

—Μὰ κυρίως ἀπὸ τότε μπορῶ νὰ πῶ πὼς ἀργίζει, ἀν καὶ δημοσίευα λίγα γρόνιά πρίν. Ἀπὸ τότε ἄρχισα ν' ἀσγολοῦμαι συστηματικὰ καὶ μὲ τὴν κριτικὴ, ποὺ, μαζὶ μὲ τὴν ποίηση, εἶναι τὸ μεγάλο πάθος τῆς ζωῆς μου.

—Τὶ ἔγετε δημοσιεύσει ὡς τώρα ;

—Μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ τὰ ἔγω ὅλα πρόγειρα. Ὡστόσο σὰς ἀναφέρω, σὰν πιὸ ὁλοκληρωμένες ἐργασίες, τὴν ποιητικὴ συλλογὴ μου «Πρὸς τὸ φῶς...», μιὰ μελέτη γιὰ τὸν ποιητὴ Κ. Γ. Καρυωτάκη, μιὰν ἔμμετρη μετάφραση τοῦ «Ἴοῦβ», διάφορες κριτικὲς μελέτες καὶ ἄρθρα αἰσθητικά, καθώς καὶ τὸ κοινωνικὸ μυθιστόρημα

Θάθελα τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἦσαν πε-
ρισσότερον ἀγκαλινοί. Ἀπὸ τὶς ἀγκαλιὲς
παρεξηγήσεις ἀναμεσά τους, προέρχεται ὁ-
λος ὁ σχεδὸν ὁ σπαραγμὸς τῆς ἐπιδιώκουσας
ἀνθρώπινης ὑπάρξεως.

«Βιοπαλη», δημοσιευμένο σ' ἐπιφυλλίδα, στὴν ἐφημερίδα «Θάρρος» τοῦ Πειραιῶς. Τὸ ἔγετε διαβάσει μήπως ;

—Μερικὲς συνέγειες μονάγα.... Θυμοῦμαι ὅμως πὼς ἦταν ἀρκετὰ μεγάλο...

—Ναί. δημοσιεύσταν ἑφτὰ - ὀγτὼ μῆνες, σὲ γαθημερινὴν ἐφημερίδα, καὶ ἔγω τὴν ἱκανοποίηση πὼς προσέγτηκεν ἀρκετὰ, σὲν κύκλο ποὺ διαβαζόταν. Γιατὶ, πρέπει νὰ σημειώσετε, πὼς τὸ μυθιστόρημα αὐτὸ εἶναι ἀπὸ τὶς ἐργασίες μου ποὺ ἀγαπῶ περισσότερο.

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΝΕΟΤΗΤΑΣ

Τὸν παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐξηγήσει γιατὶ τρέφει ἰδιαίτερην ἀγάπη στὸ μυθιστόρημά του αὐτὸ καὶ ὁ κ. Μυλωνογιάννης, πρόθυμος πάντα, μοῦ ἀπαντά :

—Μὲ δυὸ λόγια : Γιατὶ καθρεφτίζει τὸ μεγάλο δράμα τῆς σημερινῆς νεότητας — τὸν σκληρὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ ζωή. Ἀπὸ τότε ποὺ τέλειωσα τὸ Γυμνάσιο, μοῦ εἶγε κάμει μεγάλην ἐντύπωση τὸ γεγονὸς ὅτι, ἀπὸ τοὺς 75 συμμαθητές μου, μόλις οἱ δέκα - δώδεκα κατόρθωσαν νὰ συνεγίσουν καὶ νὰ τελειώσουν τὶς σπουδές των. Ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἢ γάθηκαν μέσ' στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς ἢ συμβιβάστηκαν μὲ μιὰ μέτρια θεσοῦλα, δίνως ἐπιδιώξεις καὶ ὄνειρα.

—Καὶ δώσατε αὐτὴ τὴν εἰκόνα: ἐκδήλωση τοῦ ἀνθρώπου, ἐ-
δώσω : Τσακισμένα φτερά, προ-
παρατήρησα μιὰ διάθεση ὑπο-
βασμοῦ τοῦ ἐπιπέδου τῆς —
πόρροια τῶν κακῶν ἀντιλήψε-
ποῦ διατυπανίζονται ἀπὸ μερ-
κούς, γιὰ τὸν περιορισμὸ τῆς
γνης σὲ στενὰ τοπικὰ ὅρια.
μίζω πὼς ἡ ποίηση δὲν μπορεῖ
κατεβαίνει, ἀνάλογα μὲ τὶς πρ-
τιμήσεῖς ἢ γενικὰ τὴν καλλιέ-
γεια τοῦ κοινοῦ, στὸ ὁποῖο ἀπ-
θύνεται. Θὰ καταλάβαινα τὸ
λογοτέγνες, καὶ τοὺς ποιητὲς
κόμα, σ' ἕναν εὐγενικὸ ἀγῶν
γιὰ τὴν ἀνύψωση τοῦ πνευμα-
κοῦ ἐπιπέδου τοῦ κοινοῦ. Μὰ
ὑπογωρήσεις στὴν τέγνη, μοῦ
ναι ἀκατανόητες.

—Πῶς βλέπετε τὶς ἐργασί-
νων νέων ;

—Μοῦ κάνει ἐντύπωση, πὼς
κτὸς ἀπὸ τὶς γνωστὲς τιμητικὲς
ἐξαιρέσεις, οἱ περισσότεροι νέ-
παίρνουν ἐρασιτεγνικὰ τὴ λογ-
τεγνική τους ἐπίδοση. Ἀπὸ πο-
λοὺς λείπει ἐντελῶς ὁ ἔρωτας
στὴ δουλειά τους. Ἀρκετοὶ πάλ-
θεωροῦνε τὴν τέγνη σὰν ἕνα σκ-
λοπάτι τῆς κοινωνικῆς ἐξαιρ-
ας. Ἂν μπορεῖτε νὰ συστήσετ-
ἀπὸ τὴν ἀντεγγὴ καὶ ἡ ὑπομονή
ν εἶγανε ἐξαντληθεῖ πολὺ γρήγ-
Σταμάτησε μὲ πεῖσμα... γαλ-
ρίνω, ἀποφασισμένε νὰ μὴν κά-
τακτᾶται δίγως κόπο καὶ θυσί-
αἱματηρές. Ἡ τέγνη προσφέρ-
ὑπόρχει, παρὰ νὰ ἔγκλεις τὰ
πολὺ ἀγρίως γυρίζωνὲς κοφιές.
σὰν ἀπὸ τεράστια ἀνοιγμένη
μα. Οἱ ὅρες περνεῦσανε μὲ ἀ-
νία. Ἐλπίδα γιὰ νὰ ἀρεθεῖ ἄλλο
ρὸ δὲν ὑπῆρχε. κι ὁ φόβος πὼς δὲ
ανέβαινε ἐκεῖ ψηλὰ ἄφηνε ἀδρὰ
ρχνάκια τοῦ στὸ πρόσωπό μου.
ταφετῆς, ἕνα παλληκάρι κομψιά
ασιπενταριὰ γρονῶν, εὐγενικὸ καὶ
ἀμιλητο ἔσο παίρνει. ἤρθε καὶ
σε κοντά μου γὰ μοῦ συντροφέ-
τὴ μοναξιά μου. "Αρχισε νὰ
μιλάει γιὰ τὴν ἐμορφιὰ τῶν
γων, γιὰ τοὺς ἐυξαντινεῦς βη-
ρεοῦς τοῦ τόπου του, γιὰ τὴν πα-
τὴν ἐκκλησιὰ τῆς Καλαμπάκας
ποὺ πάντων γιὰ τὶς φιλίες του
ξεχωριστοὺς ἀνθρώπους.
Δὲν γνωρίζεις τὸ Φώτη τὸν Κύ-
λεο, κυρία;» μοῦ λέει, «κεῖνὲ
γαφεα...»
Καὶ ζωγραφίζει» τοῦ συμπλη-
ω!
Καὶ αὐτός! Εἶδες τί σπουδαῖος!
αὶ φίλες μου! Κάθισε καιρὸ ὅδ
ου στὰ μοναστήρια καὶ μελέτη-
Καλὸ παλληκάρι. γερὸ μυαλό!
Ἀντρέα τὸν Ξινόπετυλο. τὸν
ρίζει τὶ κτίστ»! "Ερχεται συχνὰ
ὶ καὶ ἔγει μείνει πολὺ κοιρό.
ρὸς ἄνθρωπος κι αὐτός! Καὶ τί
ρέει. "Εκανα παοάσα 'γὼ καὶ
ὶ ὅτι ὀφείλθηκα πολύ».
"Αμ νὶ αὐτὸ ξέρεις καὶ τόσα
ματα!»
κίνεται πὼς ἡ σύμπτωση νὰ
ρίζω καὶ τοὺς δυὸ ἐκλεκτοὺς
ους του ἔγινε ἀφορμὴ νάνέφω
ἔγω σὰν συνείδησή του. κι ἔτσι
πιθυμία του νὰ μὲ ἐσθηδήσει νὰ
ω στὰ Μετέωρα πῆρε ἕνα δρόμο
θετικά: "Ερεξε στὴν κάμαρά
καὶ γύρισε σὲ πέντε λεπτὰ μ'
ρα ἀδεῖ στὸ χέρι κι ἕνα ζευγάρι
τφάλες κεντητὲς—δῶρο καθὼς
πε τῆς κοπέλλας του. Μοῦ τὰ
δώσασε.
Σήκω», μοῦ εἶπε. «"Αλλη λύση
ὑπόρχει, παρὰ νὰ ἔγκλεις τὰ
πότισα σου μὲ τὰ τακοῦνια, νὰ
τέσεις τὶς παντόφλες μου καὶ νὰ
πήξεις μὲ τὰ πόδια. Τὸ δύνε-
Ἔνα δυὸ ὧρες δρόμος εἶναι
σένα. Τὸ μπορεῖς;»
ρχτηκα. Ἢ λαχτάρα μου ν' ἀ-
ω ἤτανε τόσο δυνατὴ. ποὺ κα-
ρὰς κόπος καὶ κανένας κίντυνος
ὶ μπορεῦσεε νὰ μὲ σταματήσει.
σι μέσα σὲ πέντε λεπτὰ ἐτοιμά-
ω καὶ ἐσκίνησα μ' ὀδηγὸ ἕνα
τρο. Ὁ μόνος ποὺ εἶχεν ἀπο-
στὸ χωρὶς.
πτανε ἕνας ἄντρας ὡς τριάντα
ῶν, σκεβρωμένες ἀπὸ τὴν κακο-
ῶν, μαυροκιτρινος, μὲ μάτια
ρισσυένα ἀὰ νάπασχε ἀπὸ χρυ-
ἄλα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ
ωλεῦ προσώπου τοῦ κακοφτια-

ΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΣΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ ΜΕ ΤΗ ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑ

ῆς Αἰμιλίας Φοντάνα ποὺ τὴν εἶδε καὶ τὴν ἄκουσε)

ΤΗΣ Κ. ΑΙΛΗΣ ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ - ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

ἄοι οἱ ἐνδρομεῖς τοῦ Τουριστι-
ῦ Ψυχαγωγικοῦ Ὁμίλου εἴχαμε
κεντρωθεῖ σ' ἕν πλατεῖσι τῆς
Καλαμπάκας, ἀπ' ὅπου θὰ γινότανε
ξεκίνημα μὲ τὰ γαϊδουρόκια γιὰ
μοναστήρια τῶν Μετεώρων.
Τὰ παιδιὰ κι ὅσοι ἀπὸ τοὺς με-
ὶ ἤτανε μαθημένοι στὴν πε-
πορία τραβήξανε με τὰ πόδια
ρα—μιάμισην ὥρα δρόμο. "Ημουνα
ὸ τοὺς πρώτους ποὺ εἴχανε δη-
σει ἀδυναμία γιὰ μιὰ τέτοια ἀ-
δεση καὶ περίμενα στὸ καφενεῖο
ὶ ἐνῶ στὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ
ὶ ἀγουγιάτη καὶ τὸ ὁπωμενεῖτικὸ
ὸ ποὺ θὰ μὲ πήγαινε ἄς ἐκεῖ.
ταν ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα τρεμερὴ
ιοσυρρεῖ. Τὰ ζῶα λιγοστὰ, ἡ
πση μεγάλη. Τὰ καλλίτερα εἶ-
νε φροντίσει καὶ τάχανε πάρει
πιὸ ἐπιτήδειοι. Γιὰ μένα εἶχε ἀ-
μείνει τὸ τελευταῖο καὶ τὸ χει-
τερο. Μπρὸς ὅμως στὸν κίνδυνο
μείνω στὴν Καλαμπάκα, δέχθη-
δ,τι μοῦφερε ὁ ἀγουγιάτης. Ἀ-
ρκα στὸ ζῶο, ἀμελεγῶ μὲ κά-
ο καρδιοχτύπι, ποὺ ἐσο προχω-
σαμε στὶς ἀνηφορεῖς γίνηκε ἔν-
τες φόβος καὶ στὸ τέλος κατα-
σρφῆ. Τὸ δυστυχισμένο ζῶο κα-
ὶ κασαριστιγισμένο, δὲν
ρούσε νὰ σπρώσει τὸ ἄαρῶ του
ρτεῖο. Ἡ ἀντεγὴ καὶ ἡ ὑπομονή
ὶ εἴχανε ἐξαντληθεῖ πολὺ γρήγε-
Σταμάτησε μὲ πεῖσμα... γαλ-
ρίνω, ἀποφασισμένε νὰ μὴν κά-
τακτᾶται δίγως κόπο καὶ θυσί-
αὶ ἐὰν ἕνα βῆμα παραπάνεο, παρ'
τὰ ἄγρια χτυπήματα τοῦ ἀγω-
ῆ. Δυὸ τρεῖς γωριανεὶ ποὺ πα-
κολουθοῦσανε τὸ θέαμα μεῦ σύ-
σαν νὰ κατέθω τὸ γρηγορώτε-
γιὰ νὰ μὴν πάθω τὰ χειρότερα.
τσι, ἀντὶ στὰ Μετέωρα, ἐρέθηκα
ὶ πίσω στὴν πλατεῖα τῆς Κα-
μπάκας νὰ κοιτάζω ἀπὸ μακριὰ
ὶς πελώριους βράχεις με τὶς ἀ-
σεις γκρεμνὲς κοφιές. καιωμένὲ
ὸ σὰν ἀπὸ τεράστια ἀνοιγμένη
μα. Οἱ ὅρες περνεῦσανε μὲ ἀ-
νία. Ἐλπίδα γιὰ νὰ ἀρεθεῖ ἄλλο
ρὸ δὲν ὑπῆρχε. κι ὁ φόβος πὼς δὲ
ανέβαινε ἐκεῖ ψηλὰ ἄφηνε ἀδρὰ
ρχνάκια τοῦ στὸ πρόσωπό μου.
ταφετῆς, ἕνα παλληκάρι κομψιά
ασιπενταριὰ γρονῶν, εὐγενικὸ καὶ
ἀμιλητο ἔσο παίρνει. ἤρθε καὶ
σε κοντά μου γὰ μοῦ συντροφέ-
τὴ μοναξιά μου. "Αρχισε νὰ
μιλάει γιὰ τὴν ἐμορφιὰ τῶν
γων, γιὰ τοὺς ἐυξαντινεῦς βη-
ρεοῦς τοῦ τόπου του, γιὰ τὴν πα-
τὴν ἐκκλησιὰ τῆς Καλαμπάκας
ποὺ πάντων γιὰ τὶς φιλίες του
ξεχωριστοὺς ἀνθρώπους.
Δὲν γνωρίζεις τὸ Φώτη τὸν Κύ-
λεο, κυρία;» μοῦ λέει, «κεῖνὲ
γαφεα...»
Καὶ ζωγραφίζει» τοῦ συμπλη-
ω!
Καὶ αὐτός! Εἶδες τί σπουδαῖος!
αὶ φίλες μου! Κάθισε καιρὸ ὅδ
ου στὰ μοναστήρια καὶ μελέτη-
Καλὸ παλληκάρι. γερὸ μυαλό!
Ἀντρέα τὸν Ξινόπετυλο. τὸν
ρίζει τὶ κτίστ»! "Ερχεται συχνὰ
ὶ καὶ ἔγει μείνει πολὺ κοιρό.
ρὸς ἄνθρωπος κι αὐτός! Καὶ τί
ρέει. "Εκανα παοάσα 'γὼ καὶ
ὶ ὅτι ὀφείλθηκα πολύ».
"Αμ νὶ αὐτὸ ξέρεις καὶ τόσα
ματα!»
κίνεται πὼς ἡ σύμπτωση νὰ
ρίζω καὶ τοὺς δυὸ ἐκλεκτοὺς
ους του ἔγινε ἀφορμὴ νάνέφω
ἔγω σὰν συνείδησή του. κι ἔτσι
πιθυμία του νὰ μὲ ἐσθηδήσει νὰ
ω στὰ Μετέωρα πῆρε ἕνα δρόμο
θετικά: "Ερεξε στὴν κάμαρά
καὶ γύρισε σὲ πέντε λεπτὰ μ'
ρα ἀδεῖ στὸ χέρι κι ἕνα ζευγάρι
τφάλες κεντητὲς—δῶρο καθὼς
πε τῆς κοπέλλας του. Μοῦ τὰ
δώσασε.
Σήκω», μοῦ εἶπε. «"Αλλη λύση
ὑπόρχει, παρὰ νὰ ἔγκλεις τὰ
πότισα σου μὲ τὰ τακοῦνια, νὰ
τέσεις τὶς παντόφλες μου καὶ νὰ
πήξεις μὲ τὰ πόδια. Τὸ δύνε-
Ἔνα δυὸ ὧρες δρόμος εἶναι
σένα. Τὸ μπορεῖς;»
ρχτηκα. Ἢ λαχτάρα μου ν' ἀ-
ω ἤτανε τόσο δυνατὴ. ποὺ κα-
ρὰς κόπος καὶ κανένας κίντυνος
ὶ μπορεῦσεε νὰ μὲ σταματήσει.
σι μέσα σὲ πέντε λεπτὰ ἐτοιμά-
ω καὶ ἐσκίνησα μ' ὀδηγὸ ἕνα
τρο. Ὁ μόνος ποὺ εἶχεν ἀπο-
στὸ χωρὶς.
πτανε ἕνας ἄντρας ὡς τριάντα
ῶν, σκεβρωμένες ἀπὸ τὴν κακο-
ῶν, μαυροκιτρινος, μὲ μάτια
ρισσυένα ἀὰ νάπασχε ἀπὸ χρυ-
ἄλα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ
ωλεῦ προσώπου τοῦ κακοφτια-
γμένα καὶ τὸ χειρότερο κουραστι-
κὸ τραυλός. "Ἔξεξε προθυμία, ἀ-
φοῦ ἄλλωζ τε θὰ πληρωνόντανε γι'
αὐτό, νὰ μ' ὀδηγήσει ἀπὸ τὸ συντο-
μότερο δρόμο στὴν "Αγια Τριάδα.
Πῆρε τὰ ποπεῦτσια μου καὶ τὸ πα-
τὸ μου στὸ χέρι καὶ ἄρχισε μιὰ ἀ-
κατάσχετη φλυαρία, παρ' ὅλο τὸ ἀ-
νεχλητικώτατο τραύλισμά του.
Πλησιάζαμε πιὰ νὰ ὀγεῦμε ἀπ' τὸ
χωριό. Πίσω μας εἴχαμε ἀφήσει
καὶ τὰ τελευταῖα σπίτια τῆς Κα-
λαμπάκας, ὅταν μιὰ κοπέλλα, ὅλη
ὀρμὴ καὶ γκαρδιοσύνη, μοῦ κόβει
τὸ δρόμο γιὰ νὰ μὲ καλημερίσει μὲ
μιὰ φωνὴ καμπανιστή:
«Καλὴ μέρα, κυρά! Καλὸ Πάσχα!
Καὶ τοῦ χρόνου σὰ σήμερα».
Γυρίζω καὶ κοιτάζω: Ἕνα κορι-
τσέποιλο κομψὸ δεκαπενταρὰ χρονῶν, μὲ πρόσωπο σὰν ἀπὸ γάλαιωμα
γυαλισμένο, νέστιμη κοπέλλα, μὰ
πρὸ πάντων ἐκφραστική, μὲ ἀνασκομμένα περήφανα φρύδια καὶ μάτια ὄστερα· ἐλεξώντανος λαχταριστὸς τύπος ρωμιοπεῦλας μὲ δυὸ χρυσὲς μακρυὲς πλεξοῦδες ποὺ στεφανώνανε τὴν ὀμορφή της ὄψη.
Μούγνεψε πὼς κάτι θέλει νὰ μοῦ πεῖ.
Στάθηκα.
«—Καλὲ τέτειαν ὥρα ποὺ πυρώνει ὁ ἥλιος τὸν κόσμο βρῆκες ἐσὺ νάνέβεις στὸ ἐουνὸ μ' αὐτὲν τὸν παληοπεταγμένον ἄνθρωπε!»
«—Καὶ γιατὶ εἶναι παληοπεταγμένος;» τὴ ρωτᾶ.
«—Καλά, ἐσὺ δὲν τὸ νοιώθεις ; Δὲν τὸ ξεχωρίζεις;»
Κοιτάζω τὴ μορφιὰ τοῦ γέρου. Κανένας μέρος δὲν τ' ἀποθχαίνει τοῦ δικοῦ μου τοῦ χωριοῦ! Κανένα! "Ο,τι χαλέβ' ἡ ψυχὴ τ' ἀνθρώπου, 'δῶ πάνω θὲ νὰ τὸ τσέοει. Κοίτα κάμπος ! Μωρὲ κάμπος!»
"Ἐπειτα γυρίζει πάλι σὲ μένα.
«—"Ἐχεις ματαδεῖ τέτοιον κάμπο; "Ἐλα σὶ ἐοράχει: Τί σοῦ λένε: Χυτὸ μολυδι, ἔ; Σ' ὀλλεν τὲν κέσμε νὰ φλέξεις, τέτοιος θράχους δὲ θὲ νάβρεις».
Κι ἔσο τὰ λέει αὐτά, τέσο δυναμόνει ἡ λάμψη τῶν ματιῶν της, τέσο ὁ τένος τῆς φωνῆς της γίνεται θερμότερος. Καταλαβαίνω πὼς ἡ φυχή της γιομίζει, τὴν ὥρα τοῦτη, ἀπὸ Ικανοποίηση, ἀπὸ ἕνα εἴδος περηφάνειγα τὴν ἐνν τέτοε της, καὶ δυναμώνω καὶ γὼ καὶ ζωηρεῦω ἔσο παίρνει τὴ χαρά μου.
«Νὰ κάτσουμε 'δῶ λιγάκι», μοῦ λέει. «Θέλεις;»
«—Ἀκοῦς λέει! "Ο,τι θὲς ἐσύ, Βαγγελίτσα, θέλω κι ἐγώ».
Τρέχει ἀμέσως, σπρώχνει μὲ τὰ χέρια καὶ μὲ τὰ πόδια μὰ κοτρώνα, τὴ φέρνει κοντά μου κι

σέ τούτα τά κοτρόνια. Μέφησαν τά λιοδόρια τούτου τοῦ θουνοῦ... Μπορεῖ νά γίνει αὐτό; Δέ μπορεῖ. Μά πές καί σύ κυρά ἕνα λέγο γιά μᾶς ὅταν πᾶς στὴν Ἀθήνα, πές κι ὅτι καλόχω νά στό δώσω».

Τῆς ὑποσχέθηκα. Χαμογέλασε ἀπό εὐχαρίστηση καί τά κάτασπρα δόντια της λάμψανε στόν ἥλιο. Εἶναι πολύ πιά περασμένε τό μεσημέρι. Ἡ πεῖνα μᾶς ἀναγκάζει νά κόψουμε τήν κουβέντα. Τραβᾶμε ὁλοῖσα στην τραπεζαρία ὅπου μᾶς καρτέρει ἡ συντροφιά με πλούσιους καί ἀρεκτικοὺς μεζέδες. Ἡ Βαγγελίτσα θρονιάζεται πάλι πλάϊ μου. Δέ χάνει τό θάρρος της, ἄν καί τά πρόσωπα τ' ἄλλα τῆς ἦταν ὁλότελα ἀγνωστα, κι ὅταν ἡ κουβέντα δέν ξέρω πῶς τόφερε γιά ζωτικές καί ἀγερικά παίρνει θαρρετά τό λόγο μενόχη καί μᾶς ἀποστομώνει ὅλους. «Εἶδα γώ», μᾶς λέει, «μιά φορά στὴ ζωή μου ζωτικές μέ κάτι λιανά κόκκαλα σάν κλωστές, μέ κάτι ξέσαρκα δαχτύλικα πού κόπηκ' ἡ λαλιά μου ἀπ' τὴν τρομάρα. Γλυκοσέρνανε τὴν ἀγέρα σά δαιμένοι, σφριξένε καί μιά πετούσανε καί μιά κορεύανε κι ἔπειτα πάλι καθόντανε στή γῆ καί κάναν κάτι νοήματα σκιοχτερά πού πῆγα νά μαρμαρώσω». «Καί πῶς γλύτωσες Βαγγελίτσα;». «Ἔ, ἐμένα μ' ἔπιασε σέ μιά γωνιά καί μοῦλαβε ἔσπιο γένημαν ἄχνα καί καπνὲς καί φύγανε...». Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐκδρομῆς ἤρθε κι ἔκοψε τὴν κουβέντα γιά νά μᾶς ὑπενθυμίσει πῶς ἤτανε ὥρα νά φεύγουμε. Παίρνω τή συνοδό μου καί ἀρχίζω νά κατεβαίνω. Ρίχνω μιά τελευταία ματιά στὸ θεῖο ὄρομα. Ὁ ἥλιος ἤτανε στά δυσιλμέματά του. Ἔνα ἔνα τά κάτασπρα καλοκαιριάτικα σύννεφα ἄλλαζαν χρῶμα, γινόντανε σταχτιά, χρυσά, ἔπεφταν μέσ' στὰ καμίνι πολύ ἀνάφει ἡ ζωή καί παρφυρώνονταν. Ἡ Βαγγελίτσα δέ βλεπε νά προσέξει πιά τίποτα. Δείχνει πῶς διάβεται. Πᾶμε, μοῦ λέει, πιὸ γρήγορα, πᾶμε... Φέλω κάτι νά σοῦ δείξω πρίν σκετινιάσει ὁλότελα. Τήν ἀκολουθῶ μέ περίεργεια. Σέ λίγα λεπτά φτάνουμε κάτω ἀπὸ ἕνα θράχο ἀπότομο. Μέ σταματάει.

«—Γιό δές ἐκεῖ φηλά, μοῦ λέει, τί γράφει!»

«—Δέ βλέπω, Βαγγελίτσα, δέ ξεκωρίζω ἄλλο ἀπὸ μερικές γιάτες. Πές μου ἐσύ τί γράφει; »

«— Βαγγελίτσα γράφ! Τένεμιά μου εἶναι! Τῶ τό χάσαξα μ' ἕνα καρεοῦ τίς προχλλές. Πήγα νά σκετοῦῶ. Κι ἔφαγα καί ξλλο τίς χρενιάς μου! Μά ποιός λεγοριάζει ξλλο! 'Τῶ τένεμά μου τόγραφα! Τό-ρα ὅλοι ποῦ θά περνάνε στὸν αἰῶνα θά τό διαβάζουνε. Θένε δέ θένε θά τό διαβάζουν. Ναρθεῖς πρωῖ νά τὸ δεῖς πῶς ξεχωρίζει μέσ' στὸ φῶς».

'Ἡ Βαγγελίτσα κτσά-στραδά εἶχε χαράξει τ' ὄνομά της... Τὸ ἔξυε παραδώσει στὴν ἀθανασία! 'Ἡ φιλοδοξία της εἶχε ἱκανοποιηθεῖ! Σ' αὐτὴ τὴν προσπάθεια, σ' αὐτὴ τὴ γενναρομία τῆς μικρῆς θεσκοπούλας εἶδα ὅλη τὴν ψυχή τῆς ρωμιοσύνης ἀπλερη ἀκόμα μά λυγερή καί δροσοστάλαχτη!

ΛΙΛΗ ΙΑΚΩΒΙΔΗ—ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

ΓΙΑ ΜΙΑ «ΕΤΑΙΡΙΑ»

'Αγαπητά «Ν. Γ.»,

Διάβασα μ' ἐνδιαφέρη τό «Ἔθνος» τῆς 9—5—38 τά δσα γράφει σεβαστός χρονογράφος—ὁ κ. Χ. Ὁ κ. Χ. χαιρετά τὴν ἵδρυση τῆς «Ἑταιρίας τῶν φίλων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης», ποὺ θά ἐπιδιώξει τὴν ἐξαφάνιση τῆς γλωσσικῆς ἀναρχίας, καθαρόνοντας ἑνιαία γλῶσσα χωρίς τίς ὑπερβολές τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἑτέρου μέρους». Καί σάν μιά τέτοια γλῶσσα προτείνει ὁ κ. Χ., οὔτε λίγο οὔτε πολύ, τή γλῶσσα τῆς ἱστορίας τοῦ Παπαγρηγοπουλου, ποὺ, καθώς λέγει, «διδάσκεται διά τοῦ σχολείου καί ἔξω ἀπό τὸ σπίτι ἤ ἀπό τὴν ἐλαφρᾶν λεγομένην φιλολογίαν».

Ὁμολογῶ πώς δέν ἤξερα ὁρισμένα πράγματα. Δέν ἤξερα ὅτι ὑπῆρχανε σχολικά βιβλία γραμμένα σή γλῶσσα τοῦ Παπαγρηγοπουλου—ὅσο κι' ἄν πάσχισα νά θυμηθῶ ἤ ἔψαξα τά σοζλόμενά μου σχολικά βιβλία, τέτοιο φαίνεται δέν ἀνακάλυψα. Δέν ἤξερα ἀκόμα ὅτι τό ἔργο τοῦ Πολέμη, τοῦ Δροσίνη, τοῦ Ψυχάρη, τοῦ Πάλλη, τοῦ Ἐφταλιώτη καί τόσων ἄλλων ἀπ' τοὺς παλιούς, τό ἔργο ὅλης τῆς ἀξιόλογης σειρᾶς τῶν συγγραφέων καί ποιητῶν ἀπόσης τῆς μεταπολεμικῆς γενεᾶς ἀποτελοῦσε τὴν «ἐλαφρᾶν λεγομένην φιλολογίαν». Ἄς μοῦ ἐπιτρεπεῖ ἔμως νά κάνω δυό παρατηρήσεις: Τή λέξη «σπίτι» πού μεταχειρίζεται ὁ κ. Χ. στό χρονογράφημά του, ὅσο κι ἄν παχύλεσι κανένας δέ θά τήν θρεῖ στὴν ἱστορία τοῦ Παπαγρηγόπουλου. Τά δέ βδομηκοντάχρονα πολύχρωμα ἔντυπα κι' οἱ περιοδικές ἐκδόσεις μυθιστορημάτων ποὺ ἀποτελοῦν σήν τάπο μας τήν «ἐλαφρᾶν λεγομένην φιλολογίαν» εἶναι γραμμένα ὄχι στή δημοτική, ἀλλά σέ μιά ψευτοκαθαρεύουσα.

Μά γιατί νά συζητᾶσι; 'Ἡ ἵδρυση τῆς «Ἑταιρίας τῶν φίλων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης», ποὺ μέ τόση ἀνακούφιση ὑποδέχτεται ὁ κ. Χ., εἶναι κάπως καθυστερημένη. Γλωσσικό ζήτημα ὑπῆρξε στὴν Ἑλλάδα, δέν ὑπάρχει πιά. Ἤ μεγάλη μάχη δόθηκε καί νικήτρια ἡ δημοτική προγνωσί—ἴσως ἀργά ἀλλά σίγουρα—πρός μιά πλήρη ἐπικράτησή.

Μέ πολλή ἐκτίμηση

ΑΝΤΩΝΗΣ ΒΟΥΣΕΒΟΥΝΗΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ Α.Ε.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΤΜΗΜΑ - ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΩΝ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦ. ΤΜ. ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΝΕΑ ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΚΩΝΣΤ. Ν. ΚΩΣΤΗ: Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Διοικονομίας—ἔκδοσις 4η, συμπληρωθεῖσα ὑπό 'Αγγ. Μπουρσοπούλου, 8ον σελ. 470 Δρχ. 250.—

ΔΗΜΟΣΘ. Σ. ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ: 'Ἡ θέσις τῆς διομηχανίας ἐν τῇ κοινωνικῇ μας οἰκονομίᾳ, 8ον σελ. 54 » 35.—

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Π. ΠΓΛΕΣΗ: 'Ἡ 'Ανώνυμος 'Εταιρεία ἐν 'Ἑλλάδι, 8ον σελ. 176 » 150.—

ΑΝΔΡ. Σ. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ: Εἰσαγωγή εἰς τὴν μή Εὐκλείδειον Γεωμετρίαν, 8ον σελ. 173 » 150.—

ΠΑΝΑΓΗ Γ. ΛΕΚΑΤΣΑ: Πνεῦμα—Εἰσαγωγή—Ἔμμετρη μετάφρασι—Ἐρμηνευτικά, 8ον σελ. 335 » 300.—

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΛΑΜΠΡΙΝΙΔΟΥ: Βαιοί—Σχολικά δραμάτια, 8ον σελ. 168 » 100.—

ΠΑΥΛΟΥ ΒΑΛΛΑΣΕΡΙΔΗ: Μαγιοδότανα (ποιήματα), 8ον σελ. 112 » 30.—

ΣΤΕΦΑΝ ΤΣΒΑΪ-Χ: Φ. Ντοστογιέβσκη—Βιογραφία, 8ον σελ. 124 » 30.—

ΓΑΛΗΝΟΥ—ΠΕΡΙ ΚΡΑΣΕΩΝ—'Αρχαῖον κείμενον — Εἰσαγωγή — Μετάφρασις — Σημειώσεις — Κωνστ. Λαμέρα— 8ον σελ. 111 » 40.—

ΘΕΜΟΥ ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΥ: Φυσιογνωμίες (εὐθυμα ἀνέκδοτα) 8ον σελ. 94 » 30.—

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Φ. ΧΑΛΑ: Λυκοῦργος—Ὁ μυστηριώδης τῆς Σπάρτης νομοθέτης, 8ον σελ. 14 » 7.—

ΕΥΘΥΜΙΟΥ Γ. ΔΡΑΓΩΝΑ: 'Ἡ ἐγκεφαλική ἀγγειογραφία, 8ον σελ. 134 » 100.—

ΤΡΥΦ. ΜΑΡΑΓΚΟΥ: "Ἕνα σκάνδαλο στὴν αὐλή τοῦ Ράμεση, 8ον σελ. 89 » 35.—

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Καθημερινή παραλαβή παντοῦ νεοεκδιδομένου ΓΑΛΛΙΚΟΥ—ΑΓΓΛΙΚΟΥ — ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ βιβλίου.

ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Συνεχής ἀνανέωσις διά προσθήκης νέων βιβλίων.

ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ

Σειραί: 'Αρχιτεκτονικῶν—Καλλιτεχνικῶν—Φιλολογικῶν—σπανίων ἔργων

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΛΕΙΨΙΑΣ: 'Ἑλλήνων καί Λατίνων συγγραφέων.

Σειραί Λεξικῶν: LAROUSS — ENCYLCOPAEDIA BRITANNICA— MEYER'S LEXIKON BROCKHAUS LEXIKON

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ

ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 8)

στίς φυλές τοῦ νησιοῦ Gana. Λένε λοιπὸν πώς κεντᾶ στούς χορευτές στεκόντεσι οἱ ἀνήμπορεσι πιά γέροι τίς φυλῆς καί μέ τά τέχα τους σκόνταναν ἀμέσως ἐκεῖνον ποὺ θάκανε λόδιο. Γιατί τό λόδιο στό χορό ἤταν ἰσοδύναμο μέ τή μεγαλύτερη ἀμαρτία, αὐτήν ποὺ σά συνέπειά της εἶχε τή θανάτωση γιά νά ἐξιλεωθεῖ ἡ θεότητα.

Ἡ αὐστηρότητα αὐτὴ ἀνάγκασε τὴν ἴδια τήν οἰκογένεια νά φροντίσει γιά τήν πρακταρκτική ἐκγύμναση τῶν μελῶν της. Στοὺς πρωτόγονους λαοὺς τῆς Αὐστραλίας π. χ. οἱ μητέρες ἐδίδαν τά πρῶτα μαθήματα χορεῦ στά παιδιά τους. Μέ στοργή καί ἐνδιαφέρον, ἀλλά καί ἀπό κοινωνική ἀπιταγή, οἱ μητέρες μετέδιδαν στά παιδιά τους ὅλη τήν πεῖρα ποὺ ἡ πολύχρονη πρακτική τίς εἶχε ἐξοδιάσει, καί συναγωνιζόνταν ταυτόχρονα ποιά θά μπορέσει νά κάνει τά παιδιά της καλύτερους χορευτές. Ἡ φροντίδα αὐτὴ δέ σταματοῦσε ἀς ἐδῶ. Σέ πολλές φυλές τῆς Νέας Γουϊνέας ὑπῆρχε ἡ συνήθεια νά στέλνουν τά παιδιά τους κοντά σέ ξεχωρισμένους χορευτές ἤ σέ περιοχές ὅπου ὁ χορός ἤταν περισσότερο ἀνεπτυγμένος, γιά νά τελειοποιηθοῦν καί γυρνόντας στό χωρό τους νά κάνουν τόν πρωτοχορευτή ἤ τό δάσκαλο.

Ὅπως ἤταν φυσικό, οἱ ἀξιώσεις αὐτῶν τῶν περιοδευόντων, γιατί εἰ καλά δασκαλεμένοι ἀνέθεταν μέ τήν ἄρτια τεχνική τους τό ἐπίπεδο τῶν ὁμαδικῶν αὐτῶν χορευτικῶν συνκεντρώσεων. "Ἐτσι ἀπό κεῖ ποὺ ὁ χορός ἤταν αὐθόρμητες ρυθμικές κινήσεις, ἀρχίνισε νά πέρνει συνεῖδητές μορφές ποὺ ἀπαιτοῦσαν δεκιμές καί προπαρασκευή. Στήν ἀρχή ἔρτανναν λίγες μέρες, ἀργότερα χρειαστήκανε ἑδομάδες, μῆνες καί χρόνια ἀκόμα γιά νά καθεριοδεῖν λεπτομερειακά ὅλες οἱ ρυθμικές κινήσεις.

Καινούργιες λοιπὸν παράγοντες παρουσιάζεται ἡ συνειδητή κίνηση ποὺ μαζῦ του ἔφερε τή συγκράτηση, τήν αὐτοπραγτήρηση καί τήν πειθαρχία. Βρισκόμαστε στὴν περιοδο ἐκείνη ποὺ ὁ καλλιτεχνικός χορός ἀρχίζει νά ἐγαίνει μέσα ἀπ' τήν ἐμαδικὴ θρησκευτική ἔκσταση. Ἡ ἀτομικότητα καί ἡ προσωπικότητα ξεπροβάλλει μέσα ἀπό τό σύνολο γιά νά συνεχίσει μόνη της τήν καλλιτεχνική δημιουργία ἡ μαζῦ καί σέ συνδυασμό μ' ἄλλες προσωπικότητες νά δώσει τὸ ἀλοκληρωμένο πιά καλλιτεχνικὸ σύνολο. Καί στὴ μιά καί στὴν ἄλλη περίπτωση στενεύει ὁ κύκλος ἐκείνων ποὺ πέρνουν μέρος, δημιουργιέται σά νά λέμε ἡ ἐιδικότητα καί μαζῦ της τά δικαιώματα τῶν εἰδικῶν. Τώρα πιά δέν εἶναι ἐλεύθεροι νά ἐμφανίσουν χορούς ποὺ τὸ εἰδικευμένο ἄτομο δημιούργησε ἤ δίδαξε. Ὁ δημιουργὸς καί οἱ κληρονόμοι του ἀρχίζουν νά ἔχουν ἀξιώσεις. Ἡ μιά φυλή ὑστερα ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀρχίζει νά παραδέχεται τά δικαιώματα τῶν χορευτῶν ποὺ κρεάτισαν ἕνα χορό ἤ τῶν χορεογράφων ποὺ δίδαξαν κάποια χορευτική τους σύνθεση.

Καί στὴν ἀρχὴ τά δικαιώματα εἶναι μόνο ἠθικά. Ἀρκεῖ νά ζητηθεῖ ἡ ἄδεια ἀπ' τὸν δημιουργό. Ἀργότερα ὅμως γίνεται μιά χτυπητή μετατοβολή. Τὸ ἠθικὸ δικαίωμα ἀκολουθεῖ ἡ ὑλική ἀμοιβή. Τέσο ὁ συνθέτης ὅσο καί ὁ διδάσκαλος τοῦ χοροῦ ἀυσιδένται ὑλικά. Εἶναι ἡ πρώτη περίοδος τῶν καγγελματιῶν χορευτῶν, ἐκείνων ποὺ μαζῦ μέ τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀπαγγελματικῆς συνείδησης ἔφεραν καί τήν ἐξέλιξη τῆς τέχνης τοῦ χοροῦ.

ΤΑΚΗΣ ΜΟΥΣΕΝΙΔΗΣ

'Αγοράζετε τόν ἑβδομαδιαῖον

"ΝΕΟΝ ΚΟΣΜΟΝ,

(Διευθυντής: ΑΝΤ. Ι. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ)

Εἶναι ἡ ἀρτιωτέρα, ἡ πλέον ζωντανή εἰκονογραφημένη ἐπιθεώρησις τῶν παγκοσμίων γεγονότων ἑκάστης ἑβδομάδος.

Εἰς 12 μεγάλας σελίδας ἐφημερίδος

Ὁ ἀναγνώστης ἐνδίσκει τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα γεγονότα ἀπὸ τὴν παγκόσμιον κίνησιν.

Κυκλοφορεῖ κάθε Πέμπτην.

Τιμή φύλλου Δρ. 3.

Τὸ Βιβλίο

ΔΙΛΑΣ ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ: «Θέατρο γιά μεγάλα παιδιά», διάφορα θεατρικά κομμάτια, 1938.

Ἡ παιδική φιλολογία στὸν τόπο μας ἔχει ἀρχίσει νά καλλιεργεῖται συστηματικά καί μ' ἐπιτυχία. Τά τελευταία χρόνια, κι' ἀπό δίκαιους λογοτέχνες ἀτόμα. Καί πρέπει, νομίζω, νά χειροκροτήσουμε καί νά ἐνισχύσουμε ὅσο μποροῦμε τὴν πρόθεση τῶν δημιουργῶν ἐκείνων, ποὺ δέν διστάζουνε ν' ἀφιερώσουν ἱκανές δυνάμεις τους στὸν εἰδικό αὐτό κλάδο τῆς τέχνης. τὸν διδαχτικό, μὲ ζημία ἴσως τῆς καθαρᾶς δημιουργικῆς τους ἐργασίας, ἀλλά μὲ ἀνυπολόγιστο ὄφελος ὁλόκληρης τῆς ὑπόθεσης τῆς προόδου τῆς λογοτεχνίας μας. Γιατί, ὅταν σκεφτοῦμε πῶς ὁ μόνος τρόπος ἴσως, γιά νά προωθηθεῖ αὐτή ἡ ποθητή πρόοδος, εἶναι νά μάθει ὁ παιδί ἀπό τὸ σκολειό, ἀπό τά παιδιά τοῦ χρόνου, ν' ἀγαπήσει τὸ διάβασμα, νά τοῦ γίνει ἀπόλαυση ἀνάγκη καί ἀναμμένη τροφή, τότε θά δοῦμε πώς τά εἰδικά αὐτά βιβλία ποὺ βλέπουμε ἀρκετά συχνά τελευταία, μὲ τὸ διδαχτικό περιεχόμενό τους, δέν ἐξυπηρετοῦνε ἕνα στενό σκοπό μονάχα — νά διδάξουνε ἤ νά διασκεδάσουνε τά παιδιά — ἀλλά ἕναν πολύ εὐρύτερο, αὐτόν ἀκριβῶς ποὺ, ἄσχετα ἐντελῶς ἀπὸ τήν ἐπιδιαβήποτε συνοργανική τους ἀξία, μᾶς τά κάνει συμπαθῆ ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή.

Σάν τέτοιο βλέπω καί τὸ σημερινό βιβλίο τῆς κ. Λίλας Καρανικόλα. Ἡ συγγραφέας εἶναι ἀρκετά γνωστή γιά τὴν πολύφωρφη φιλολογική της δράση. σημειώνοντας ἐπιτυχίες τόσο στὴν ποίηση, ὅσο καί στὸν πεζὸ λόγο ἤ τίς μεταφράσεις. Ἔτσι συναντοῦμε μέσ' στὸ βιβλίο αὐτὸ τὴ συγγραφικὴ πεῖρα ἑνὸς ταλέντου δόκιμου πιά. Τὸ θέατρο, φαινομά, ποὺ εἶναι ἕνα ἀπό τά δυσκολότερα εἴδη τοῦ λόγου, ἀπαιτεῖ πλατειάν ἄσκηση καί προεργασία, γιά νά' ἀποδόσει καρπούς ἀξιόλογους. Μὲ ἡ κ. Καρανικόλα δέν ἔχει ἄλλον σκοπό, ἀπό τὸ νά δώσει στά παιδιά μιά διδαχή, μιά τέρψη, μιάν εὐχάριστη στιγμή.

Τὸ «Θέατρο» της ἀποτελεῖται ἀπό πέντε δραματάκια — τὸ ἕνα δίπρακτο καί τ' ἄλλα φυσίπρακτα — καί μιά κωμῳδία. Γιά τὰ θεατρικά αὐτά κομμάτια, ποὺ διαθέτουν εὐχάριστα, καλογραμμένα λόγια, ἡ κριτική σκαρφίζεται μόνο ἕνα τό σύνολο γιά νά συνεχίσει μόνη της τὴν καλλιτεχνική δημιουργία ἡ μαζῦ καί σέ συνδυασμό μ' ἄλλες προσωπικότητες νά δώσει τὸ ἀλοκληρωμένο πιά καλλιτεχνικὸ σύνολο. Καί στὴ μιά καί στὴν ἄλλη περίπτωση στενεύει ὁ κύκλος ἐκείνων ποὺ πέρνουν μέρος, δημιουργιέται σά νά λέμε ἡ εἰδικότητα καί μαζῦ της τά δικαιώματα τῶν εἰδικῶν. Τώρα πιά δέν εἶναι ἐλεύθεροι νά ἐμφανίσουν χορούς ποὺ τὸ εἰδικευμένο ἄτομο δημιούργησε ἤ δίδαξε. Ὁ δημιουργὸς καί οἱ κληρονόμοι του ἀρχίζουν νά ἔχουν ἀξιώσεις. Ἡ μιά φυλή ὑστερα ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀρχίζει νά παραδέχεται τά δικαιώματα τῶν χορευτῶν ποὺ κρεάτισαν ἕνα χορό ἤ τῶν χορεογράφων ποὺ δίδαξαν κάποια χορευτική τους σύνθεση.

Καί στὴν ἀρχὴ τά δικαιώματα εἶναι μόνο ἠθικά. Ἀρκεῖ νά ζητηθεῖ ἡ ἄδεια ἀπ' τὸν δημιουργό. Ἀργότερα ὅμως γίνεται μιά χτυπητή μετατοβολή. Τὸ ἠθικὸ δικαίωμα ἀκολουθεῖ ἡ ὑλική ἀμοιβή. Τέσο ὁ συνθέτης ὅσο καί ὁ διδάσκαλος τοῦ χοροῦ αὐσιδένται ὑλικά. Εἶναι ἡ πρώτη περίοδος τῶν καγγελματιῶν χορευτῶν, ἐκείνων ποὺ μαζῦ μέ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἀπαγγελματικῆς συνείδησης ἔφεραν καί τὴν ἐξέλιξη τῆς τέχνης τοῦ χοροῦ.

ΤΑΚΗΣ ΜΟΥΣΕΝΙΔΗΣ

ΚΑΤΙΝΑΣ ΠΑΤΖΗ: «Γραγουδιά γιά μικρά παιδιά», ποιήματα. Ἀθήνα, 1938.

Κι' ἄλλη γυναῖκα ποιήτρια, ποὺ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νά βάλει τό ταλέντο της στὴν ὑπηρεσία τῆς παιδικῆς ψυχῆς, λαγταρόντας τὴν ἀνάπλασή της. Ἡ πρόθεση αὐτὴ τῆς ποιήτριας εἶναι ἀκόμα πιὸ πολὺ συγκινητική, ὅταν σκεφτοῦμε πώς ἡ δ. Κατίνα Πάζη εἶναι μιά ἀπό τίς καλύτερες νέες ποιήτριες, ποὺ τὸ μέλλον ἀνοίγεται μπροστά της ἐπιδιοφόρο. Ἀλλά ἡ δ. Πάζη εἶναι συγχρόνως καί δασκάλα κι' ἐστί, ἔχοντας καθημερινὴν ἐπαφὴ μέ τά παιδιά. Ἐνοιωσε ἔντονα τὴν ἀνάγκη νά τραγουδήσει τὸ δικό τους κόσμο, τὸν ἐντελῶς ξεγνωστό. Τά σημερινά της τραγούδια εἶναι, βέβαια, γραμμένα μέ σκοπιμότητα. Ἀλλά ἡ συνείδηση ποὺ τά πλημμυρίζει μᾶς πείθει πώς εἶναι γραμμένα κι' ἀπό μιάν ἀνάγκη βαθύτερη, τὴν ἀνάγκη ποὺ σπρώχνει κάθε ἀληθινὸ ποιητὴ στίς ὁποιεσδήποτε δημιουργίες του.

Ἡ δ. Πάζη, ἀντίθετα ἀπό τὴν κ. Καρανικόλα, ἀπευθύνεται στά μικρά παιδιά. Καί μπορῶ νά πῶ ὅτι ἀπευθύνεται μ' ἕνα τέτοιον τρόπο, ὥστε νά τά κάμει νά τὴν νοιώσουν καί νά τὴ ἀγαπήσουν. Ἀπλή καί ἐπεγκρωματική χωρίς κομψά προσπάθεια ἐπιτήδευσης ἄλλος τε τὴν πεῖρα τοῦ ἐπαγγελματίας της, ἡ ποιήτρια κατορθώνει ἐντελῶς νά μπεῖ στὴν ψυχή τοῦ παιδιοῦ νά τὴν συγκινήσει, δείχνοντας τόν δικό μας κόσμο, ὅτσι ὅπως εἶναι. Παραθέτω γιά δείγμα ἕνα ἀπό τά χαριτωμένα αὐτά τραγούδια:

Ποιός δέν ξέρει τὸ Γιαννάκη
τὸ καλύτερο παιδάκι;
Νά' με, δέστε μ' μπορεῖτε
πῶς δ' μοιάζω νά μοῦ πεῖτε;
Τάχα ποιός σας θά τολμήσει
γιά νά μέ κατηγορήσει;
Ἔξωπτος; Δέν γίνεται ἄλλο.
Εἶμαι σπάρτο μονοῦρι.
Μῆ ρωτήσετε μονάχα
πόσο κάνουν δυό καί δυό.
Φρόνιμος; Ποῦ νά μέ δεῖτε!
Σάν κοιμοῦμαι δέν κοπνῶ
καί τή μέρα ἀπό τὸ βρόμο
λείπω μόνο ὅταν πεινῶ.
Καθαρός; Κυτιάζετέ με
δυό φορές τή μέρα ἀλλάζω
κι ἡ μαμά μου πάντα λέει
πῶς σ' ἀδέλφια μου δε μοιάζω.
Ὅσο γιά τό γράψιμό μου
καί τὸ διάβασμα νερό
κι' ἄς μήν ἀνοιξα τή σάκκα
ἀπό χάμπτσο καιρό.

(«Ὁ καυγησάρης»)

Νά εὐχηθῶ γιά συνεχιστεῖ αὐτή ἡ ἐργασία; Εἶναι, νομίζω, περιττό. Μόνάχα οἱ κοινωνίες ἐκεῖνες ποὺ ἔχουν βάλει τή φροντίδα τοῦ παιδιοῦ σέ κορυφή τῶν ὑποχρεώσεών τους, μποροῦνε νά θεωρηθοῦνε πολιτισμένες. Μὴ θεωροῦμε σάν ἕνα κατώτερο εἶδος τῆς ἀνάπλασης ποὺ περνάει ἡ λογοτεχνία τῆς ἐποχῆς μας, εἶναι, ἀντίθετα σθήτης, ἕνα ἀπό τά πιό σημαντικά. ποὺ πρέπει νά προσξοῦμε ἀκόμα περισσότερο.

Γ. Μ. ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΠΥΡΡΟΥ ΛΕΚΑΝΤΑ: «Κ ρ υ φ ο ν η ά δ ε ς» διηγήματα, 1938.

Ἀπό τά τέσσερα προηγούμενα βιβλία τοῦ κ. Λεκάντα, ἔχει τύχει νά διαβάσω μονάχα τήν ποιητική του συλλογή «Κρυφ ψυχῆς», ποὺ, ἔχοντας μάλιστα τεποίθηση ὅτι ἄνθρε σ' ἕναν ἀδόλο νέο, ποὺ πρωτοξεκινοῦσε, ὀφείλο νά μολογήσω πώς ποὶ εἶχεν ἀφήσει ἀρκετ συμπαθητικήν ἐντύπωση. Σήμερα βρ ποὺ ὁ κ. Πόρρος Λεκάντας ἀπ λεῖται καί μὲ τὸν πεζὸ λόγο, πῶς ποσε πιόλας ἕνα διήγημά του κ' ἐ ἔτουμα ἀκόμα μιά σειρά πεζοτεράγω κ' ἕνα ρομάντσο. Πρόκειται, δηλα ὅπως φαίνεται, γιά ἕναν συγγραφ παραγωγικότατο. ποὺ γιά ν' ἀπλώ ται σ' ὅλα τά εἴδη τοῦ λόγου ἔχει μάς πεῖ πολλά πράγματα.

Καί ὅμως αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὸ χ χτυπητό σημεῖο τῶν «Κρυφῶν φυτ δων»: Τό ὅτι ὁ συγγραφέας δέν ξ νά πεῖ τίποτα, δέν γράφει ἀπό μιάν ν σωτερικήν ἀνάγκη λύτρωσης, μέ ἀπλ καί μόνο γιά νά κάνει φιλολογία, ἐ φορα πνευματικά καί καλλιτεχνικά ξη ρεῖ διαστάσεις πώς στίς περασάνω ἐ ἄλο καί μεγαλώνει τὸ ἀνδιαφέρον ἡ ἀνάπτυ τοῦ κοινοῦ γιά τά γράμματα. ἀρκετάνω διαπίστωσι δέν μπορεῖ παρά ἐμῖζι ἀπό χαρά κ' αἰσιοδοξία κάθε ματικόν ἔργόνη τοῦ τόπου μας.

Φ.

Ἡ πρωτοιμή τοῦ Ἀμβρ. Φραντζῆ

Ἡ φροφοροφοποιστε ὅτι στίς 12 Ἰουλίου θά γίνουν στὴν Κυπαρισσία τά ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ ἱστορικοῦ τῆς ἐλληνικῆς ἀπελευθέρωσης καί ἥρωα πρωτοσυγγέλου Λαμβρούτσι Φραντζῆ. Στά πλαίσια τῆς ἑορτῆς θά παρουσιασθοῦν πολλοί ἐπίσημοι, ἀντιπρόσωποι τοῦ ἀθηναϊκοῦ κόσμου, διάφοροι λογοτέχνες καί ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων, καθώς καί ἀναξιονοι ἥρωες τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσης. Ἡ προτομή τοῦ Φραντζῆ, ποὺ εἶναι σέ ὑπερμεγέθη ἀνδρικό, ἀφιέρωσε στὸν γλύπτη κ. Κ. Γεωργακᾶν.

— Θάνατος καλλιτέχνη

Σέ ἡλικία σαράντα ἑνὸς χρόνων πέθανε αὐτές τις μέρες ὁ Ἰσπανός καλλιτέχνης τοῦ μολυβδόμαστος Μιγκουέλ. Φλέτα. Ὁ Φλέτα γεννήθηκε στὴ Βαρκελώνη τό 1897 καί σπούδασε στό ἐκεί Δθεῖον. Ἤπγε ὕστερα στά 1920 στὴν Ἰταλία γιά νά τελειοποιηθεῖ καί ἀπό τίς πρῶτες του ἐμφανίσεις προκάλεσε κατάπληξη γιά τό ρυθμικό του ταλέντο. Περιόδευε κατά καιροὺς τά μεγαλύτερα μουσεῖα κέντρα τῆς Εὐρώπης καί Ἀμερικῆς καί πολύ γρήγορο ἔνιωσε δόξαν. ἀλλά καί δίκη δίψησε νά σπάσει καί τόν περιθώριο. Στὴν Ἀθήνα ἦρθε τό 1931. ὅπου σέ ἕνα δωμάτιο τοῦ ἔδωσε ἀποθεώσεις ἀπό τό ἑλληνικό Παρνασσό. ζε μέρος φανερά τά ἴχνη τῆς σωματικῆς καί ψυχικῆς κούρασης. Ἀπό τότε ἡ δράση του ἔκοψε τήν σιγά, μέχρι ποῦ ὁρίστηκε καί ἡ ζωή του.

— «Μικρασιατικά Χρονικά»

Τὸ τμῆμα μικρασιατικῶν μελετῶν τῆς Ἑνώσεως Κρυμμένων, κυκλοφόρησε τόν ἀριθμό τῆς «Μικρασιατικῶν Χρονικῶν». Πρόκειται γιά μιάν ἔκδοση ἔξοχη τόσο ἀπό ἐπιμελημένη ἀπό 527 σελίδες, μέ διάφορα βιβλιογραφικά γύρω ἀπό τὴν ἱστορία καί τὴν ἀρχαιολογία τῆς Ἀσίας. Τό κύριο τόμο συνεργάζονται οἱ ἐπιφανεῖς κ. Μικρασιάτες καί ἄλλοι λόγιοι κ. κ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος, Μητροπολίτης Μυτιλήνης Ἰάκωβος, Ἀρχιμανδρίτης Κύριλλος Ζαχόπουλος, οἱ καθηγητές τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ν. Βέης, Μανόλης Ὁ. Ἀνδρόνικος, Μ. Γεδεών, ὁ ἀρχαιολόγος Σπ. Μαρινάτος, ὁ καθηγητής Α. Σ. Ἀναστασιάδης, Ἀδ. Ν. Σκαλκεόπουλος καί Ἰ. Παπ

ΓΡΑΦΕΙΑ
Πατησίων 8
ΤΗΛ. 30-461

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΑΘΗΝΑ Περιοδος
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡ
Ἀριθ. φύλλου 79

Η ΜΟΙΡΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΟΥ Α. ΚΟΡΝΥ

Πρὶν ἀπὸ τὶς ἐποχὲς δίχως ὄνομα, ὁ ἄνθρωπος ζοῦσεν, ἀδύνατος καὶ γυμνός, στὸ κατώφλι τοῦ παρθένου δάσους...

Ἀνίκανος νὰ παλέψει μὲ τὴ δύναμη καὶ τὴν ταχύτητα τῶν μυθικῶν ζώων, ποὺ ἡ προϊστορία μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν ἐμφάνιση καὶ τὰ ἀπολιθώματά τους μᾶς δίνουν τὸ μέτρο...

Δὲν μπορεῖ οὔτε νὰ ἐπιτεθεῖ, οὔτε νὰ σκαρφαλώνει ἐπιδέξια πάνω στὰ δέντρα, οὔτε νὰ τρέχει γρήγορα...

Ἡ τροφή του εἶνε τὰ βαλανίδια κι' ἄλλοι ἄγριοι καρποί...

Θὰ ἐξαφανισθεῖ, λοιπόν, ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμο, ποὺ ἡ ὑπεροχὴ φαίνεται ν' ἀνήκει στὸν πιὸ δυνατό, στὸν πιὸ ταχύ, στὸν καλύτερα καμωμένο γιὰ τὴν πάλη, τὴν ἄμυνα ἢ τὴ φυγή;

Ἡ φωτιά, ποὺ φέρνει μέσα της τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας, ξεπήδησε ἀπ' τὸ τρίψιμο τοῦ ξεροῦ ξύλου, ἂν δὲν πάρθηκε ἀπ' τὸ δάσος, ποὺ πυρπόλησεν ὁ κεραυνός...

Γιατὶ ἡ φωτιά, ποὺ ἀποδίνομε στὴ μεγαλοφυΐα τῶν ἀνθρώπων ἦταν στὴν ἀρχή, τόσο μέσα στὴ σύγκρουση τῶν νεφῶν, ὅσο καὶ μέσα στὸν πυριτόλιθο...

Τὸ ξύλο, σκληραμένο στὴ φωτιά, γίνεται τὸ πρῶτο ὅπλο, ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ τώρα νὰ ἐπιτίθεται, ἀντὶ νὰ φεύγει, σώθηκε...

Ἀλλὰ φυτοζωεῖ. Τὸ δάσος περιορίζει καὶ φράζει τὸν ὁρίζοντά του...

Δὲν τολμάει νὰ ριψοκινδυνεύσει...

Κρύβεται στὸ βάθος σπήλαιων μεγάλων καὶ πολυδαίδαλων, ἢ στὶς ὄχθες μεγάλων λιμνῶν, ποὺ ἀκόμα σκεπάζουν τὶς πεδιάδες τῶν μελλοντικῶν ἐποχῶν...

Ὅμως ἡ περιέργειά του ξυπνάει...

Θάθελε νὰ γνωρίσει τὶς παρυφὲς τῆς αὐτοκρατορίας του, νὰ μάθει ἂν ἔχει γειτόνους πέρ' ἀπὸ τὶς ἄγνωστες ἐκτάσεις ποὺ τὸν τραβοῦν καὶ τὸν τρομάζουν μαζί...

Ἐνῶ οἱ πιὸ νέοι, ποὺ εἶνε κ' οἱ πιὸ δυνατοί, κυνηγοῦν γιὰ νὰ οἰκονομήσουν τὴν σὲ κρέας τροφὴ τῆς φυλῆς, ἐκεῖνοι, ποὺ οἱ δυνάμεις τους ἔχουν ξεπέσει, οἱ ἀδύναμοι, ποὺ ἔχουν ἀναλάβει τὴ φύλαξη τῶν γυναικῶν καὶ τὴ συνεννόηση μὲ τοὺς θεούς, κρυμμένους στὸ καθετὶ ποὺ τρομάζει, παρατηροῦν τὴν ἀδιάκοπη ἐργασία τῆς φύσης.

Ἡ γῆ ἀκούραστα καὶ μὲ σκιρτήματα, ποὺ συνταράζουν τὸ πᾶν, τείνει πρὸς τὴν ἁρμονικὴ σταθερότητα...

Ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, μεγαλοφυής, ἢ θεόπνευστος, βλέπει νὰ κυλοῦν πρὸς τὶς ἀβύσσους τὰ ξεριζωμένα δέντρα...

Σκέφτεται πάνω σ' αὐτὴ τὴν περιστροφικὴ κίνηση, τὴν τόσο ἐλαφρή, τόσο γρήγορη, δοκιμάζει τὶς δυνάμεις του καὶ κατασκευάζει τὸν τροχό...

Ὁ τροχὸς φέρνει τὸ πρῶτο ἁμάξι, ἡ φυλὴ γίνεται νομαδική...

Ζητάει γιὰ τὴν ἀσφάλειά της μέρη σίγουρα καὶ γιὰ τὴν τροφή της ἐκεῖνα ποὺ ἡ φύσις ἔχει πλουτίσει μὲ τὴν ἀφθονία της...

Τὸ πνεῦμα τῆς κατάκτησης, ποὺ θὰ βασανίσει τὸν κόσμο γιὰ χιλιάδες καὶ χιλιάδες χρόνια, γεννήθηκε ἀπ' τὸν τροχό, παιδὶ τῆς φωτιᾶς...

Οἱ πρῶτες μετακινήσεις τῶν ἀνθρώπων εἶνε ἀργὲς κι' ἐπίπονες γιατὶ εἶν' ὁ ἴδιος ποὺ σέρνει τ' ἁμάξι, τραβῶντας ἀπὸ τὸ σκληρὸ καπίστρι τὸ καμωμένο ἀπὸ κληματίδες...

Ἀπὸ βαθειὰ σπήλαια, πρωτόγονες παγίδες, κρυμμένες κάτω ἀπὸ χαμόκλαδα, ἀνασύρει ἄλογα καὶ βονάσους...

Εἶνε ἄγρια, ἀλλὰ δυνατὰ κι' ὁρμητικά. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ τὰ ἔκανε συμμάχους, φίλους, σκλάβους του;...

Ἐκεῖνα θὰ τοῦ δώσουν τὴ δύναμη, αὐτὸς θὰ τοὺς ἐξασφαλίσει τροφὴ καὶ στέγη...

Τὸ σύμφωνο, ποὺ ἐπιβλήθηκε ἀπ' τὴ δύναμη, ἔγινε δεχτό. Ἡ φύση φαίνεται νὰ διασκεδάζει στὸ παιχνίδι τοῦ τυράννου καὶ τοῦ δούλου...

Τὸ ζῶο ἔγινε κατοικίδιο...

Τὸ ὄχημα μεγαλώνει. Ὁ γυιὸς τῆς ἔχτης μέρας πλαταίνει τὴν αὐτοκρατορία του πάνω σὲ ἀπέραντα κομμάτια γῆς...

Μὲ τὶς συναντήσεις τῶν φυλῶν μεγαλώνει σὲ ἀριθμό...

Παθαίνει ἐπιθέσεις ἀπὸ ἄγριους εἰσβολεῖς, σφάζεται καὶ ἐνσωματώνεται στὶς ἄγριες ὁρδές, ποὺ συνεχίζουν τὴν αἰώνια πορεία τους πρὸς τὴν γοητεία τῆς Δύσης...

Ἀνεπαίσθητα, μὲ ἀνακοπές, μὲ βίαιες προσκρούσεις, καὶ τὸ χαμόγελο τῶν γυναικῶν, ἡ φυλὴ ἐξελίσσεται πρὸς τὴν οἰκογένεια, ἡ οἰκογένεια χτίζει χωριὰ κι' ἐγκατασταίνεται...

Τὰ χωριὰ πληθαίνουν κι' ἀπ' τὴ μικρὴ πατρίδα ξεπετιέται ἡ μεγάλη...

Τὸ ἔθνος...

Ἀργές, θλιβερές, οἱ κατακτήσεις τοῦ ἀνθρώπου, γίνονται, τὶς πιὸ πολλὲς φορές, μὲ τὸν ἱδρῶτα τοῦ προσώπου του, μέσα στὸ φόβο τῆς ἀποτυχίας καὶ τὴν ἐχθρότητα τῶν γεμάτων προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες μαζῶν...

Οἱ στοχαστὲς διαδέχονται τοὺς μάγους...

Οἱ χημικοὶ διαδέχονται τοὺς ἀλχημιστές...

Οἱ φυσικοὶ τοὺς θαυματοποιοὺς τῶν πανηγυριῶν...

Καὶ ξαφνικά, χωρὶς προειδοποίηση, σὰν κεραυνός, τὸν δεκατοένατον αἰῶνα τῆς χρηστιανικῆς περιόδου...

Ὁ ἀτμὸς μπαίνει στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου...

Ἡ γῆ αὐλακώνεται ἀπὸ σιδηροδρομικὲς γραμμὲς κ' ἡ θάλασσα ἀπ' τὰ βαπόρια...

Ἡ ἄμαξα πεθαίνει, τὸ κομψὸ ἱστιοφόρο λικνίζεται, σκουριάζει κι' ἀκινητεῖ ἁλυσσοδεμένο στὸ λιμάνι, ποὺ πλαταίνει καὶ ἀντηχεῖ ἀπ' τὶς σειρῆνες...

Ἐνῶ οἱ ἄποικοι ἀνακαλύπτουν καὶ ἐκμεταλλεύονται τὴν ἰνδικὴ συκιά, τὸ δένδρο τοῦ καουτσούκ, ἄλλοι, ἀνασκάβοντας τὰ σωθικὰ τῆς γῆς, ἀνακαλύπτουν τὸ πετρέλαιο...

Ἐνῶ ἡ θύελλα βρίσκεται στὴν ἀρχὴ τῶν ἐποχῶν, οἱ σοφοὶ μὲ μεγάλη δυσκολία ἀποσποῦν ἀπὸ τὸ ἱερὸ μυστήριο τὸν ἠλεκτρικὸ σπινθῆρα...

Ὁ μοτέρ, μὲ ἐκρήξεις, χοντροκομμένος, θορυβώδικος, βρωμερός, βγαίνει ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ δειλοῦ αὐτοῦ ζώου, ποὺ στὴν ἀρχὴ ἔφευγε μπροστὰ στὰ μεγάλα σαρκοφάγα...

Ὁ δρόμος εἶνε πολὺ στενὸς γιὰ τὸ αὐτοκίνητο ποὺ ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο, τροποποιεῖται, βελτιώνεται, γίνεται πιὸ κόμμοδο, πιὸ γρήφορο, πιὸ κομψό, λιγώτερον ἀκριβό...

Ὁ Ζὺλ Βὲρν εἶχε προβλέψει ὅλα αὐτὰ στὰ μυθιστορήματά του καὶ στὰ σχέδιά του καὶ ὅλ' αὐτὰ ξεπεράστηκαν.

Τὸ μικρὸ χωριό, τὸ ἀπομακρυσμένο ἀπ' τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμή, μπαίνει τώρα στὸ κέντρο τῆς ζωῆς...

Ἡ γνώση τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου ἀνατρέπεται, τὸ μυστήριο τῶν φυλῶν καὶ τῶν ἠπείρων δὲν ἀφίνει πιὰ τίποτε στὸν μακαρίτη ρωμαντισμό...

Οἱ ἔρημες, τὰ τροπικὰ δάση, τὰ Ἰμαλάϊα, τίποτε δὲν ἀντιστέκεται στὴν ἐξόρμηση τοῦ αὐτοκινήτου...

Οἱ πιὸ μεγάλες διαδρομὲς γίνονται τώρα μέσα σὲ λίγες μέρες...

Σὲ λίγο θὰ γίνωνται μέσα σὲ ὧρες, γιατὶ τὸ αὐτοκίνητο νοιώθει νὰ σπρώχνεται ἀπὸ φτερά...

Γίνεται ἀεροπλάνο κι' ἀφίνει τὸν μαῦρο δρόμο γιὰ τὸν γαλάζιον οὐρανό..

Τὸ αὐτοκίνητο καὶ τὸ ἀεροπλάνο ἔκαμαν πολὺ περισσότερα ἀπὸ πενήντα αἰῶνες προσμονῆς, δουλειᾶς, πυρετῶν καὶ ἀναζητήσεων...

Δὲν μένει πιὰ στὸν ἄνθρωπο, γιὰ νὰ εἶνε πολίτης τοῦ μικροσκοπικοῦ του πλανήτη, παρὰ ν' ἀκούσει καὶ νὰ νοιώσει τοὺς μεγάλους ἀποστόλους, ποὺ ἔρχονται περιοδικά, ἐδῶ καὶ χιλιάδες χρόνια, γιὰ ν' ἀνάψουν τὰ μίση μέσα στὶς καρδιές...

Ἀλλὰ φαίνεται ν' ἀγνοεῖ ὅτι ἡ τύχη του θὰ νὰ πεθάνει, θῦμα τοῦ δέντρου τῆς γνώσης, ποὺ τοὺς καρπούς του θὰ ἔχει κόψει ἀδιάκριτα καὶ χωρὶς χαρά.

Τὸ εἶχε καλὰ προβλέψει. Ἐκεῖνος, ποὺ ἦταν στὴν ἀρχὴ καὶ ποὺ, χάρη στὴν αἰωνιότητα, θὰ δεῖ τὴν ἀνθρωπότητα νὰ καταστρέφεται, ὕστερα νὰ χάνεται στὰ πόδια αὐτοῦ τοῦ δέντρου, ποὺ ἡθελε νὰ τὸ ἀπαγορέψει στὸ περίεργο καὶ ἀνυπόμονο ζευγάρι, ποὺ μέσα μας φέρνομε τὴν βαρειὰ κληρονομιά του...

Ἄνθρωπε πολὺ ἔξυπνε, ζυμωμένε ἀπὸ ἄργιλο καὶ ἐγωϊσμό, ἀλλὰ ὄχι ἀρκετὰ σοφέ, χωρὶς ἀντίληψη, χωρὶς ἐπιείκεια, καί, ἴσως-ἴσως, δίχως καλωσύνη, ὁ καιρὸς πλησιάζει, ποὺ θὰ ξαναγυρίσεις στὸ σκοτάδι...

Πρὶν ἀπὸ τὶς ἐποχὲς δίχως ὄνομα, ὁ ἄνθρωπος ζοῦσεν, ἀδύνατος καὶ γυμνός, στὸ κατῶφλι τοῦ παρθένου δάσους...

(Ἀπόδοση Ν. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ)

Ξυλογραφίες τοῦ Ἀμερικανοῦ ζωγράφου κ. Ἴσμαελ, καμωμένες γιὰ τὸ βιβλίο τοῦ κ. Τζόσυε Στίουαρτ «Πάνω ἀπ' αὐτὸν τὸν λόφο» (Βλέπε στὴ σελ. 2 «Τὸ πνεῦμα κι' οἱ λαοί»).